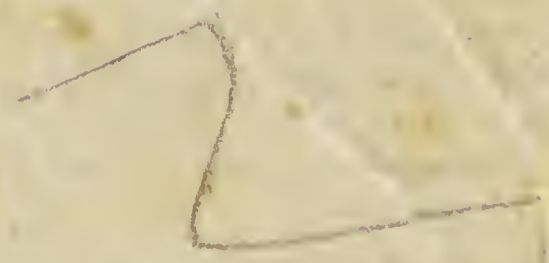

10. 2. 88

50922/B

J. xxxiv

18/E

L U C I N A O N T D E K K E N D E

De waare oorzaaken, der onkunde en onbekwaamheid van de meeste Vroedvrouwen, binnen onze Republiek, zoo in zommige Steden als inzonderheid op het platte Land: en, de waare wegen en middelen aantoonende waar door men onze Republiek gemakkelijk zoude kunnen voorzien, van welopgevoede, deugdzaame, oordeelkundige, handige, en bekwaame Vroedvrouwen.

D O O R

C. T E R N E,

**MED. DOCT. PRAELECTOR EN STADS VROED-
MEESTER TE LETDEN.**

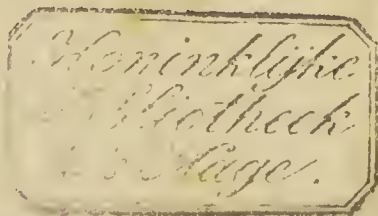
Die Vorst handeld verstandig, welke in 't vernuftig aankweeken en vermeerderen van zijne Onderdaanen de vergrooting van zijn inkomen zoekt. Nu zijn wij overtuigt, dat de vrees voor zwaare baaringen en voor den dood, de vrees, om veele kinderen te baaren een machtige invloed heeft op zwakke gemoederen, maar de ondervinding leert ook, dat bekwaame Vroedvrouwen een groote gerustheid voor de Vrouwen kunnen te weegbrengen en in waarheid, ook veele het leven en gezondheid redden als goede Geneesmeesteren hunne vlijt daar bij komt.

Suszmilch.

T E L E T D E N,

Bij C. F. K O E N I G,

M D C C L X X I V.

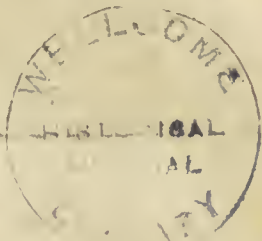
*Al, wat voorheen ooit juichte, treurd.
Het aardrijk weigert nu den Landman zijn vermogen.
De woeste wolken, door den donder los gescheurd,
Bedekken al te vaak de blaauwe hemelboogen;
Maar stort daar iemand uit met recht zijn jammer klagt,
Het is het Vrouwelijk geslagt.*

*De ziel met zwakker vat omzet,
Voelt dies te feller al de doornen van dit leven.
En 't ligchaam draagt met smert de vrugt van 't huwlijks bed,
Die 't laas! te dikwerf moet al stervende overgeven,
En noemen die, terwijl reeds de adem vlucht tot God,
Of Ben-oni * of Ikabod. §*

Voet.

* Gen. XXXV: 18.

§ 1 Sam. IV: 20, 21.

O P D R A C H T
A A N D E
VROUWEN IN NEDERLAND.

WAARDE VROUWEN

Vergun mij deeze *Verhandeling* aan U eerbiedig toe te wijden. Dezelve is ingericht, om de onkunde van veele *Vroedvrouwen* te verbeteren, het gebrek van dezelve te vervullen en aan U, die nodige hulp, welke Gij met recht vorderen kunt, te verzorgen. — Noch *Vorst*, noch *Overheid* kunnen U zulks weigeren. — De *Vroedkunst* is van te veel aanbelang voor U zelve, voor U teder *Kroost* en voor de geheele *Maatschappij* om langer onverschillig te zijn. — Zijn 'er derhalven *Steden* of *Dorpen*, daar geen *Vroedvrouwen* aanwezig zijn, of word gij door de *Onkunde* mishandeld, breng het onder het oog van uwe geëerbiedigde *Overheid*, en verwacht, dat Zij zoodanige *Vrouwen* aan U zullen verzorgen, waarop Gij, U en U *Kroost*; veilig durft verlaten. — Indien Gij langer de ongeregeldheden en mishandelingen verzwijgd, dan beledigt Gij niet alleen U zelven maar ook de geheele *Maatschappij*, en stelt de beste *Overheid* buiten staat, om aan hunne *Ingezeeten*, die *Aardsche Gelukzaligheid* te verzorgen, welke Zij wenschen, trachten en ook bereid zijn, om door hun macht en gezag te weege te brengen. — Met smerte, wel is waar, is U opgelegd *Kinderen* te baaren, maar onder dezelve te bezwijken, is nimmer de taal van het goedertierende en liefderijke *Opperweezen*. — Dit steeds bedenkende, zult Gij hier door, U zelve geluk verschaffen en beantwoorden aan het *Oogmerk* van die zich met achting noemdt,

WAARDE VROUWEN.

Uwe heilwenshende *Vriend*

C. T E R N E.

L E Y D E N

den 15 Junij

1 7 8 4.

L E E Z E R.

De schreuwensste mishandelingen, de onmedogenste wreedheden, het verzuim van de rechte en bekwaame tijd, om de Vrouwen gelukkig van haare Kinderen te verlossen en het wezentlijk gebrek aan bekwaame Vroedvrouwen hebben gelegenheid tot deeze Verhandeling gegeven. Zommige Heeren Bestierderen der Oeconomische Tak mede overtuigd zijnde, dat er een wezentlijk gebrek aan bekwaame Vroedvrouwen plaatsch heeft, inzonderheid op het platte land, stelde in de nuttige voorstellingen van 't jaar 1780, voor, om een goude medaille te vereeren aan die geenen, welke het beste plan zoude inleveren, om dat nijpend gebrek te verbeteren. Geene bedenking maakende of die nuttige voorstelling zoude in 't volgende jaar doorgaan, maakte ik mij gereed om mededinger te zijn, en verzamelde ten dien einde eenige stukken om een plan te formeeren, ingericht na de nuttige voorstelling, maar die nuttige voorstelling verviel, en dus ook het plan dat ik dagt in te leveren. Zommige Heeren waaren van oordeel, dat zoodanige voorstellinge, niet tot de Oeconomische Tak behoorde, en in zekeren zin behoorende Vrouwen en Kinderen niet tot de Oeconomische Waar: want men kan in ons Vaderland de Vrouwen en Kinderen niet op de Marten brengen om te verkopen, gelijk men in Oost- en West-Indiën gewoon is. Nochtans meen ik, dat men geene Oeconomische Fabrieken en Travieken zonder menschen handen kan bestieren, en dus zijn die inrichtingen, welke de vermeerdering des menschen kunnen begunstigen, niet geheel van de Oeconomische Tak te scheiden. — Genoeg dat hier uit blijkt, dat het gebrek aan bekwaame Vroedvrouwen iets wezentlijk, en geen bloote harsenschim is. Mogte deeze Verhandeling eenigzints dienen, om de suffende mijmeringen en onverschilligheid te verbeteren, welke in zommige Steden en Dorpen omtrent het aanstellen van de Vroedvrouwen plaatsch heeft, en gelegenheid geven, dat de Baarende Vrouwen van kundiger en bekwaamer Vroedyrouwen voorzien wierden, dan zou mijn oogmerk bereikt worden. —

De Taal- en Drukuyten gelieve de Leezer gunstig over het hoofd te zien. De reden waarom deeze Verhandeling zoo veel laater als men verwacht had, het licht ziet, is: Dat mijne Verhandeling aan het Geneeskundig Genootschap Servandis Civibus gezonden en verscheidemaalen hier in aangehaald noch niet uitgegeven is, maar thans binnen weinige dagen zal uitgegeven worden. —

L U C I N A

O N T D E K K E N D E

De waare oorzaaken, der onkunde en onbekwaamheid van de meeste Vroedvrouwen, binnen onze Republiek, zoo in zommige Steden als inzonderheid op het platte Land: en, de waare wegen en middelen aantoonende waar door men onze Republiek gemakkelijk zoude kunnen voorzien, van wel-opgevoede, deugdzaame, oordeelkundige, handige, en bekwaame Vroedvrouwen.

De *Vroedkunst*, die voortreffelijke en groote Dienaares der *Natuur*, heeft onder de *Goddelijke Voorzienigheid*, door de vlijt, naarstigheit en onvermoeide poogingen, der uitmuntende *Genees- en Heelkundigen*, onbegrijpelijke groote verbeteringen en aanmerkelijke vorderingen gemaakt. Verstandige, bekwaame en handige *Verloskundigen* weeten en kunnen thans veilig, zeker en gemakkelijk, zeer veele moejelijke hinderpalen gelukkig te boven komen, (daar de voorige Eeuwen zich billijk over zoude verbaafen en verheugen) indien geen verdervende hand *Natuur* en *Kunst* verkragte, alle bekwaam- en kundigheid nutteloos maakte en schandelijk te leurfstelde.

Een verkeerd liggend kind, was in de voorige Eeuwen, in die daagen van onkunde, een wonder als het levendig gebooren wierd. Duizende vrouwen en kinderen wierden, door een ontijdige en te vroege dood, den *Staat* deerniswaardig ontrukkt, bejammerenswaardig van de *Waereld* gesloopt en het ongelukkig slagtoffer der onwetenheit. Men was zelfs in 't begin van onze Eeuw noch niet instaat om zonder gevaar de moejelijke en zwaare hoofdgeboortens te redden; ja, duizende vrouwen ble-

ven de zerk haarer vrugten, of zonken in 't graf, aan de gevolgen van eifelijke konst bewerkingen, om dat *Natuur* of *Konst* noch geene betere middelen uitgevonden hadt, om deeze moeilijke geboortens te verlossen en gelukkig te doen eindigen.

Thans *Land en Stadgenooten!* beleven wij die gelukkige tijden, en kunnen die moeilijke en tegen-natuurlijke geboortens, waar de *Natuur* voor in gebreeken blijft, of tevergeefs haare kragten op verspild, en ten nadeele van vrouw en kind werkt, machtig onder de armen grijpen, kragtdaadig ondersteunen en met of zonder eene gewaapende hand, door kloekmoedige en op *Rede* gegronde *Konstbewerkingen* gelukkig en gemakkelijk met behoud van moeder en kind ten einde brengen, ja sneuvelen in enkele gevallen (dat nochtans zeldzaam gebeurd, als vroegtijdig een bekwaam Vroeter aanwezig is) de kinderen eens onder de moeilijke *Konstbewerkingen*, verstandige en handige Mannen kunnen evenwel de *Vorm* tot nader *Vrugtgebruik* spaaren, zo door geen doemenswaardig eigen belang, Heidenfche domheid, roekeloosheid, of door onverstandige handgreepen de geboorte deelen der Vrouwen vertroeteld en tot versterking toe verwaarloost zijn. De ondervinding heeft geleert, dat de doode kinderen zo dikmaals niet voorkomen zederd men *Chirurgijns* gebruikt heeft om levende kinderen te haalen en de baarende Vrouwen, hebben ook veel veiligheid daar bij gevonden. Welk eene voortreffelijke verbetering voor het Menschdom! en inzonderheid, welk eene gerustheid en geluk voor de baarende Vrouwen, is hier door te weeg gebracht? Men kan hier over nazien mijne verhandeling onder de *Zinspreuk simplex veri sigillum* vanden grooten *Boerhaave* betrekkelijk op de *Vroedkonst* gemaakt; te vinden, in het negende deel van het *Genootschap Servandis Civibus*. — Hoe ook de *Vroedkonst* ten top gesteegen is, 'er zijn nochtans gewigtige hinderblokken, welke zomtjids de bekwaamste *Vroedkundige* doen struikelen, of noodzaaken en verpligten, om eene gevaarlijke konstbewerking in 'twerk te stellen, om niet alleen

daar

daar door te trachten en moeder en kind te behouden, welke natuurkundig zeker beide anders omkomen moeten, maar ook om aan de verstandige regelen der Kunst te voldoen en zijn geweeten onschuldig en onbevlekt voor knagend en wroegend na berouw te bewaaren. Zoo lang de *Natuur* door toevallige omstande en ziekelijke gesteldheden belet en verhindert word, om alle Vrouwen gelukkig en welgesteld voor het kinderbaaren te formeeren, zoo lang zullen ook onverzaagde en kloekmoedige Vroedmeesters, voor dit gering getal van mismaakte, kromme en van nauwe bekkens voorzien zijnde Vrouwen, verplicht zijn, hunne toevlugt te nemen tot gevaarlijke konstbewerkingen.

Zulke nauwe bekkens en mismaakte *Vrouwen*, zijn de klippen, waarop de verstandigste, handigste en bekwaamste *Verloskundigen* hunnen goede naam, faam en gezondheid op verzeild hebben en in 't vervolg op verzeilen zullen, ja geduldig verdraagen moeten, van eerlooze Aterlingen en onkundige in de *Verloskunde* gelasterd, gehoond, geergerd en vervolgt te worden. Zodanig een nauw bekken en mislukte konstbewerking deed het crediet van *Mauriceau* in Parijs wel vijftig percent daalen en een beroemde *van Deventer* in ons *Vaderland* op het einde van zijn leven ongelukkig worden. Beide Mannen nochtans van beproefde deugd en kundigheid, ja de grootste *Vroedkundigen* van hunnen tijd, waar de konst een oneindige verplichting aan heeft. Zoodanig een nauw bekken en mislukte konstbewerking was oorzaak, dat men de braave *Vroedmeester J. Brouwer*, na de gevangenis sleepte en door tien gewaapende Boeren met gelaaden geweer als een ter dood veroordeelden liet bewaaken. Ja, hoe veele ervaren *Vroedkundigen*, welkers naam ik uit hoogagting verzwijge, hebben om die Reden de *Vroedkonst* laten vaaren en voor altoos vaarwel gezegd, tot aanmerkelijk nadeel en schaade der *Vroedkonst*. —

Echter hoe ook door laage zielen zulke mislukte gevallen aangezien worden, zij zijn uithoofde van de nauwte der bekkens, misgestalte der deelen,

groote der kinderen, of door de goddeloofse verwaarloofingen, welke voor af plaats hebben zomtjids onvermijdelijk voor de kundigste, braafste en handigste *Vroedmeester*. Even gelijk een dapper Held die met beleid en oordeel een Batalje waagt en verliest, dus geen louweren van overwinning plukt, nochthans een verdienstelijke Held blijft; of gelijk een rustig en ervaren Zeebouwer, een goed Zeeman blijft of schoon zijn onderhebbende bodem door de wocde der stormen tegen de rotschen verbrijzeld word, zoo blijft ook een bekwaam en handig *Vroedmeester* dezelve verdienstelijke man, of schoon een wel uitgevoerde konstbewerking niet zo gelukkig slaagt als men wenscht, bid en verlangt.

Gelukkig nochthans, ja, zeer gelukkig is het, dat die moejelijke verlosfingen niet dikwils gebeuren en uit duizende vrouwen, vind men zelden een zoo eng als *Mauriceau* te Parijs en ik te Stompwijk aantrot, welke vrouw, ik, door de Keisersnede verlost, en bevond dat het bekken van 't schaambeem tot het heilige been geentwee duimen wijt was, zijnde de vrouw geheel mismaakt en maar 33 Rhijnlandfche duimen hoog. Ook komen die moejelijke baaringen zeldzaamer voor om dat zommige mismaakte vrouwen van *Natuur* gelukkig onvrugtbaar zijn of door Mannen weinig gezogt worden, dewijl de uiterlijke gedaante en een gezonde gestalte der *Vrouwen* geen geringe drijfveer is, om haar voor de Mannen bekoorelijk te maken, welke aanlokfelen in mismaakte, geboggelde en krom gegroeide lichaamen niet aan te treffen zijn. Een wel ingerigte en gezonde *Staatkunde* zou misfchien veel toebrengen kunnen om zodaanige moejelijke verlosfingen noch te verminderen. — Hoe moeielijk en eng de bekkens ook moogen gevonden worden, zoo zijn nochthans die gevallen niet hoopeloos, maar kunnen of door de Keisersnede of als het kind zeker dood is, door het verdeelen van het kind tot een gelukkig einde gebragt worden, ja in onze daagen heeft de ondervinding geleerd dat de doorsnijding van 't schaambeem met een goede uitflag in 't werk gesteld is geworden, veel,
ja

ja zeer veel hangt af van een vroegtijdige hulp en kloekmoedig besluit. — Is de *Vroedkunst* heden-daagsch, zoo ten top gesteege en kunnen handige Vroedkundigen veele en zeer gewigtige hindernissen gemakkelijk veilig en gelukkig overwinnen, billijk moeten wij ons dan verbasen verwonderen en bedroeven, dat Helaas! noch veele baaringen voor de Vrouwen, oorzaaken des doods zijn, en haare vruchten met zo veele finerten gedragen; ongelukkig sneuvelen. De *Maatschappij* van hunne nuttige *Burgeren*, die hunne waardite en duurzaamste rijkdommen uitmaaken berooft wordt, de Mannen hunne Egtgenooten en tederlievend kroost onder, of op de verlossing na' duizende rampen uitgestaan te hebben zien bezwijken en door een te vroege dood uit de armen hunner liefde op het alleronverwagst zien wegrukken, de huwelijks verbonden al te spoedig verbrooken worden, ja, dat de begraafplaatsen vet gemest worden met kraamvrouwen en dood ter waereld gekomen kinderen, welke een voorzigtige en wijze Staatkunde konde spaaren en een verbeterde gezuiverde en eenvoudige Vroedkunst gemakkelijk het graf ontwringen konde. Wie zal ons berekenen het aanmerkelijk verlies, welk den *Staat* 'er door treft en welk een nadeel en schaade 's *Lands* schatkist 'er jaarlijks door lijdt? te ondoenelijker, dewijl van veele *Steden* en *Dorpen* geen nauwkeurige lijsten gehouden worden, aan welke ziekten of kwaalen de menschen overleden zijn.

Welke zijn de oorzaaken, van deeze zoo aanmerkelijke verliezen? Zullen wij de *Natuur* beschuldigen en te onrecht bekladden? Dat zij verre, want de wijze *Bouwmeeſter* der *Natuur* heeft reedenmagtige en verstandige Weefens op de Aarde gesteld, welke door hunne bekwaamheid de *Natuur* te hulp kunnen komen. Even zoo dwaas en ongerijmd het zoude zijn, als een *Landbouwer*, die ploegen, zaaïen en ter regter tijdt het inzaamelen zijner veldgewassen verwaarloosde de *Natuur* kan beklaagen, alshij geen goede en rijke oogst bekomt; zoo min kunnen wij ook de *Natuur* beschuldigen als wij de regte tijdt om

een Vrouw gelukkig te verlossen uit het oog verliezen. Of zal een vermeetele en onkundige Dweeper de *Godheid* zelve aanranden en een voorbedagtelijk kwaad en verzuim, door menschen veroorzaakt aan de *Goddelijke Voorzienigheid* toe schrijven? Met deeze dekmantel worden de grootste mishandelingen en de eisfelijkste verwaarloofingen dikmaalen bewimpeld, de onkundige en onnoosele menschen zagtelijk in de luuren gebaakert en nedergezet. Of zullen wij met het gevaarte van *Montgolfier* door de dampkring steigen en het starrendak bestormen, om de oorzaken in de Planeeten optezoeken? Even zoo min als de Hondstar oorzaak is van besmettelijke en heerschende ziekten, even zoo onschuldig zijn de overige *Planeeten* aan de dood der Kraamvrouwen. Of is ons lugt gestel zoo vergiftende voor de baarende Vrouwen? Dwaaze uitvlugten, om de onkundigen als men het gunstige tijdstip zich heeft laten ontslippen te misleiden. Of zullen wij de vertroetelde zeden van onze Eeuw beschuldigen? Dezelve geheel vrij te pleiten zou een Valsch Compliment aan ons *Vaderland* gemaakt zijn. Doch laten wij die gewigtige vraag dus beantwoorden. „ Er zijn onvermijdelijke rampen en toevallen, welke baarende Vrouwen zomtjids treffen, en gelukkig zijn die Vroedkundigen, welke 'er geen oorzaak toegegeven hebben, maar indien de Vroedkunst over het algemeen door kundiger, handiger en bekwaamer menschen uitgeoefend wierd, welke door een voorzigtig bestier van de kragten der Natuur in natuurlijke baaringen de kinderen uit de milde hand der Natuur ontfingen, en de moejelijke hoofdgeboortens als de Natuur besweek en weigerde de verlossing te begunstigen, of daartoe niet dan met gevaar van moeder of kind vermoogende was, ter regtertijd door de kunst te hulp kwaamen, en cindelijk alle tegennatuurlijke liggingen der kinderen aanstonds op het springen van het water en eengenoegzaame ontsluiting der baarmoeders mond zijnde door een konstige voet geboorten ten einde brachten, dan zoude zoo veele baaringengeene oorzaken des

„ doods

„ doods van Vrouwen en Kinderen zijn en de Maatschappij zoo veel nuttige leden jaarlijks niet onmedogend ontroofd worden en de konstkundige en handigste konstbewerkingen niet zoo dikmaals met een flegte uitflag achter volgt worden; tot schande voor een gezuiverde Vroedkonst en verwijt voor een verlichte Natie. ”

Om te verzwijgen dat men op zeer veele *Dorpen* in 't geheel geen hulpvrouwen vind waardoor de zwangere Vrouwen in de grootste verlegentheden gedompeld worden, ja met de reeds gebooren kinderen sneuvelen eer men van een ander Dorp een hulp- of vroedvrouw kan bekomen. Maar Heelaas! Hoe is het zelfs gesteld met zommige vroedvrouwen, welke de goede ingezetenen toegevoegd worden, en een zwangere vrouw haar leven en dat van haar kind moet aanvertrouwen, in zommige *Steden* en *Dorpen* binnen ons *Vaderland* gesteld? Aller betreurénswaardig en jammerlijk vind men zomtjids dat het met de bekwaamheden van zommige Vroedvrouwen gesteld is, en hoe veele baarende vrouwen moeten niet onder de grouwzaamste en ongeschikste handen van alle kundige hulp ontbloot, met haare vrugten na duizende elenden uitgestaan te hebben omkomen? Vrouwen van *Nederland*! Gijlieden dwingt ons, om voor U in de bres te springen! Gij verdiend een beter lot, een betere hulp voor de diensten aan 't *Vaderland* gedaan, voor de opgebragte schotten en lasten waar mede men een wachlend *Vaderland* ondersteund en de Maatschappij onderschraagd, voor de nuttige *Burgere*n, Land- en Water-Helden, welke door U lieden zijn voortgebracht en staan voortebrengen. — Of zal een *Staat* eeuwig onverschillig zijn in de rampen der Vrouwen? Neen, dat zij verre. Door de wijze voorzorg der *Overheden* zijn zelfs hier en elders in de groote *Steden* *Onderwijzers* in de *Vroedkonst* aangesteld om de *Vroedvrouwen* te onderwijzen en nieuwe aan te kweeken, maer hoe veele verbeteringen diende op zommige plaatsén in de onderwijzing? ook zijn door de braave *Regenten* in

veele *Steden*, ja zelfs op zeer aanzienelijke jaarweddens, bekwaame Vroedkundige Mannen aangesteld om baarende Vrouwen, zo wel Rijke als Armen, in haar nooden bij te staan en de Vroedvrouwen te ondersteunen. Maar goede Hemel! wanneer roepen veele *Vroedvrouwen* de hulp van een *Vroedmeester*? Zijn 'er niet veele domkoppige en stijfhoofdige *Vroedvrouwen*, die in koelen bloedede dood van moeder en kind afgagten, en dus de Zenuwen van den *Staat* roekeloos vergruisen, zonder een Vroedmeestershulp te eischen en de beste en voortrefflijkste inrigting en voorzorg van waardige *Burger Vadersen* schandelijk en ongestraft vermaakden. Ja, wij zouden haar met naam en toenaam kunnen noemen, die, als zij tot der dood toe, de vrouwen en kinderen, verwaarloost hebben, eerloos de arme vrouwen onverlost laten leggen, en, onder eenige voorwentfels weggaan, om dus met geen Vroedmeester te doen te hebben, hoe ook zulk een doentegen *Ordonnantien* en *Reglementen* mag aandruisen van de Hooge Overheid gegeven. Maar, al roepen en eischen zommige *Vroedvrouwen* een *Vroedmeester*, het is zeldzaam vroeger, of het kind heeft reeds zijne levens grondbeginselen verlooren, en de moeder is nauwelijks te redden of legt in doodsworsteling; dan, dan zoekt men maar ongelukkig te laat de hulp van een Vroedmeester in zeer veele gevallen, of om dat hij maar alleenig aanschouwer zal zijn van het elendig en pijnelijk afsterven, of om dat men de kwaade uitslag van een wel uitgevoerde *konstbewerking* hem op den hals kan schuiven, als hij de verlossing onderneemt; hoewel *Verstandige*, de oorzaak des doods zoeken in het te lang toeven, en in de onkundige *Raadgevers* grectig vinden kunnen. — Het is niet alleen Landgenooten dat zoodanig een verzuim, alhier in onze Republiek plaats heeft, maar hoe akelig schetst Doctor *Eiszfeld* die verwaarloosing der Vroedvrouwen in *Quedlinburg* af, in zijn nuttig Werkje *over het aangenaame en onaangename bij het uit oefenen der Vroedkunst*, en het lust mij zijne eige woorden hier in te voegen: zeggende bladz. 23. enz.

Als

Als ter regter tijd bij een jonge en voor de eerste maal baarende vrouw alle tekenen van baaren verschijnen, de pijnen en onrustigheden in de buik beginnen, de vliezen springen en de wateren afvlieten, waarop als dan de waare weeën uit de lendenen beginnen, en in de schaamte nederdalen, met tusfschenposende lendenpijnen vergefeld, volgen, de vroedvrouw ontdekt de inwendige mond van de Baarmoeder geopend, en kan van het opperste deel des hoofds iets voelen, maar de buik in plaats van zich te veranderen en te daalen, gelijk gewoonelijk geschied, blijft als te voren, de vrouw krijgt de hevigste aenhoudende weeën, doch de vrugt daald niet lager door het bekken, maar zij bemerkt, dat de eene zijde van de onderbuik vol, en hard is en de andere zijde zich week gevoelen laat; in deze omstande wagt de Vroedvrouw de eerste, tweede ook wel de derde dag af, en alle de strenge weeën, worden in die tusfschen tijd, zonder het gewenscht gevolg, te vergeefs verarbeid. Zij spreekt dag en nacht tot deeze deerniswaardige en op spoedige hulp hoopeude vrouw, van een gelukkige verlossing, van God en zijn genaadige bijstand. Doch zij ziet en ondervind dat de omstandigheid beklaglijker bedroefder, ende arme baarende elendiger en kragtelooser wordt. Nu houd haar gemeende schranderheid en in gebeelde wijsheid op, weet zich niet verder te beraadslagen en de baarende te helpen, ja zij geloofd helaas! noch alles gedaan te hebben, wat mogelijk is. Daar op vald haar eindelijk noch eene goede raad in, schoon eerst den anderen dag: men moest om een Doctoor stuurren, dat dezelve spoedig kwam, en een kragtige vlaag of weeën drank of een voortreffelijk afdrijvend poeder ordoneerde. Den Doctoor komt, praat een wijnig met de in zulke zware noodleggende vrouw, (met allen spoed voeld hij de pols nu, nu geduld het is een eerste kindje) maar hij is onbekommerd, om zorgvuldig de gedaante van de buik te betragten, noch minder om met zijn hand de uiterlijke en innerlijke teeldeelten te betasten, en zeker te onderzocken: of ook door een gebrek in de teeldeelten, in 't bekken, of ook de groote van het hoofd, kwaade legging of andere voorvallen, de

oorzaaken van de hardnekkige en langduurige verlossing zijn. De vroedvrouw zegt, Heer Doctor het hoofd staad regt in 't bekken (Goede Hemel? menigmaal legt de heup of een ander deel voor, het ontbreekt maar aan weeën en pijnen en helaas? duizende weeën heeft de vrouw vergeefs verwerkt,) voorschrijft doch maar een regt goed drankje dat braaf op de weeën werkt, waar door het boven los word, door zotte waan bezielde zijnde, om dat het hoofd niet verder voortkomt, dat het hoofd vast gegroeid zit.

Den Doctor door de vleiende pluimschrijkerijen der Vroedvrouw ingenomen (welke een schande voor de Edele Geneeskunst) grijpt (o dat hij daar voor de teeldeelen hadt aangegreepen) den bereidwillige pen en inkt en voorschrijft een magtig en sterk vlaag drankje, uit den beroemde Borax, caneel poejer, caneel Pouleij wateren, en caneel stroop zamen gesteld, om de baarende vrouw alle 2 uren een of twee lepels vol in te geven. De baarende krijgt daar op veel grooter onrust, benauwdheid en braaking, daarbij blijven de overige omstande als te vooren; (ja niet zelden word daar door verwekt een Congestio ad uterum en het bloed ontvlied de teeldeelen, dus veel erger en grooter gevaar.) Dewijl nochtans het opgekomen braaken om zijn heevigheid voor bedenkelijk en gevaarlijk gehouden word, zo word het vorig drankje eenigzints veranderd, men laat namentlijk de Borax 'er uit, en neemt tot agt loot water een scrupel Balsamische pillen en een half dragma gezuiverde salpeter: want de baarende heeft in eenige tijd geen afgang gehad.

Het braaken wel is waar verminderd eenigzints daarop, maar de overige omstanden blijven beklagelijk en betreuenswaardig. — Moest niet een Doctor in zoodanig geval voldoender zekerder oordeelen en de heelkonstige verlossing voorstaan? was het niet raadzaamer en veel beeter geweest, de Geneesmiddelen te laten vaaren, en door de Vroedkundige handgreepen de noodige verlossing onderzoeken?

Den 3 dag 's avonds zend men om hulp te erlangen, en deze droevige baarende vrouw noch te redden, na cen ander Doctor, welke de vroedkunst verstaat en

van

van welke men weet dat hij kundigheid in zooda-
nige droevige gevallen beweezen heeft, dewijl hij
in verscheide zwaare en teegennatuurlijke gevallen,
zoms door het enkel aanwenden van een Vroedehand,
zomtjids door nuttige Werktuigen, de verlossing ter
uitvoer gebracht heeft. — Maar die oude en zich
verstandig meenende Vroedvrouw, die reeds ver-
scheide maalen verdient hadt, van deeze Doctör weg-
gejaagt te worden, belet, betoond haar onwilligheid,
en verhaald aan de in benauwdheid liggende vrouw,
hoe gruwelijk verschrikkelijk ja gevaarlijk het is, en
wat voor geweldige smarten uitgestaan moeten wor-
den, als een kind afgebaald moet worden, zegt daar-
bij, zij wilde niets daar mede te doen hebben: de baa-
rende moest doch sterven, enz. belooft middelerwijl
noch altoos een gelukkige verlossing om niet wederom
te verwagten weggejaagt te worden. Alleenlijk
de vrienden willen waare het mogelijk dat vrouw
en kind geholpen wierden, of schoon de vrouw reeds
een geweldige koorts uitgestaan heeft. De vroetkun-
dige Arts betoond zich om zijne verlangde hulp be-
wijssingen gewillig, en gaat zonder, tijd verlies tot de
om spoedige hulp eischende vrouw. Als hij in de ka-
mer treed, zoo is de vroedvrouw op zijde geweeken.
De vroedkundige Arts begeert van de Vroedvrouw een
uitvoerig en toereikend narigt, van het begin der
baaring tot op die tijd dat hij 'er bij gekome is. De
Vroedvrouw doet het zelfde verhaal als tegen de eerste
Doctör, maar voegt 'er bij, dat haar voornaamste be-
geerte was, dat hij noch een sterker vlaag drankje or-
doneerde waar op zij alle hoop en Heidensdom vertrou-
wen steldt. — Maar als de Vroedkundige Doctör
de zieke baarende vrouw nauwkeurig gaade slaat en
alles oplettend ondervraagt, zoo merkt hij reeds een
beginnende eilhoofdigheid, geweldige ongeregelde be-
weging in 't bloed, een donker rood gelaat, een snelle
volle krampagtige pols slag, vergezeld van hevige
hoofdpijnen, onlesbaare dorst en ten eenemaale slaape-
loos.

Hij betracht verder de buik en vind de linkerzij-
de tot onder het midden rift hard en uitgezet, maar
de

de regter zijde bevind bij week en leeg van de deelen der vrugt, doch de ongelukkige vrouw, klaagd overgeweldige pijnen in 't lijf, en kan op de regte zijde niet liggen.

Als de vroedkundigen Arts eindelijk de teeldeelē wil betasten en maar in 't bekken begeert te voelen, zoo wordt hem zulks uit een dwaaze zondige schaamte en wegens de te vooren bijgebragte vrees voor de verloskonst vermindert, onder voorgeeving: Mischien helpt de lieve GOD noch deze nacht, men zal het tot morgen aanzien, (wreede beulen van baarende vrouwen) Dewijl de Doctör de bedenkelijke omstande en toevallen kend, zoo gebruikt hij veele beweegredenen (om de baarende en omstanderen tot de konstige verlossing overtehaalen) maar het voorneemen blijft door het verdoumelijk vooroordeel van de vroedvrouw gesterkt onveranderlijk. De vroede Doctör voegt 'er noch bij: Indien hier noch iets helpen zal, zoo moet GODS genade en vijfvinger kruut helpen! Genoeg gezegt. —

Ontertusfchen voorschrijft den Doctör een verkoelende en krampstillende drankje, of schoon hij wel weet dat het niet tot die verlossing, maar alleenlijk tot verzagting iets toebrengen kan.

Ter verwijdering der teeldeelē en verzagting der pijnen wordt een verzagtende smering aangewend en een warme stoving op de buik bevolen, De pijnen zijn daarop eenigzins lijdelijker geworden, zoo dat zij ook op de regter zijde leggen kan, doch deeze nacht is even vrugteloos als de voorgaande voorbijgegaan, of schoon de baarende een ontelbaare menigte wreede pijnen te vergeefs verarbeid heeft. De morgen daarop gaat de vroedkundige Arts door medelijden gedrongen ten tweedemaal daar na toe, om zich van zijn pligt te kwijten, maar verneemt niets als onaangenaame berichten, en bevind de toestand veel beklagens waardiger. Hij verzoekt nochmaals om de vereischte onderzoeking der teeldeelē te mogen doen, 't welk men eindelijk toestaad, echter met beding, om met de band niet in 't bekken in te dringen, hij onderstaat, en vind het hoofd geheel eiwijs voor de uitgang van 't bekken, tegen het schaambeē aangedrongen, de omtrek van 't hoofd groot en ter linkerzij-

zijde gelijk geklemt staan, en helt zelfs naade regterzijde toe nederwaarts op de moedermond. Hij steld nochmaals op de nadrukkelijkste wijze voor hoe groot het aanstaande gevaar zij, en verzeekerd dat de vrouw zonder konstige hand aanlegging niet verlost kan worden, dewijl zoo wel het hoofd te groot schijnd, als ook om dat reeds te vergeefs zoo veel geweldige weeën verarbeid zijn, het vermoeden is, dat een gebrek in de beenderen, van 't bekken plaats heeft. —

Maar de eenmaal bijgebragte vooroordeelen en kwaad-aardige meeningen, tegen de vroedkunstige hulpe, die, wie zou het gelooven? van den Vroedvrouw oorspronkelijk is voortgekomen, en tot hiertoe listig alle hulp belet badt, maakte wederom door een nieuwe uitstelling, alle aangewende voorstellingen onnut, zoo dat men het nocheens tot den avond afwagten zal, waarom de Vroedmeester wederom met onverrigter zaaken na huis moest gaan. Des namiddag als alle toevallen heviger worden, en de Vroedmeester volgens afspraak wederkomen zal, komt hem de dienstmaagd angstig te gemoed om hem te roepen. De vroede Doctör komt, treft de gemartelde baarende in doodsbenauwdheid eilende aan, als hij zijn oogen op de kraamstoel staat, zoo vind hij reeds verschijde stukken bloed in de onderstaande pot leggen, en terwijl men de barende van 't bed op de stoel nochmaals brengt zoo ziet hij het onderlegend kussen met een meenigte geronnen bloed bezoedeld. De Doctör verschrikt, (met recht) en merkt wel dat men in zijn afwezigheid de baarende vrouw recht geweldig en wreed aangetast heeft. Haar lieve Ouderen Man en Vrienden bekennen nu algemeen dat de vroedkundige Doctör de waarheid na den regel der Vroedkunst voorzegt heeft, en dat de baarende vrouw door het boosaardig en onvergeeflijk vertoeven van een GOD en gewetenloos Vroedwif ter dood toe verwaarloost is, en gelijk bl. 34 onze schrijver meld, zonder verlost te worden, Zalig gestorven, en het graf van haar vrugt gebleeven is. Zoodanig een vroedwif kwam mijns bedunkens met regt een plaats in een tuchthuis toe. —

Dusdanig mijne leezeren schetst de Heer Dr. Eiszfeld de domheid onkunde en roekeloosheid der Vroed-

Vroedvrouwen in *Quedlinburg* af, en om de waarheid hulde te doen, kunnen wij van zommige Vroedvrouwen geen gunstiger getuigenis tot onze grievende smart geven. Zommige *Vroedvrouwen* zijn niet eens in staat om een lavement goed in order te zetten. Hebben wij geen voorbeelden zelfs, dat men de Clisterpijp in de vrouwlijkheid bracht? Vinden wij bij *Roonhuizen* geen voorbeeld van grouwelijke onkunde en domheid daar de *Vroedvrouw* de Clisterpijp door de schaamdeelen der vrouw, in de borst, (wie eischt niet?) van het kind hadt ingedrukt, en na de verlossing van 't kind uit de borst gehaald wierd. Ja, meenig *Geneesheer* klaagd bitter, dat de *lavementen* zoo onbekwaam gezet worden. Een beroemd *Hoogleeraar* alhier, vroeg mij eens, welke *Vroedvrouw* zijn *WEdele* 'er toe verkiezen kon, dewijl de Vrouwen wegens het pijnlijk onhandig en morzig zetten 'er zo voor bevreest waaren.

Het is niet te verwonderen, dat zommige Vroedvrouwen onhandig en pijnlijk een Clister zetten: want zommige *Vroedvrouwen* zetten het lavement met de losse pijp vast op de spuit, waardoor zij onbekwaam zijn om dezelve te bestieren, in plaats dat zij eerst voorzichtig na de loop der regter darm, het losse pijpje in dienden te brengen. Ook word geen werk gemaakt om de leerlingen het Clisteren te leeren. — Om de Vrouwen het water uit de blaas aftappen zijn de meeste *Vroedvrouwen* onbekwaam, welke Operatie alle *Vroedvrouwen* gemakkelijk en vaardig moesten kunnen verrichten en grondig in onderwezen worden. Hoe ongelukkig is het dat de schoone Sexe haar en haare kinderen aan zulke ongeschikte handen moeten overgeven, om haar in baarensnooden bij te staan.

Hoe dikmaalen word zelfs door ongeschikte raadgeving van oude vooroordeelen de natuurlijkste baaringen vertraagt, door het dikwils onderilaan, de deelen ontveld en pijnlijk, door het ontijdig verwerken der weeën de Vrouwen afgemat en door een al te langduurige en ongeschikte ligging de baarende ge-

gemarteld? Zie *van der Laar* §. 187. in zijn *Korte Schets der Verloskunde*. Hebben wij zelfs geen voorbeelden, dat men, als de kinderen levendig gebooren zijn, noch roekeloos dezelve om hals brengt, door de kinderen op de schoot te laten leggen, tot dat men eerst de nageboorte afhaald, ja beklagde zich voor het *Collegie der Vroedkunst*, alhier te *Leyden*, zelfs geen *Vroedvrouw* dat zij voor onbekwaam en dom was verklaard geworden, door de *Baker*, om dat zij zulks hadt gedaan, en het kind dood gedrukt dat levendig was gebooren, zij begeerde vergelding van eer, 't welk men aan haar nochthans niet konde geven, maar wel scherpelijk over zulk een dom doen corrigeerde, waar zij niet anders op antwoorde, als dat zij de kunst zoo geleert hadt en dezelve reeds dertig jaaren zoo hadt uitgeoefend. Den Hemel weet, hoe veel kinderen zij op die manier dood gedrukt heeft! Als ik de macht hadt, ik zoude met zoo een *Vroedvrouw* leven, als verhaald word, dat zeeker *Burgermeester* deed in een beroemde Stad met een onbekwaam *Proponent*, welke zoo elendig predikte, dat 'er geen mensch nut van konde hebben, en bijna niets gecollecteerd wierd, na zelfs onder zijn gehoor geweest te hebben, gaf die verstandige *Burgervader* hem een officie waar toe hij bekwaam was, op voorwaarde, van nimmer de stoel meer te betreden, op dat kerk en armen 'er niet om lijden zoude.

Hoe veele *Vroedvrouwen* zijn 'er welke, of schoon zij een volstrekte onmogelijkheid voor haar zien, om de verlossing ter uitvoer te brengen, met behoud van moeder en kind, evenwel hartnekkig gewoon zijn, niet eerder zoodanig een verlossing overtegeven, voor en al eer zij zeer zeker zien, dat door de konstige verlossing van een handig *Vroedmeester*, noch moeder, noch kind te behouden is! Stellende het geringe voordeel dat zij voor een verlossing krijgen, ver boven de waardij der *Vrouwen* en kinderen; ja ook om daar door het algemeen de oogen te blinden, de baarende *Vrouwen* voor de *Vroedmeesters* verschrikt en afkeerig te maken,

ken, en op de haatelijkste manier afte kunnen schetsen. Zoodanige verstandeloofse wreedheden en verzuimen, kan geen *Regeringsvorm*, hoe genaamt dulden, en behoorde in deeze dagen, daar de menschen zoo noodig zijn, niet ongestraft en stilzwijgend over het hoofd gezien te worden, en zelfs moesten *Vroedmeesteren* onder Eeden verbonden zijn, zoodanige verwaarloofingen, aan *Overheden* aan te geven, op dat zulke kwaadaardige nalatigheden, door onpartijdige in de *Vroedkunst*, en ervarenen Mannen, niet oogluikende (gelijk God beeterd dikwils geschied) maar na waarheid onderzocht konde worden, om na bevinding der zaaken door *Overheden* gestraft te worden, ook diende de *Burgers* verzekerd te zijn, dat de straf van zulke mishandelingen na de wet, ter uitvoer gebracht zullen worden: want het is niet de vrees voor de straffe, welke doet gehoorzaamen, maar de zekerheid dat dezelve uitgeoefent zal worden maekt een *Regering* en een *Collegie* gedugt. Een wond, hoe gering word aan de *Chirurgijns* door *Ordonnantien* geboden om aan de *Hoofdofficiers* aan te geven, en *Vroedmeesteren* worden niet genoodzaakt, om ter dood toe verwaarloosde gevallen en wreede moorden van moeders en kinderen aan te geven. Welk een groot onderscheid? In de nieuwe *Ordonantie* van *Haarlem*, worden de *Vroedvrouwen* gelast maandelijksche opgaaven te geven, hoe veel kinderen levendig of dood ter wereld gekomen zijn, en of de kraamvrouw wel of kwalijk hersteld of overleden is. Deeze nuttige en prijselijke inrigting diende, en moest in onze geheele *Republiek* plaats hebben, zelfs op de *Dorpen*. —

De Wel Edele en zeer Geleerde Heeren Opstellers van die *Ordonantie*, zijn de hoogste lofwaardig en door de wijze nauwkeurige en verstandige maatregelen in de *Ordonantie* te vinden, toonen zij de waardij der baarende vrouwen op zijn prijs te stellen, en de *Vroedkunst* zeer te begunstigen.

Om de onkunde, roekeloosheid en verre gaande verzuimen verder te leeren kennen, hebben wij
maar

maar de jaarlijksche doodelijsten van zommige *Steden en Dorpen* na te zien, de overledene kraamvrouwen en dood geboorene kinderen op te tellen, ook kan men zulks bij alle *Vroedkundige Schrijvers* vinden aangeteekend, en, men zal zien, dat de meeste *Vroedvrouwen* de *Vroedmeesters* maar gebruiken om doode kinderen te haalen. —

Maar veel licht zal mij iemand tegenwerpen, de beste, handigste en ervarenste *Vroedkundige* kunnen mistasten, en hebben het ook gedaan; moeten die dan voor hunne zuuren arbeid gestraft worden? Neen Leezeren, dat zij verre! Er zijn geen voorwerpen, welke meerder en noodzakelijker schut en bescherming van de *Hooge Overheden* nodig hebben dan *Vroedmeesters* en *Vroedvrouwen* en door dien de meeste menschen, tot zelfs veele *Genees- en Heelkundige* in de *Vroedkunst* onervaren zijn, oordeelen zij juist niet na de gevallen en omstandigheden, maar na de goede of kwaade uitslag, dat nochtans verkeerd is. De allernatuurlijkste *Verlossing* kan ongelukkig uitvallen en de *Vroedvrouw* kan volkomen onschuldig zijn, ja, een *Overheid* zou onregtvaardig handelen zodaanig geval te straffen. Dachten veele *Doctoren*, *hodie mihi, cras tibi*, zij zouden zomtijds zoo liefdeloos niet oordeelen. Doch zulks neemt niet weg, dat door onpartijdige en kundige *Mannen* na de behandeling geen onderzoek behoort gedaan te worden, en aan de *Regering* van de schuld of onschuld geen kondschap gedaan dient te worden, zo wel om de onschuldigen niet alleen vrij te spreken en te beschermen, maar ook om de schuldigen na verdiensten te straffen, en het uitoefenen der *Vroedkunst* te verbieden.

Daar is een groot onderscheid tusschen een begaane mislag, fout, ongelukkige uitslag en tusschen een kwaadaartig, dom, onkundig en wreedverzuim. Dus is het bij voorbeeld een mislag en fout, welke verschoonnelijk is, als een kind met de eene heup of bil voorkomt, en de *Vroedvrouw* meent, dat het hoofd zich aanbied en te voorbaarig zulks ook zegt; hier kan een jonge *Vroedvrouw* in misleid worden,

het is altoos zo gemakkelijk niet dit onderscheid te kennen, als zommige onkundige zich inbeelden, voor het springen van 't vlies en afloopen van 't water. Maar het zelfde geval wordt een strafwaardig verzuim, wreede roekeloosheid en eijfelijke domheid als de vliezen gebrooken zijn, het onderscheid tusfchen het hoofd en de bil, door eigenaartige kentekenen duidelijc en kenbaar wordt, en dat de felfte weeën, te vergeefs twee- of driemaal vierentwintig uren, zonder eenige vrugt verwerkt worden, zonder dat een *Vroedvrouw* de verlosfing zelve onderneemt, dat gemakkelijk te doen was, of aan een *Vroedmeeftcr* overgeeft, maar zich 'er hartnekkig tegen aankant, of fchoon de baarende, de vrienden en omftanderē 'er om bidden en smeeken. —

Het is een misflag en onbedacht zeggen, als een *Vroedvrouw* bij een barende vrouw komt, de moedermond dun, zagt, geopent, een groote waterblaas voeld groejen en het hoofd aan zijn hardheid en naaden kenbaar in een natuurlijke ligging daar agter bevind, daar uit onbedachtelijc voorzegt, hier zal fpoedig een kind zijn, niet vooruitziende dat zoodanig een kind in de onderfte opening van 't bekken, noch hinderpaalen kan ontmoeten, waar door de verlosfing vertraagt kan worden, ja, zelfs voorhaar onmogelijc wordt om ter uitvoer te brengen.

Dit zelfde geval dat in 't begin een onvoorzigtig zeggen, een misflag en fout was, wordt als het hoofd in 't bekken gezakt is en vast geklemt raakt, wordt, herzeg ik, een doemenswaardige roekeloosheid, ja, een wreede en ontmenschte doodflag, wanneer men dan te vergeefs, een vrouw daagen en nachten met de wreetfte en hardfte pijnen laat martelen, tot het kind dood en de vrouw ftervende is, als gefproken en verzogt wordt om een *Vroedmeeftcr*, men fpijtvinnig de baarende toevoegt: behoord gij ook al tot die vrouwen, die een *Vroedmeeftcr* willen hebben en de moode volgen, wat denkt gij dat *Vroedvrouwen* ook geen kinderen kunnen haalen? zij moesten liever zeggen, ontfangen, als het van zelve komt; hier is noch geen kind te haalen, geen *Vroedmeeftcr*
kan

kan het verlossen gij moet geduld hebben, of ik gaa heen, gij weet wel dat zonder pijn geen kind komt, als 'er een *Vroedmeester* komt vermoord hij u gewis, daarom moet men 'er geen gebruiken, zij werken met *Instrumenten*, waarmede zij moeder en kind dooden, daar en daar is hij geweest en de vrouw en kind zijn beide gestorven, zijnde nochtans listig genoeg om te verzwijgen, dat zij 'er eerst drie, vier, ja agt dagen en nachten na 't springen van 't water gezeeten hebben, tot dat het kind dood en verrot was, en de teeldeelen 'der Vrouw eer de *Vroedmeester* hand aan 't werk sloeg, door de drukking van het hoofd, met koud vuur al waren aangedaan, dat het verwilderd gezicht, 'de eilhoofdigheid, een tuschenposende pols reeds aankondigde de nabijheid van de dood en dus voor Natuur en Konst geen middelen meer overbleeven om het verzuim te herstellen. Zoodanig een geval is geen misflag meer; maar een alleronchristelijk verzuim, domheid, koppigheid, ja ontaarte rockeloosheid, door de wangunst voortgebracht, door een toegeschroeit geweten gekoesterd, door de onkunde onderhouden en voortduurende. Ik weet wel, mijne Lezeren! dat zoodanig redeneeren en praten van een onkundige *Vroedvrouw*, thans geen of weinig invloed heeft bij welkenkende en gegoede lieden, maar de gemeene en arme, de nuttige Landman, die dikmaals drie uren ver moet om een *Vroedmeester*, en dan noch geen vermogen heeft om te betalen, durft nauwelijks van een *Vroedmeester* spreken; en steld men het al eens voor, men is zomtjids maar blijde om de spitsvinnige mond van de *Vroedvrouw* weêr tot bedaren te brengen, dat zij maar wederom stil is en blijft: want anders is men van alle hulp ontbloot. Hier door vertraagt men dat ter regtertijd geene bekwame hulp kan aangewend worden, het dierbaare leven van onze evenmensch steld men rockeloos in den waagfchaal van onzekerheid; of offert het door de onkunde en rockeloosheid aan eene zekere dood op; wij zouden in staat zijn genoegzaame voorbeelden bij te brengen, daar de moeders en kin-

ren onverlost zijn gebleeven, en men de vruchten noch een geruimen tijd na de dood in de buik heeft zien spartelen, van alle kundige hulp ontbloot.

(Het is een teken van een zwakke Staatskunde gestorvene Vrouwen niet van haar noch levende kinderen te verlossen, billijk behoorden alle *Overheden* daar in te voorzien, zoo als het te Groningen gedaan wordt, 'tgeen men in de Ordonantie kan leezen.)

Van daar dan, dat Mannen zomtjids in 't kraambed hunne Vrouwen zien sterven, en een noodzakelijke moeder voor een talrijk huisgezin moeten derven, van daar, dat het tedere kroost zoo vroeg eene braave moeder mist, in eene diepe rouw gedompeld wordt, en een vreemde opvoeding moet smaaken. Hier door veroorzaakt men dat de Vrienden hunne Vriendinnen elendig verliezen, familiën uitsterven door het missen van vrouwen die nog meerdere kinderen zouden hebben kunnen baaren. Dit is veeltjids oorzaak dat de Maatschappij nuttige Inwoonderen verliest, en de Weeshuizen bezwaard worden met kinderen, welkers moeders men noch had kunnen behouden, dat verzuim brengt het zijne toe aan de schaarsheid onder de Boeren en Burgerstand, aan dienstbodens, mischien ook oorzaak van het gebrek aan matroosen en soldaaten, terwijl vernielende Oorloogen ons Gemeene best ontrusten, ten minsten het is zeker als al die kinderen behouden waaren en voor de dienst genegen zijnde, welke in een dertig jaarige tijdt, zijn verzuimt geworden, men zoude een machtige Oorlogs Vloot 'er mede hebben kunnen uitrusten en de meisjes tot nuttige diensten kunnen aanwenden. Het is een misslag en fout indien een *Vroedvrouw* voor het springen van het water, iets gevoeld bewegen zegt, het kind komt met eene voet voor, en zelfs na het springen van de vliczen op de eerste en ligte onderzoeking niet anders meend daar het nochthans een hand is; maar dit wordt roekeloosheid, domheid en onkunde, als men op zoodanige een onvoldoende en ligte onderzoeking aanstonds de verlossing tracht afstemaken bij de voorkomende arm. Men moet in die gevallen niet te schielijk

lijk zijn, want het is met eenige moeijelijkheid vergezeld om in zoo eene naauwe opening op het oogeblik te ontdekken of het een hand of voet is, maar is men naauwkeurig en oplettend in 't onderzoeken, dan zijn 'er zeer veel kenmerken, die een *Vroedvrouw* naauwkeurig dient te kennen, waar aan men duidelijk een hand, van een voet kan onderscheiden, het geen in de verlossing al te groot onderscheid maakt of men een hand of voet aangrijpt. —

Ik noem het eindelijk een ongeluk, als een *Vroedvrouw* bij de onderflaaning ontdekt dat het kind met de voeten voorkomt doch reeds lang dood is geweest, de vrouw evenwel tracht te verlossen, behoorlijk op het kortbed legt, en alles aanwend wat natuur en konst aan de hand geeft, en echter tegen alle konstige en voorzigtige handgreepen, het hoofd, door al te verregaande verrotting van de romp afscheid, en te rugge in de baarmoeder blijft, dit is niet eens een misflag maar een ongeluk en ramp die de kundigste kan treffen, en de handigste Vroeter buiten schuld kan overkomen, maar welk een naam zal ik het geven, als een *Vroedvrouw* bij een vrouw ontdekt dat het kind levendig is, en met de voet voorkomt, wreed de voet van 't nog levendig kind aanvat, voor de vrouw op 't kortbed gelegd is, het been afscheurt zo dat het aan de *Tendo Achillis* alleenlijk hangt, en door de zwelling van 't been noch aantoont, dat het voor de afscheuring geleefd heeft, de beide liezen verder tot in 't vetvlies doorscheurd, de wervelen van de rug doorbreekt de romp van 't hoofd af trekt, en in de baarmoeder te rug blijft, zonder dat een nader onderzoek mij geleert heeft dat 'er eenig gebrek in het bekken plaats hadt. Zie mijne waarneeming in 't Genootschap *Servandis Civibus* het zevende Deel. Hier hadt geen enkele misgreep en onvermijdelijk ongeluk plaats, neen! onkunde, domheid, wreedheid en rockeloosheid heerschte hier in de hoogste top: ja, wie zoude durven denken, dat zo een *Vroedvrouw* noch voor zoo een eijfelijke bewerking, betaaling heeft durven afdwingen, en ook gekreegen heeft. Wat

wordt 'er al met de Vrouwen geleefd, het geen niet ter ooren van de *Overheid* komt?

Bilijk strekt het ons tot groote verwondering, mijne Leezeren! dat, dewijl oplettende en voorzigtige *Overheden* van groote en kleinere *Steden* van onze *Provintien* als *Amsterdam*, *Rotterdam*, *Leyden*, *Haarlem*, *Delft*, *Zeeland*, *Dordrecht*, *Utrecht*, *Groningen*, *Campen* en verscheide andere plaatzen meer, opentlijke *Schoolen* opgerigt hebben om de *Vroedvrouwen* bekwaam te maaken en te onderwijzen, 'er nogthans *Vroedvrouwen* in en om de opgenoemde plaatsen gevonden worden, welke dom, roekeloos, onweetende en grouwelijk brutaal zijn, zijnde veel beter voor de visbank, spinnewiel, pluisplank en ander ruuwwerk geschikt, dan, voor een *Vroedvrouw*, ja, wat meer is, het welk ik bewijzen kan, de vereischtens niet eens bezitten, welke de *Overheden* door de *Règlementen* en *Ordonantien* vorderen en evenwel op de voornoemde *Schoolen* geleerd hebben, en door de *Collegien* bekwaam geoordeeld zijn, om het *Vroedvrouwen Ampt* uit te oefenen. — Dit strijd tegens de goede meening van onze *Geachte Overheid* en deszelfs *Vaderlijke zorg!* —

Het is te verwonderen, dat terwijl veel al de *Vroedkunst* aan de vrouwen is aanvertrouwd geworden, schoon wel is waar, altoos uitmuntende *Genees-* en *Heelkundige*, de baarende vrouwen behulpzaam geweest zijn, zij tot heden toe over het algemeen niet bekwaamer in het uitoefenen der *Vroedkunst* geworden zijn, dewijl een zwangere en baarende vrouw, zoo veel toevallen en rampen onderworpen is; daar een *Geneesheer* volstrekt noodzaakelijk is, en een *Geneeskundige* zeer veel noodzaakelijke berigten van een *Vroedvrouw* dient te hebben, of door een eigen *Vroedkundig* onderzoek zich zelve dient zeker te maaken, men geen goede zorg gedragen heeft, dat die geenen, welke tot *Vroedvrouwen* aangesteld zijn, de noodzaakelijke eigenschappen hadden, welke daar toevereischt worden, en niet verhinderd is, dat een konst, als

de

de Vroedkonst, welke zoo nuttig voor een *Gemeenebest*, tot onderhouding en voortplanting van het Menschelijk geslacht is; als voordeelig voor een *Republiek*, men tot heden zoo onkundig roekeloos en dom noch ziet uitoefenen, van een bende vrouwen daar nog opvoeding, wellevendheid, menschlievendheid, kundigheid, naarstigheid, of eenige, beschaafdheid der zeden in gevonden wordt, de weinige braave *Godvreesende*, kundige, ieverige en handige *Vroedvrouwen*, niet hoog genoeg te waarden uitfluitende. — Het is te verwonderen, dat de droevige angst, smert, pijn, en gevaar van kinderbaaren, welke veele *Vroedvrouwen* zelfs gesmaakt en ondervonden hebben, haar iever niet heeft aangezet om haar te doen uitmunten in de konst, en haare zelve en haar *Sexe* veele gevaren te doen ontwijken, vermits zij door de heilzaame lesfen van haare *Onderwijzers*, door oplettende ondervinding en lesfen van goede boeken, zich veel beter zouden hebben kunnen oefenen, zich zelve en haare Kunne gelukkiger hebben kunnen maken. Het ontbreekt niet aan goede boeken, waar uit zij veel licht en nut zouden kunnen halen, maar haar hoofdigheid, onverstand en waanwijsheid is de oorzaak, dat zij de boeken niet eens in willen zien, veel minder 'er uit willen leren. Sommige ontbreekt het ook aan de vermogens, dewijl zij niet eens leesen of schrijven kunnen. —

Het is te betreuren en te verwonderen, dat het belang, welk een Republiek, eene familie en zij zelve in de *Vroedkonst* hebben, haar dezelve niet meer ter harten gaat, niet leergieriger, oplettender en ieveriger gemaakt heeft, en de liefde van Vrouwen tot Vrouwen, ja de liefde tot haar eigen zelve, kinderen en familie, welkers zorg haar veeltijds is aanvertrouwd, aangezet heeft om de Vroedkonst zoodanig wel en grondig te leren, dat zij dezelve lofslijk ter uitvoer konde brengen, de gevallen welke voor haar niet doenlijk waren, vroegtijdig te leeren kennen, en aan een *Vroedmeester* over te geven, dat haar tot lof en eer zoude veritrekken, bemind bij

Vroedmeesteren, en geagt bij de baarende vrouwen zoude maaken, want het is onmogelijk dat *Vroedvrouwen* kunnen doen, het welk *Vroedmeesteren* ter uitvoer brengen, zelfs is het haar door de wetten verboden, wie zal het dus aan haar ten kwaade kunnen duiden zoodanige verlosfingen over te geven.

Nademaal veele en meest, alle de *Vroedvrouwen*, door middel van de verloskunde, haar bestaan en onederhoud voor haar en de haare moeten erlangen, ook veeltijds een man en familie moet onderhouden, zoo is het te verwonderen, dat de eene voor den anderen niet getracht heeft om in haar ampt, in 't verlossen van Vrouwen uit te munten, om daar door het middel van haar bestaan op eene eerlijke wijze te vergrooten, voor den oudendag iets over te garen en dus het onaangenaame, welke aan de verloskunde gehegt is te verzoeten, ja, bij gevorderde jaaren een stil en gerust leven te leiden, en door haar raad jonge Vrouwen nuttig te zijn.

Men staat versteld, hoe dat zeer veele droevige fouten en eijfelijke roekeloosheden, uit haar onkunde voortkomende, haar niet hebben aangespoort, of om haar beroep waar toe zij niet bekwaam zijn, neder te leggen of ten minsten niet getracht hebben daar in kundiger te worden.

Kan 'er wel een aandoenlijker schouwtooneel zijn, of een zieltreffender omstandigheid plaats hebben, als een pijnlijke baarende Vrouw en onschuldig kind, door roekeloosheid te zien sneven, en door onkunde erbarmlijk sterven?

Hoe aandoenlijk valt het voor een *Vroedmeester*, die de menschelijkheid, ik wil niet eens zeggen de Christelijkheid, geheel en al niet verloren heeft, baarende vrouwen en kinderen elendig te zien omkomen, welke men door eene geringe hulp zontijds hadt kunnen redden? kan 'er voor een menschelijk hart wel iets treffender zijn, dan over een onschuldige vrucht en noodlijdende baarende het doodvonnis te moeten vellen, welke een kundige hand

ter

ter regter tijd aangewent, Wis- en Natuurkundig
zeeker hadt kunnen behouden?

Nooit konden de nakomelingen van Apelles beter
voorwerp aantreffen, om een verlegen mensch met
penceelen en verwen aftemalen, dan een trouw
echtgenoot, wiens baarende vrouw door verwaarloo-
sing der *Vroedvrouw* zieltoogende leidt, de weinige
hoop, welke hij noch voet, de dienstvaardigheid
waar mede hij nog tracht hulp toe te brengen,
de liefde, welke in hem heerscht voor Vrouw en
kind, de wreeveligheid tegen de *Vroedvrouw*, en
de onbekwaamheid om goede hulp toe te brengen,
vertoont de verlegentheid op een kragtige en won-
derbaarlijke wijze; welk een oog slaat de baa-
rende Vrouw op haare beminde echtgenoot,
haar teder kroost, waarde vrienden en goedebeken-
den? Hemel! hoe zieltreffend is het teder afscheid,
dat een baarende vrouw welkers verstand en hart
gezond is van haare trouwe echtgenoot, kinderen
en vrienden neemt? hoe nadrukkelijk en ernstig ver-
weit zij met een stamelende en stervende mond,
het schandelijk verzuim aan den *Vroedvrouw* en
zegt (wij hebben het met eige ooren gehoord)
ik vergeef U het wanbedrijf, God hoop ik, zal
het U ook vergeeven, toen ik voor twee en meer-
dere dagen om een *Vroedmeester* smeekte, weigerde
gij mij zulks, en daar staan nog Geneesheeren
stilzwijgende bij, zonder het smeeken gehoor te
geven, is het niet wat te zeggen, mijne leezers!
Hebben wij geen reedenen om zomtjids een harde
taal te voeren? nu zal ik geholpen worden, maar
te laat, ik voel de dood reeds met harde schree-
den naderen, de kinderen tot zes in getal, noch
onbewust van de bittere ramp van binnen kort een
braave moeder te zullen derven, beveeld zij noch-
maals voor het laatst een zeer bedroefde Vader
aan, welke bijna zinneloos is over de velle schok,
die hem staat te treffen.

De bedroefde Ouders, Broeders, Zusters en
Vrienden komen om haar de laatste kus te geven
en vaarwel te zeggen, het gekerm, geweën, ge-

klag, gejammer en gehuil doet alles aan, treft ieder een, behalven het hart van een wreede Vroedvrouw, die even zoo onaandoenlijk blijft, als of zij verftoond en door de gewoonte, voor de menfchelijkheid niet meer vatbaar is: of die alles, om zich te dekken, aan de Voorzienigheid toefchrijft, want zoo een geval zou haar anders voor een tweede, derde en meerder affchrikken en hoeden.

Een booswicht en verftoorder van de algemeene rust, om zijn kwaad gedrag rechtvaardig ter dood veroordeeld, beweegt het hart noch van elk rechtgeaart mensch, hoeveel te meer moet het ons, mijne leezers ter harten gaan, een braave en noodzaakelijke moeder voor een talrijk huisgezin te gelijk met haar vrucht te zien door rockeloosheid omkomen, die men had kunnen behouden. —

De Gegoede, de Rijke en aanzienlijke Inwoonderesfen, trachten en kunnen door het gebruik van bekwaame *Genees- en Vroedmeesteren*, wel is waar, zeer veel gevaaren ontduiken, of fchoon zij zich zelve door de goede raad van *Genees- en Vroedmeesteren* te verwerpen, in ontallijke gevaaren dikmaals storten. Dagten de Kraamvrouwen aan de wet en regel, door de Stigter en beste kenner der *Natuur* eertijds voor de Kraamvrouwen aan het oud *Israel* gegeven, zij zouden omzigtiger zijn, niet zo spoedig haar kraambedde en kamers verlaten, en daar door van een meenigte onheilen bevrijd blijven. —

Kunnen gegoede Vrouwen veele gevaaren te boven komen, daar door is de geheele *Maatschappij* noch niet geredt; want de welvaart en gelukkige omftande van Inwoonderen hangt niet alleen af, van eenige bijzondere perzoonen, maar dat elk Lid van de *Maatschappij*, hij zij rijk of arm in zijn omftande, zoo gelukkig als mogelijk is, en een arme baarende vrouw heeft zoo veel recht om een goede bekwaame en verftandige hulp te eifchen, als een rijke, ja een verftandige *Staatkunde*, heeft geen reden om die eifch niet te billijken en te verzorgen.

Dit vooraf gegaan zijnde, laat ons nu zien, welke

ke de oorzaken zijn dat de *Vroedvrouwen* niet bekwaamer gevonden worden, om haar noodzakelijk, teeder en zwaarwichtig ampt, met meerder nut en veiligheid voor *Vrouwen* en kinderen ter uitvoer te brengen, en ten tweeden trachten middelen aan de hand te geven, om die oorzaken uit de weg te ruimen, dewijl deeze Eeuw en mischien de volgende niet toereikende zullen zijn, om te weeg te brengen, dat de *Vroedkunst* alleenlijk aan Mannen toevertrouwd zal worden. De eerbaarheid, de edele schaamte, het blind vooroordeel en eigenzinnigheid der *Vrouwen*, zal in deeze en de volgende tijden altoos werk verschaffen aan *Vroedvrouwen*. Een hand kunst, welke bijna van het begin der Scheping af, en tot nu toe aan *Vrouwen* is aanvertrouwd geweest gaat zoo gemakkelijk niet als zommige zich verbeelden, om haar uit de hand te wringen. *Zie van der Laar in de Voorreden van zijn nuttige Schets der geheele Verloskunde.* De raad die *Plato* geeft, is hier niet te verwerpen; naamlijk, dat men niet moet voorneemen, om in de *Republieken* iets anders te verbeteren en in te voeren als het geen men weet, dat men die kan smakelijk maaken, uit welke de *Republieken* bestaan. *Tantum contendere in Republica, quantum probare Civibus tuis possis.*

Ons voornemen is derhalven niet om de *Vroedvrouwen* uit te roejen en te verdelgen, maar zoo het mogelijk was, nuttiger bekwaamer en kundiger te maaken, ten minsten, daar toe de middelen aan de hand te geven. Mochte ik hier eenigzints gelukkig in slaagen, ik achte mijn tijd niet onnut verspild, maar mijn oogmerk, namentlijk het heil der baarende *Vrouwen* en kinderen, bereikt te hebben. *in magnis voluisse sat est.*

De Eerste gelegenheid gevende Oorzaak van het gebrek aan bekwaame handige, deugdzaame en oordeelkundige Vroedvrouwen, zijn wij verschuldigd aan de algemeene minachting, welke men tegen de Vroedvrouwen, en derzelver zwaarwichtig Ampt heeft. —

Deeze minachting heeft het *Vroedvrouwen Ampt*

gemeen met meerder nuttige konsten en wetenschappen. Men vergoode een *Held*, die de Waereld in vuur en vlam *Steld*, en de Menschen van de aarde vóór altoos verdelgd, en een *Vroedvrouw* die de Menschen helpt in de Waereld komen, en zonder welke hulp veele kinderen zouden omkomen wordt van veele onkundige veracht, ja het is bij groot en klein in de mond, dat de *Vroedkonst* het uiterste middel zijn zou om een bestaan te zoeken, en het is mij meenigmaalen mislukt om een oordeel kundige vrouw tot het leeren der *Vroedkonst* overtchaalen. Men prent de kinderen al in de vroege jeugd schadelijke en verdervelijke vooroordeelen tegen de *Vroedvrouwen* in, zoo dat zij natuurlijk een afkeer krijgen tegen deeze nuttige menschen, welke vooroordeelen bij reiper jaaren in een soort van minachting en verontwaardiging veranderd. Even als of haare verrigtingen kwaad zijn, en tot schaade der menschen verstrekte. In vroegere jaaren stelde men de *Vroedvrouwen* met *Toverresen* bijna in eene gelijke graad en van veele onkundige menschen is dit vooroordeel noch niet geheel en al weggenoomen, men hield haar voor vrouwen, die oneerlijke en nadeelige handel dreeven met de kwaade geesten, die de vliessen waar het kind in beslooten was, of de zogenaamde *Helm* voor zeer hoogen prijs *Verkogten*, en mischien ook van zommige bij geloovige verkogt wierden: Men was eenvoudig genoeg om te gelooven dat het geluk of de welvaard van de kinderen afhing van de eerlijkheid of oneerlijkheid van de *Vroedvrouw*: want als een kind met de vliessen op 't hoofd geboren, en door de *Vroedvrouw* niet overgegeven wierd om verbrand of door de ouderen bewaard te worden, hield men de kinderen ongelukkig, en bejegende de kinderen ongelukken, men schreef het al zeer licht aan de *Vroedvrouwen* toe dat zij de *Helm* verkogt hadden, en waarlijk deeze onnossele meening en dom vooroordeel is noch niet geheel en al van de onkundige menschen weggenomen. Niet lang ontmoete ik een *Heer te Amsterdam* woonende en geboren te *Riga*, welke bijna 80 jaaren de zogenaamde *Helm* bij zich

gc-

gedragen hadt, om gelukkig te zijn, en even wel tegen het bijzich draagen van de Helm juist de gelukkigste niet is. Dwaaze stervelingen! wanneer zullen schadelijke vooroordeelen eens geheel weggeroeid zijn? of de vliesen breeken, zoodat het kind 'er door komt, dan of die vliesen op het hoofd blijven zitten, dat men de Helm noemt, ja of het kind geheel in de vliesen gebooren wordt, zij kunnen geen invloed op de kinderen hebben en zijn voor een *Vroedvrouw* niets waardig.

De onkundige Doctoren in zonderheid zommige *Vroedmeesteren* hebben om eigen belang veel toegebracht om de achting van de *Vroedvrouwen* te doen dalen, dewijl zij alle gevallen hoe onschuldig de *Vroedvrouwen* zomtjids zijn, kwaalijk en slegt behandeld noemen, om dus haar eer, achting en goede naam te ontnemen, waardoor de goede en kwaade op een gelijke rol gesteld geworden zijn. Dit is oorzaak dat men zeldzaam vind dat braave handige verstandige vrouwen tot het leren van de *Vroedkunst* overgaan, maar worden 'er veel eer toe afschrikt.

Een *Vroedvrouw* nochthans welke kundig handig eerlijk en Godvreesende is, is een mensch welkers noodzaakelijkheid nooit genoeg gewaardeerd kan worden, die's Landschatten merkelyke vergrooten kan, en in waarheid een bijzonder voorregt van de Magistraat verdiende. Zoodanig een *Vroedvrouw* kan meerder dienst doen aan een Maatschappij dan een groot getal onkundige *Doctoren*, welke men met eertietels overlaat en tot walgens toe eerbiedigt. —

Waarom veracht en versmaad men het *Vroedvrouwen* Ampt? Uit onkunde. Is het een schande om een barende vrouw van haar kind te verlossen? Geenzints, maar het verstrekt tot eer en agting zulks loffelyk te verrichten. Is het daarom een schandelijke kunst om dat een *Vroedvrouw* zomtjids dag en nacht moet doorbrengen niet zelden ten kosten van haare gezondheid bij een noodleidende barende vrouw? zeeker niet want het geen zij waagt naamelyk de gezondheid is niet te waardeeren, en geduldig voorzigtig
en.

en met oordeel de tijdt aftewagten zijn deugden welke een Vroedvrouw moet bezitten.

Is de plaats, welke een Vroedvrouw moet kennen, naukeurig, en verftandig betasten en in vroeten, zoo haatelijk dat men daarom geen achtung voor het *vroedvrouwen ampt* of voor een vroedvrouw heeft? in geenen deele; want anders zouden 'er zoo veele slaafsche aanbidders der Vrouwen niet zijn. De Koningen en Vorsten Geleerde en ongeleerde Rijke en arme schamen zich niet om vrouwen te liefkooften. De Natuur drijft 'er zelfs een mensch toe aan, en gelukkig hij, die dezelve niet te veel gehoor geeft.

Weet iemand een Edeler en bekwaamer plaats om de kinderen in voorteteelen en uit te ontlasten! voor zeker neen, van de Grootste Vorst, tot den armste bedelaar is geen andere weg gebaad dan een pijnelijk baaren, Zij die de trotsche Schepter zwaaijen zijn zoo wel tusfchen de twee uitloosplaatsen geteeld en uitgekomen als die op den bedelaars staf rust. — Verliesen *Genees- en Heelkundigen* wel hunne achtung, om dat zij de venus ziekte geneesen, een besmette of pokkige Roede en Scheede behandelen, of een steen uit de Blaas, een verharding uit de Baarmoeder wegnemen, of in 't fondement wroeten om een aarsfistel te snijden? op geenerlei wijze, Een beroemde *Boerhave* vergoode men, en hoe heerlijk heeft hij spaansche pokken beschreven en genezen, maar een *Vroedvrouw*, die dag en nacht en dikwils voor een gering loon een kind verlost en een vrouw tot nader voorteling spaard is en blijft in veragting. Of is het dat zomtjids een of meerder vrouwen en kinderen omkomen in of na de verlossing? dit geeft schijn, maar is de *Vroedvrouw* altoos de schuld daarvan? zijn 'er geen duizende ongemakken die een baarende treffen en na het graf sleepen, zonder dat een Vroedvrouw 'er de oorzaak van is? moet men altoos een kwaade uitflag van een handige konst verrigting aan de Vroedvrouw toe schrijven? wie zal dan door den tijdt Vroedvrouw willen worden? Domme rockelooze en onbekwaame Vroedvrouwen moet men ruineeren ja

geheel uitroejen maar braave en kundige Vroedvrouwen moeten gemaintineerd worden of het gebrek aan goeden Vroedvrouwen zal dag aan dag meerderen.

Verliesen Genees- en Heelkundige ook geene patienten. En als men de Genees- en Heelkundige hunne eer, achting en aanzien ontnaamen als zij patienten verloren, hoe zou de loffelijke *Genees- en edele Heelkunst* vervallen! als een voorzichtig *Geneesheer* bij voorbeeld kreefs, oogen voorschrijft en het heeft eene uitwerking even als of zoo een mensch *arsenicum* gebruikt heeft en sterft is het dan recht om zoo een man te laakente schenden en te lasteren? Geenzints. Of als een kloek en handig Heelmeester een zwaare en gewichtige operatie onderneemt en de patient sterft, moet men die dan schandelijk ten toon stellen of aan de woede van 't graauw bloed overgeven om gelijk Archibutus te Rome na een zwaare operatie gedaan te hebben, te steenigen.

Hoe spoedig zou het getal klein worden, en wie zou die konsten en wetenschappen willen leeren! zeer weinige zou men vinden. en geen weldenkende: Want een mensch, die onaandoenelijk is voor eer en schande komt het naaste bij de dieren.

Om dat men veel al de ongelukken die een *Vroedvrouw* overkomen, aan verzuim, nalatigheid en onkunde toe schrijft, en dezelve dan schandelijk ten toon stelt zonder reden, doet weldenkende, beleezene en wel opgevoede Vrouwen een afkeer tegen het Vroedvrouwen Ampt krijgen.

Ja maar zal men zeggen het is omdat de Vroedvrouwen over het allegemeen zoo onkundig dom en roekeloos zijn? het is zoo, maar is het over het algemeen met veele Genees- en Heelkundige ook zoo niet gelegen, wie twijveld daar een oogenblik aan?

De vroedvrouwen het is waaragtig en het jammert mij dat ik het zeggen moet, tot schande van mijn *Vaderland*, zijn, over het algemeen roekeloos en onkundig, maar even wel hier en elders kunnen wij noch bekwaame vinden en noemen, is het dan niet smertelijk dat de goede en bekwaame een lot met de

roekelooze smaaken en ondervinden dat men de goede weinig of geen eer of achting toedracht.

Dat zommige Genees- en Heelkundige onkundig zijn, is veele hun eigen schuld, maar dat veele *Vroedvrouwen* onkundig zijn, is haar niet alléén te wijten, want het *Karakter* van zommige *Vroedmeesters*, heeft haar onkunde vermeerderd, en de gebrekkige onderwijzing gelegenheid gegeven, een verkeerde spaarzaamheid geholpen en andere oorzaken meer belet dat de aangestelde *Vroedvrouwen* niet bekwaamer zijn.

Wil men dan, en is het regt ernst onze *Republiek* van goede *Vroedvrouwen* voorzien, men moet het *Vroedvrouwen* Ampt uit het stof der verachting en verſmaading waarin het gedompeld en als onder de puinhoopen van vooroordeelen begraven ligt zodanig verheffen dat ordentelijke fatzoenelijke en verſtandige vrouwen aangemoedigt worden, om de noodzaakelijke en heerlijke *Vroedkonst*, wel, nauwkeurig en grondig te leren en handig, deſtig en loffelijk ter uitvoer brengen kunnen, de voor haar niet doenelijke werken ter regter tijd overgeven aan een *Vroedmeester*.

Het is niet nodig dat de kinderen, haar verrigtinge en werk weeten, maar het is ook ſchadelijk dat men de kinderen voor de *Vroedvrouwen* bang maake en als werktuigen gebruikt om 'er na bed te jagen. Men deed veel beeter door haar verſtand, aanzien en deſtigheid te verheffen om in de kinderen een behoorlijke aanzien en eerbied te verwekken, welke niet toeliet haare tegenwoordigheid te dulden, dit zou in 't vervolg van jaaren in ſtaad zijn, voor zommige dié nu afgeschrik worden, tot het leeren van de *Vroedkonst* aanzetten, ten minſten het kan geen nadeel verwekken.

Een konst, een wetenschap, welke een *Staat* een *Republiek* volſtrekt niet ontbeeren kan, gelijk de *Vroedvrouwen* konst is, verdient ook van de *Regenten* der *Steden* en *Dorpen* eene bijzondere oplettenheid, ende uitoefenaarſters daar van behoorden niet alleen van de *Regenten*, alle mogelijke ſchut en beſcher-

ſcherming verleent te worden, maar vorderd ook teffens bezondere eerbewijzingen, en aanzienelijke voorregten, waar van alle andere vrouwen uitgezonderdt moesten blijven en die allen aan Vroedvrouwen vergunt wierden. —

Men zou aan bekwaame Vroedvrouwen zommige voorregten kunnen verleenen, welke in 't oog van ieder mensch aanzien en voortreffelijk waren; men hegte bij voorbeeld aan het Vroedvrouwen werk ontslag van alle impost op de eet en drinkbaare voetselen voor haar geheele huisgezin. Men gaf in groote Steeden in de Kerken voor de Vroedvrouwen een vrije aanzienelijke zitplaats dat het voor het oog van de geheele Waereld bleek dat men de *Vroedvrouwen* hoogachte; en op de Dorpen is het zeldzaam zoo vol in de Kerken, dat 'er geen goede en deftige plaats voor een Vroedvrouw zou overschieten. De Nacht wagten van *Steeden* en *Dorpen*, moesten haar ten dienſten zijn en zonder eenig voordeel, heen en weder brengen, ter plaatschen daar haar hulp vereischt werd, waardoor men voor eerst de Vroedvrouwen bevrijde om niet voor ſpot en uit baldadigheid geroepen te worden, maar ten anderen wierden zij ook beschermt voor baldadige ſtraadſchenders, waar voor Vroedkonstoefenaars al meenigmalen blood ſtaan.

Haare uithangborden, welke op zommige plaatschen moedwillig afgeſcheurd worden, dienden als vertrouwde goederen aangemerkt te worden. Een uitſteekende lantaarn konde het kenmerk zijn van een *Stads Vroedvrouw*, op dat men haar bij nacht gemakkelijk konde vinden; aan *Stads Doctoren*, *Vroedmeesters* en *Chirurgijns* zoude zulks ook dienſtig zijn.

Op plaatschen daar bezondere fontſen zijn waar uit men aan arme baarende vrouwen en kinderen luuren, linnen en eenig geld verleend, behoorde men in elke wijk, bon of kwartier een van de *Stads Vroedvrouwen*, voor Regentes of goede Moeder bij openvallende plaatschen aantestellen, om dat zij niet alleen weten, hoe noodzaakelijk diergelijke goederen bij zommige armen zijn, maar ook

teffens om haar een achting en aanzien te geven, en te gelijk met aanzienelijke vrouwen te doen verkeerren.

Op de Dorpen diende eene Nieuwe aangestelde *Vroedvrouw* van de Predikstoel aan de opgezeetene afgekondigt te worden, met al het geen men van haare bekwamheden en goed gedrag vernoomen hadt, met verzoek aan de *Dorpeelingen*, haar daar voor te erkennen! Ik weet dat zulks op zommige Dorpen plaats heeft. Ik leende voor cenige tijdt een leerling op een *Dorp*, om geduurende de ziekte van de Dorps *Vroedvrouw* de zwangere Vrouwen tegereiven; De *Heer* van 't *Dorp* vond goed zondags van de stoel zulks te laten bekend maaken, met zoodanige verzekering van haare bekwaamheid dat de Vrouwen met de grootste gerustheid en vertrouwen zich 'er van bediende, tot dat de Dorps *Vroedvrouw* weder gezond was. Indien een *Vroedvrouw* eens, een uitmuntende en gewichtige verlossing door de kunst verrigte, zoude men zulks door de Couranten kunnen mededeelen, op dat haar vertrouwen bij de goede burgers vermeerderde. Ook zou de *Overheid* als zij onschuldig benadeeld wierden, voor haar goede naam, faam en welvaard dienen te zorgen en voor al op de Dorpen belet moeten worden dat geen *Vroedvrouwen* van andere Ambachten op haar *Dorp* de voordeelen wegnaamen, inzonderheid als zulks tegen de Dorps ordonantie strijde, welke disorder dikwils plaats heeft. —

Door zulke en diergelijke aanzienelijke eerbewijzingen, zal men in staat zijn fatsoenlijke vrouwen uitte lokken, om het *Vroedvrouwen Ampt* te leeren, en door den tijd zeer geschikte, wellevende en handige *Vroedvrouwen* krijgen, waar aan een man gerust zijn vrouw kan vertrouwen, en de deftigste Inwoondersen zullen zich niet schaamen, met zodanig een *Vroedvrouw* te verkeerren: daar het thans op zommige plaatsen tot zodanig eene laagte is vervallen, dat zelfs *Stads vroedvrouwen* de allerslegtste affairen bij de hand hebben, als oude lompen te verkopen, kroegjes te doen, een hoerhuis houden en wat soortgelijke laag-

laagheden al meer verrigten , schuwende dus aanzienlijke Inwoonderen met recht, haare verkeerung en gebruiken haar in nood, om dat'er geene van betere opvoeding bij de hand zijn, ik weet wel dat zulke eerbewijzingen maar klaatergoud en bij verstandige menschen van geene waarde zijn; maar, die de Vrouwen kent, die weet wel dat zij vatbaar voor eer en aanzien zijn.

Maar veel licht denkt men, als Vroedvrouwen zoodanige achting worden aangedaan, dat zij dan te trotsch en hoogmoedig zullen worden, de arme menschen, de snodeste ontmoetingen zullen krijgen en zelfs de gegoede en aanzienlijke niet behoorlijk zullen bedient worden? het is ten deele zoo, maar dit neemt niet weg; dat de bijgebragte voorstellingen nuttig kunnen zijn, de beste zaaken met de beste oogmerken ingericht, kunnen, door geen goed gebruik 'er van te maken, kwaad worden.

De eer en hoogachting welke men, bij voorbeeld, aan een Predikant verschuldigd is en bewijst, maakt zomtjids een armzalige Dorp Prediker, zoo hoogmoedig en trotsch dat hij noch zich, noch zijn vrienden, noch goede bekenden wil erkennen, vergeetende wie hij geweest is, wie hij is en wie hij zijn moest; kortom, hij wordt *pedantium facile princeps*, en als men om een of meerdere zoodanige dwaaze stervelingen, alle de overige, wakkere, *Godvruchtige* en nedrige Predikanten, alle eerbied, hoogachting en schuldige verplichting weigerde, zou zulks niet ten hoogsten nadeelig wezen, en onkundig gehandelt zijn? — Gewisfelijk ja: Niet de Eer en Hoogachting, welke men aan een weldenkend mensch bewijst, maakt hem trotsch, maar het misbruik, en wie kan juist zoo gelukkig de midden weg houden.

Dat een *Vroedvrouw* Eergierig en naa hoogachting streeft, is zelfs voordeelig voor de kunst, zij zal, daar door geprikkeld, noch moed, noch arbeid, iever of tijdt ontzien, om door het handig uitoefenen van haar kunst, zich verder te bevljigten, het heil der baarende betrachten om tot hoogheid te ge-

raaken, door zoodanig de plicht te betrachten. Na eer en hoogachting te dingen is loffelijk. Hoe troostelijk en dienstvaardig zullen de arme vrouwen van zoo een Deugdzaame Vroedvrouw geholpen worden, en de gegoeede zullen 'er de gewenschte uitwerking van hebben. Men moet niet denken dat zulke eerbewijzingen voor *Vroedvrouwen* te aanzienelijk zijn, want een kundige, braave en Godvreezende *Vroedvrouw*, bekleed een Ampt, ten hoogsten noodzaakelijk voor de Maatschappij en van zoo veel gewicht, dat men de braave uitoefenaarsters, zelden te veel eer en aanzien bewijst maar wel te weinig.

Laaten wij nu tot de tweede oorzaak overgaan, welke gewichtiger is, doch ook gemakkelijk te verbeteren.

De tweede gelegentheidgeevende Oorzaak, van de onkunde en onbekwaamheid der meeste Vroedvrouwen, zijn wij verschuldigt aan het onvoldoend en gebrekking onderwijs, van de Heeren Profesoren en Lectoren, welke aangesteld zijn geweest, of noch zijn, om de Vrouwen te onderwijzen.

Pace Virorum optimorum, zal ik met bescheidenheid en vrijmoedigheid: Voor eerst aanmerken, dat 'er *Onderwijzers* in de *Vroedkunst* en voor de *Vroedvrouwen* zijn geweest, en noch zijn, welke, hoewel in de *Theorie* van de Verloskunde kundig, nochtans van het uitoefnend deel de *Practijk*, of eigenhandig de *Vroedkunst* te verrichten bij baarende Vrouwen niets verstaan, ja zelfs, nimmer een Vrouw hebben zien verlossen, of bij een verlossing tegenwoordig geweest zijn. Al het geen zoodanige *Onderwijzers* van de *Vroedkunst* leeren en onderwijzen, is dus gegrond op het gezag van andere *Vroedkundige Mannen* en gevestigd op bespiegelingen van het geen de *Schrijvers* hen geleerd hebben, zijnde dus verstooken van de *Practijk*, en ook te gelijk berooft van iets beslissent en op eigen ondervinding zeker steunende, te onderwijzen.

Dewijl nu de ondervinding ons geleert heeft, dat het niet mogelijk is, alles in de *Vroedkunst* uit te

voeren wat de *Theorie* wel voorsteld, zoo ook dat men in de Verloskunde handig ter uitvoerbrenge sommige Verlosfingen, welke alleenlijk Theoretisch be- tracht zijnde onmogelijk zouden schijnen. Mijns be- dunkens moet een onderwijzer van eenige Konst, de Konst, welke hij anderen zal leeren, niet alleen in bespiegelingen en op het gezag van anderen weten voortestellen, maar ook de konst zelve verstaan en ter uitvoer kunnen brengen.

Hoe veel te meer is het noodzaakelijk dat een *Onderwijzer* in de *Vroedkonst*, niet alleen de *Theorie*, maar ook de *Handkonst* zelve verstaat, en zelfs handig weet te Vroeten; anders, dunkt mij, is hij de Man niet daar hij voor scheep komt, mist hij de kennis van de *Practijk* en dagelijkfche ondervinding, hij is en blijft een gebrekkige *Onderwijzer*, die dwaald, als zijn *Leermeefters*, naamentlijk de bo- ken dwaalen, en leert anderen mede dwaalen.

Claudicat, zegt zeer fraai, *Erasmus* uit *Galenus Lib. 7. Apopht. 112. qui alterum crus desiderat, & mancus est Medicus, qui solam rationem aut experientiam habet.* Dat is, dat een *Geneesmeester*, die, of de reeden, of de ondervinding alleen bezit, even als een kreupel is, die maar een been heeft. Hoe veel te kreupelder zal dan het onderwijs zijn, van een *Onderwijzer*, die enkel de reden weet, en van de ondervinding verstooken is?

Ten Tweeden. Sommige *Profesoren* en *Lectoren*, redeneren in de maandelijkfche, of veertien- daagfche lessen voor de *Vroedvrouwen*, als of zij voor menschen spreken, welkers brein gespist is, voor diependenkende en onafgebrookene redeneringen, vermengt met zoo veel onzekere subtiliteiten en me- moriewerk, dat het uur verlopen is, zonder nüttig geweest te zijn. Daar kunnen misfchien *Vroedvrou- wen* onder weezen, zo zij niet slaapen, welke zom- tijds iets begrijpen, maar de leerling ziet daar dik- wils, als een onoverkomelijke zwaarigheid en steile berg tegen aan, wordt daar over moedcloos of ver- zuimt veel nuttiger deelen van de Konst. De onder- vinding leert ons dagelijks, dat veele menschen, in-

zonderheid Vrouwen, die van de jeugd af aan niet tot denken gewent zijn, voor onafgebrookene en in verband staande redeneringen niet vatbaar zijn, (met uitzondering van die Vrouwen, welke ons Vaderland tot cieraat verftrekken) en het verbandt of samenhang der gedaane redenering zeer fpoedig verliezen. Zien wij niet daagelijks veele menschen in de Kerken gaan, zelfs ingetoogen en Godsdienstig schijnen te hooren, en evenwel niets verstaan, zij onthouden hier en daar een woord van, zonder te weten van verdeeling der texten, of waarom, door een Predikant deeze of geene redenen, of bewijs plaatsfen zijn bijgebracht, en komen dus zoo dom weder te rug als zij 'er na toe gegaan zijn, ja hebben dikwils verkeert verstaan en maaken dus een valsche belachgeijke of gevaarelijke fluit regel. —

Zoo gaat het veel al ook in de maandelijksche lessen, in welke over het eene of andere stuk gehandeld word van de Vroedkonst, de Vroedvrouwen komen in de lessen, meer zomtijds uit dwang en omde boetens te spaaren als uit liefde voor de konst, de in verband staande redenering hooren zij, maar verliezen de schakel van 't verband zeer schielijk, dus ook de zin en mening van de onderwijzer en weten bij het uitgaan der lessen zoo veel, als toezij 'er kwamen. Men is te hoogmoedig om het onvermogen der vrouwen te gemoet te komen en bij wijze van Catechezeren te onderwijzen.

Ten derden. Zommige *Onderwijzers* der *Verloskunde*, welke te gelijk zelve de *Vroedkonst* uitoefenen, stellen inde onkunde en onwetenheid van de *Vroedvrouwen* hun belang, *lucris causa*, brengen dus gedurende hunne onderwijzing onnoodige zaaken voor den dag, waar hunne leerlingen niet vatbaar voor zijn, en maaken in 't geheel geen nieuwe kundige *Vroedvrouwen*, om daar door hunne eigene practijk te vermeerderen, beoogende, hoe geeftig men het ook bewimpeld, niet anders als hunne eigene intrest, al is het met schaade en nadeel voor baarende vrouwen en een onvermijdelijk verlies voor de *Maatschappij*
ver-

vergezeld, daar floord men zich wijzig aan, inzonderheid is dat eigen aan vreemdelingen van ons Gemeenebest, die gelijk de Oojevaars en swaluwen na Holland komen om hun fortuin te maaken, hebben dus geen regt geart hart om het waar en algemeene welzijn te betrachten. Een welgestelde *Republiek* moest zodanige vreemdelingen, althans met zulke tedere ampten niet begunstigen maar veel eer zorgdraagen dat men uit zijn eigen Provintien Mannen aankweekte, die het algemeene welzijn voor eigen baat en woeker zucht stelden. Het publiek ziet licht in, dat door zulke lessen de *Vroedvrouwen* wijzig voordeel trekken kunnen, en dat een Stad voor niet zijn geld daar aan ten kosten legt, en noch wel met verlies; want door dien in een reeks van jaaren, de *Vroedvrouwen* niet kundiger gemaakt worden, zoo verslimmeren zij en gaan te rugge dat ook het oogmerk van vreemdelingen is, om zoo veel te spoediger een goede beurs te maaken.

Ten vierden. *Profesoren* en *Praelectoren* voor de *Vroedvrouwen* verzuimen menigmaal het gebruik van de *Phantôme* en inzonderheid met de leerlingen in hunne onderwijzingen; welke evenwel van zeer veel dienst is, schoon men zich niet moet verbeelden, dat men op de *Phantôme* in allen deelen voldoende leeren kan wat bij baarende Vrouwen uitgevoerd moet worden, het is een zeer groot onderscheid een doode *Machine* en een pop te hebben om mede te werken als een levendige vrouw en kind, nochtans is het een machine, welke men niet verzuimen moet om de *Vroedvrouwen* daar door te onderwijzen. Een dood vrouwelijk met een dood kind daar in gelegd is van geen minder dienst om de Vrouwen te onderwijzen, wierden de *Profesoren* en *Lectoren* maar niet buiten staat gesteld om doode lijken en kinderen te bekomen. —

Ten Vijfde. De *Profesoren* en *Prælectoren artis obstetriciae*, laten te veel hun onderwijzing berusten op de maandelijksche lessen, en verzuimen veel al het onderwijs aan hunne huizen voor de leerlingen, welke evenwel van meerder dienst zijn kan als de openbaare lessen: wel is waar zommige *Or-*

donantien gelasten aan de *Profesoren* of *Praelectoren* niet van een dagelijks onderwijs aan hunne huizen, maar mijns bedunkens, moesten die *Heeren* zelfs van die noodzaakelijkheid overtuigt geweest zijn, en zonder dat de *Ordonantien* 'er gewag van maken al in 't werk gesteld hebben, een wekelijks onderwijs voor de leerlingen van de *Vroedkunst*, of ten minsten bij het uitkomen van een nieuwe Ordonantie of Reglement verzogt hebben van hnnne E. G. A. om te bepaalen dat *Profesoren* en *Praelectoren* in de *Vroedkunst* wekelijks aan hunne huizen les moesten houden voor de leerlingen zoo lang de leerjaaren duuren, en dat leerlingen ook verplicht moesten zijn daar te komen. —

Wel is waar de Ordonantie van Leijden gelast bladz. 7. en 8. dat de *Praelector* als de Leerlingen haar leerjaaren ten einde lopen alvoorens zij tot het *Examen* toegelaten zullen worden in 't bezonder onderweezen en ondervraagt moeten worden, maar zulks is hoe welmeenende Door Hun E. G. A. ook voorgesteld, niet krachtig genoeg om goede *Vroedvrouwen* te maaken, want de *Praelector* word gelast om bezonder te onderwijzen en de leerlingen geordoneerd, als haar leerjaaren ten einde loopen haar te laten onderwijzen. Laaten wij nu eens stellen dat de *Praelector* oordeeld dat een half jaar voor het tijd is om Geexamineerd te worden, haar leerjaaren ten einde loopen, en gelast dat zijn leerlingen komen om wekelijks les te haalen, komt het haar dan altoos gelegen; want de wet is niet duidelijk genoeg om haar te verplichten, zoo zommige meenen, en genoomen de *Praelector* onderwees, zijne leerlingen kwaamen alle weeken zonder verzuim, dus waaren 'er al vijf en twintig lessen te geven en te ontfangen, wat zullen 25. lessen baaten, voor vrouwen welke van meet af aan alles wat tot de *Vroedkunst* behoort moeten leeren? zeer weinig! Onzer *Nederlandsche vrouwen* zijn bij mij van meerder waarde als dat ik haar aan *Vroedvrouwen* zoude overgeven welke maar 24 openbaare lessen en 25 bezondere lessen over de *Vroedkunst* hadden gehoord.

Ik heb zoo veel onaangenaamheid ondervonden, om de leerlingen aan mijn huis te doen komen, om les te haalen dat ik haar zelve voor het Collegie heb gedagvaard, om haar daar toe te noodzaaken, doch te vergeefs: zoo dat ik mij in de noodzaakelijkheid bevond om mij maar te gedraagen na de letter van de wet. Ik twijfel niet of hunne Wel Edele Groot Achtbaare zullen bij het maaken van een nieuwe Ordonantie dit gebrek voorzien.

De *Ordonantie* van *Utrecht* is in dit stuk noch gebrekkelijker, zoo het mij voorkomt, welke gelast om het laaste half jaar eens in de maand de leerlingen voor het examen bijzonder te examineeren, dus zesmaalen, maar dit word vergoet door haar een jaar langer te leeren en om de 14 daagen openbaare lessen te houden.

Om geen meerdere *Ordonantien* over dit stuk aan te haalen op hoe veele plaatsen word het onderwijs aan huis van de leerlingen der Vroedkunst verzuimt, ja ik ben verwondert dat in de *Ordonantie* van *Amsterdam* geen woord gerept word om de Leerlingen door *Prof. of Praelector* aan huis te onderwijzen en het is ook zeer waarschijnlijk dat de leerlingen geen bijzonder onderwijs aan huis van de Professor of Praelector genieten. —

Om nu deeze tweede gelegenheid gevende oorzaak van de onkunde der Vroedvrouwen wegteneemen, of te verbeeteren, behoorde men voor eerst, geene *Profesoren of Praelectoren* in de Vroedkunst aantestellen als zodanige Mannen, welke niet alleen de *Theorie* der *Vroedkunst* verstonde, maar ook teffens de *Verloskunde* zelfs uitoefenen of ten minsten eenige jaaren lang, uitgeoefent hadden, want de *Theorie* en *Praëctijk* kunnen elkanderen niet misfchen gelijk reeds gezegt is, en hoe veele *Praelectoren* zijn 'er voor de *Vroedvrouwen*, welke van het uitoefenend gedeelte der Vroedkunst *in vivo Corpore fæminarum*, minder verstaan dan de *Vroedvrouwen* die zij leeren. Het is Volstrekt onmogelijk om van de *Vroedkunst* een goed denkbeeld te hebben, zonder de hand zelve aan 't werk te slaan.

De beste *Theoreticus*, zonder ooit bij verlosfingen geweest te zijn en gevoeld te hebben, is onbekwaamer in 't verlossen als een domme *Vroedvrouw*, welke honderde verlosfingen bij gewoont heeft en bijna van de *Theorie* niets verstaat, ja men is in staat om de bekwaamste *Theoreticus* al wijs te maaken wat men wil, als hij voor de eerste maal zijn vinger in de scheede steekt en een hoop drek welke in het *intestinum rectum* zit, voor de kop van het kind te doen voelen, zonder dat onze *Theoreticus* merkt dat hij bedroogen is. *Profesfor Musfenbroek* was gewoon in zijn Collegie te zeggen: Dat die een microscoop met voordeel wilde gebruiken, het zien moest leeren en gewennen zijn oogen verstandig zien, en wij zeggen die de *Vroedkunst* wel wil oefenen en aan anderen met voordeel leeren, die moet het voelen leeren en zijne vingers leeren verstandig voelen, zonder dit, kan men nooit iets zeker weten, veel minder aan anderen zeker leeren. Het is heel iets anders om te zeggen in een zwangere vrouw is de mond van de baarmoeder gesloten en in een niet zwangere open, als om verstandig en handig te voelen of het slot open of toe is: Een *Theoreticus* zal niet eens in staat zijn om het *ostium uteri* te vinden, of schoon hij wel weet dat het 'er is, en een practische vinger zal met weinig moeite voelen al wat hij begeert te weten. De veranderingen, welke de mond van de baarmoeder ondergaat van het begin der zwangerheit, tot het einde toe, kan men wel uit vroedkundige schrijveren aan zijne leerlingen voorlezen, maar evenwel met geen volkomen zekerheid aan haar leeren dat het zoo is, indien men zelfs niet verstaat de Konst van onderzoek; want de Vroedkundige schrijvers zouden gemist kunnen hebben en zelfs geen kundigheid hebbende om te weten wat of waar of vals is, zoo leert men aan anderen een zaak daar men zelfs niet van overtuigt is. —

Waare weeën van valsche te onderscheiden, kan men *Ex auctoritate auctorum*, en mischien als men immer bij verschillende gelegenheden de pols gevoeld heeft, en op de uiterlijke gestalten der baarende acht

gegeven heeft zeer wel voorstellen, ook op het gezag van vroedkundige schrijveren wel onderwijzen, dat de mond van de baarmoeder door waare weeën geopent werd en door valsche te zamen trekt, maar of zulks plaats heeft weet de Theoreticus zelve niet.

Dat het water groeit, de mond van de baarmoeder verwijt wordt, het hoofd of een ander deel daar agter legt, kan men zeer wel uit goede Schrijveren zijne leerlingen voor praaten, maar is het aan een mensch niet eigen te twijfelen of een verhaal waar is, zoo de verhaaler niet zelve de zaak gezien, gehoord of gevoeld heeft. Worden wij niet daagelijks overtuigt, en dikwils misleid dat veele geruchten valsch zijn, die wij in het begin voorwaar aan naamen?

Dus is men beter geschikt voor een *Onderwijzer*, als men zelve overtuigt is, dat de zaak zeker zoo is, als men voorsteld te zijn en de leerlingen gelooven zulks lichter. — Om te weten of het tijdt is, schoon het hoofd natuurlijk voorlegt om te verlossen of niet, kan men nimmer zoo grondig leeren, als men alleen de Theorie verstaat, dan dat men 'er de *Praktijk* te gelijk bij kundig is, de *Praktijk* geeft in die gevallen iets dat men uit de boeken niet haalen kan: In verkeerd leggende kinderen kan men heel wel op het voet spoor van *Vroedkundige* Schrijveren de teekenen aan de hand geven, om zulke verlossingen te kennen, maar door de Ondervinding gesterkt zijnde, zal men die teekenen veel klaarder, duidelijker en zekerder weten te verklaaren en geloofbaarder kunnen maaken. Wat een *Vroedvrouw* in acht te nemen heeft, in natuurlijke, moejelijke en tegen natuurlijke baaringen, zulks kan men uit de boeken wel eenigzints aan een *Vroedvrouw* of leerling voorstellen, en zekere regelen voordraagen, welke men in 't oog moet houden, ook kan men zeer wel verhaalen die en die Schrijver raad deeze hand greep aan, een ander prijst wederom eene andere, maar welke handgreep of uitoefening zal onze Theoreticus aanprijfen,

fen , zeker die hem het best doenlijkste voorkomt , en zulks is ook zijn plicht , nochtans is het dikwils de moeijelijkste om ter uitvoer te brengen en de gevaarlijkste voor moeder en kind. Maar als zoodanig Onderwijzer de handgreepen van eenige Schrijveren gewikt en gewogen heeft , en de beste of aanneemlijkste kracht en gewicht zal bijzetten , welke een omweg zal hij moeten doen om zulks te volbrengen? en hoe weinig woorden heeft een kundige *Theoreticus* en geoefende *Practicus* van noden , om de beste handgreep aan te prijzen? zeer weinig. Want hij kan zich beroepen op zijne eigene ondervindingen , zonder kwetzing van zijn geweeten zeggen , deeze of diegelyke manier is mij de gemakkelijkste , de mingevaarlijkste en de heilzaamste voor moeder en kind onder de bewerking voorgekomen. Van dit alles is en blijft de *Theoreticus* verstoken. Dierhalven en om duizende andere redenen , ben ik van oordeel dat het beter was , als *Profesoren* en *Prælectoren* voor de *Vroedvrouwen* en goede *Theoretici* en te gelijk handige *Practici* in de *Vroedkunde* waren , ja men heeft geen groot verstand nodig om de noodzaakelijkheid daar van intezien. Hier komt noch bij , dat als de *Leermeester* zelfs een goed *Vroedmeester* is , kan hij zijne onderhebbende *Vrouwen* , als zij hem eens over *Vroedkundige* gevallen komen raadplegen , in stilte goede raadvoren en haar gewigtige dienst doen , in 't uitoefenen der konst , ik ben meenigmaalen zoo van zommige *Vrouwen* geraadpleegt , welke na eene goede opgave en alles wel afgevraagd te hebben , of aanried , zonder dat 'er iemant van wist de verlosting en natuur noch wat aftewachten , of als ik vond dat het een bedenkelijke zaak wierd , haar aanraade weder na de baarende *Vrouw* te gaan en te verzoeken om een *Vroedmeester* , deze ondersteuning hebben jonge *Vroedvrouwen* dikwils nodig , en bij wien zullen zij haar beter vervoegen , als bij haare *Leermeester* : waarom het ook volstrekt noodig is , dat hij de *Vroedkonst* zelfs moet kunnen uit-

uitoefenen, om dus de *Vroedvrouwen* zoo wel als de baarende Vrouwen met goede raad en daad bij te staan, gelijk *van Hoorn* bladz. 1 zegt.

Om nu ten tweeden, het gebrekkig onderwijs der *Vroedvrouwen* te verbeteren, is vooral noodzaakelijk dat de Vrouwen onderweezen worden, op eene wijze waar door zij het meeste nut kunnen krijgen, dus dient men eenvoudig, duidelijk en klaar de zaaken aan haar verstand te brengen, en vooral geene aan eengeschakelde redeneeringen doen. Ten dien einde zoude men met meerder voordeel, van een goed kort begrip over de *Verloskunde* en het Ampt der *Vroedvrouwen* handelende in de maandelijksche of veertiendaagsche lesfen gebruik kunnen maaken, en dat door een korte verklaring verstaanbaarder en duidelijker maaken, en dus bijwijze van *Catechezeeren* haar onderrechten, *Profesoren* of *Prælectoren* zouden zoodanig een boekje of zelve kunnen maaken of van de reeds aanwezige zich bedienen, door andere kundige Mannen ons ontworpen, waar van een genoegzaame hoeveelheid in de *Nederduitsche* taal voor handen zijn, dus keur genoeg om te kiezen.

In de §. XVIII. van de Ordonantie voor de *Vroedvrouwen* te *Amsterdam*, word de *Profesfor* voor de *Vroedvrouwen* gelast maandelijks een *Authour* te expliceren welke *Authour* haar zal dienen om 't geen onderweezen is na te leezen, en haar te praepareren eer dat zij tot het gehoor der lesfen komen. Mijns bedunkens moesten alle *Ordonantien* voor de *Vroedvrouwen*, zoodanig een *Artikkel* in zig hebben, en ik ben verwonderd, dat in de *Ordonantie* in 't jaar 1778. te *Utrecht* uitgekomen, en met zeer veel oordeel gemaakt zoodanig een *Artikkel* niet gevonden wordt. Het is van een onvermijdelijke noodzaakelijkheid dat door de *Ordonantie* *Profesoren* en *Lectoren* gelast worden, om hunne lesfen naa een boek intèrichten, en *Vroedvrouwen* geordoneerd worden zoodanig een boek te kopen en wel strengelijk bevoolen wierd, het
al-

altoos op de lessen mede te brengen en in natezien, het geen voorgelezen wierdt, ook waare het goed dat een geld boete gesteld wierd, zoo de Vroedvrouwen nalatig waaren om haar boek mede te brengen, en bij aldien 'er onder waaren die hartnekkig tegen stribbelden, moest men haar het Vroedwerk zoo lang verbieden tot dat zij daar toe zich bereidwillig toonden. Het is vooral noodzakelijk dat Profesoren en Prælectoren door de Overheden in hun Ampt versterkt worden, voornaamlijk als men ten beste eenige nieuwe schikkingen oordeelde te moeten maaken, want zommige Vroedvrouwen zijn juist niet zeer handelbaar. De Chirurgijn en Prælector *Dielen* kreeg het in zijn onderwijzen, door de Leydsche Vroedvrouwen zoo bang, dat hij genoodzaakt was te zwijgen en zijn onderwijzing te staaken, schoon hij evenwel geen verandering in zijn onderwijzing maakte. Waarom men bij het *Collegie ad res obstetricias* te Leyden besloot, den Prælector te versterken door het tegenwoordig zijn, van de Stads Doctores. Hoe veel te flimmer zoude het gaan, als men op eigen gezag haar wilde verplichten een boek mede te brengen en natezien wat verhandeld zoude worden.

Heeft men een boek tot een onderwerp in gebruik en verklaard men daar uit maandelijks een gedeelte van, het zal zelve tot gemak voor de onderwijzers zijn, en van uitsteekende dienst voor de Vroedvrouwen, indien zij eenigzints willen leeren. Daarenboven zoo zal zulks vooreerst beginnende leerlingen, een schoone handleiding zijn om te leeren, en met hoeveel vrugt zal men het kunnen gebruiken, in de onderwijzing aan huis. Indien men eens bij voorbeeld het nuttig werkje van *van Hoorn*, *Galandat* of een van geijke groote daar toe gebruikt zoo zal men in staat zijn om in 24 lessen zeer breedvoerig hetzelfde te verklaaren en op zommige plaatsen heeft een leerling geene meerdere openbaare lessen van doen, dus heeft zij in die 24 lessen kunnen hooren en naalezen eene geheele verhande-

deling over het geen zij noodzaaklijk moet kennen, te meer, als door een goede verklaring opheldering gegeven wordt en het geen niet aanneemlijk in de Ichrijver is wederlegt word; maar daarenboven, als men zoodanige leerlingen nog eens twee maalen ter week aan huis laat komen en ondervraagt, van hoeveel dienst zal dan een Sijstema zijn? zeer veel! want als men in staat is om in 24 lesfen het geheel werkje te verklaaren, zoo kan men het nog veel gemakkelijker in drie maanden als men zijne leerlingen twee maalen 's weeks een uur laat komen, geheel afdoen, waar door agtmaalen in twee jaaren tijd het boek gelezen en daarenboven noch eens zeer breedvoerig in de publieke les verklaard wordt. —

Noch een ander voordeel bekomt men door het gebruik van een Vroedkundig werk voor zijne leerlingen, naamelijk dat men haar veel gemakkelijker ondervraagen kan, en zoo zij de vraag welke men haar doet niet weet te beantwoorden, wijst men haar na het boek, en laat haar dan het antwoord leezen, te gelijk onder het oog brengende zulks in huis eenige keeren naa te leezen. Onder het onderwijs aan huis moet een onderwijzer zijne leerlingen zelfs doen spreek en antwoorden, niet zoodanig, dat men haar eenige vraagen en antwoorden van buiten leert klappen en opzeggen, zonder dat zij de zin en meenig van de vraag of antwoord begrijpen, neen men moet de denking's kragt en teffens de weet lust, daar door in haar opwekken: want zoo men aan zijne leerlingen niet vraagt en haare gevoelens niet afesicht, weeten zij van niet anders als van luisteren van 't geen haar gezegt word, en zij maaken ook geen werk genoeg om het te begrijpen, laaten de zaak maar wat aanleunen wetende dat zij geen rekenfchap genoodzaakt zijn om te geven; maar gewent men haar en moeten zij eens of twee maalen in de week zelfs antwoorden en weder antwoorden en reden geven waarom zij zoo geantwoord hebben, dan zal men haar als 'er maar eenig vermoogen in is, naarftig, kundig en oplettend kunnen maaken, de eene leerling zal den anderen trachten
in

in prompte en vaardigheid voorbij te streeven, de schaamte van niet te kunnen antwoorden op het geen haar gevraagd word en het zien dat anderen mede leerlingen zulks vaardig doen, zal haar in huis naarstig doen leeren in dat boek 't welk men haar aan geprezen heeft en in gebruik houd, en die stoffe doen overdenken van welke zij weder rekenschap zal moeten geven en ondervraagt worden. Het kan mijn konst broederen Land- en Stad-genooten, niet onbekent zijn dat de beroemde Stads Chirurgijn *Jan Martens* te Amsterdam door zoodanig onderwijzen, Amsterdam en deszelfs omleggende Plaatsen met kundige Chirurgijns voorzien heeft. De ondervinding heeft het de Overlieden van 't Chirurgijns gilde geleerd dat proevelingen, welke van hem onderweezen waaren, veele anderen in hunne examen als Chirurgijns te boven gingen, waarom zouden wij door zoodanig onderwijs geen kundige handige braave Vroedvrouwen kunnen maaken, als de stof waar van men ze maaken moet geschikt is, om goed gaarn van te spinnen, en treft men al eens zoodanig een stomp en dom voorwerp aan, daar bij de inschrijving voor dien de gezorgt te worden, dan moest een enkele getuigenis van een *Profesor* of *Prælector* genoeg zijn, en zodanig een vrouw geen verdere kosten geoorlooft zijn te maken, ook niet verder gepermitteerd worden om de *vroedkonst* te leeren: want van goede leerlingen kan men op deeze wijze wel goede Vroedvrouwen maaken, maar van domme schepselen is niets voor de *vroedkonst* te maken, ja verdrietig en lastig leeren voor de onderwijzers. Zulke domme vrouwen zijn beeter voor de pluisplank, spinnewiel en om te werken, welke vrouwen een Maatschappij ook van nooden heeft, als aan de gewigtige en noodsaakelijke vroedkonst toe te weijën.

Om de derde hinderlaag in 't onderwijzen van *Vroedvrouwen* uit de weg te ruimen behooren voor al geene *Vreemdelingen* met zulke gewichtige ampten begunstigd te worden, inzonderheid als de *Onderwijzer* te gelijk de *Vroedkonst* uitoefent. Een inbooreling, een Nederlander is het algemeene welzijn

van

van 't *Vaderland* in 't hart gegraveerd en dierhalven zal hij ook al aan wenden wat mogelijk is om elk ingezetene zo gelukkig te maaken, als doenelijk is en zorgen dat de *Vroedvrouwen* in bekwaamheid verbeteren, niet trachten zijn eigen voordeel boven het algemeene te bewerken, de meeste ingezeetenen ongelukkig te maaken, door de noch bekwaam zijnde *Vroedvrouwen* onbekwaam te verklaren en in 't geheel geene nieuwe bekwaame en handige aantestellen, om dus daar door zijn eigen *Practijk* te vergrooten en de *Vroedvrouwen* het middel van bestaan te ontnemen. In *Leyden* is het getal der *Vroedvrouwen* zoodanig verminderd dat zoms jaar en dag de *Stads Vroedvrouws* plaatsen ledig staan, en geen wonder, want gedurende acht of tien jaaren zijn eenige *Vroedvrouwen* gestorven en in 't geheel geen jonge *Vroedvrouwen* aangekweekt.

Zoo word de wijze voorzorg van *Overheden* listig zomtjids om eigen belang te leur gesteld. Misschien ware het goed dat *Praelectoren* jaarlijks aan de *Overheden* kennis moesten geven, van 't getal der *Vroedvrouwen*, op dat men zoude kunnen zien of derzelver getal verminderde of vermeerderde.

Hoe nodig het is dat *Praelectoren* voor de *Vroedvrouwen* zelfs de *Vroedkunst* verstaan en uitoefenen, nochtans dienen *Overheden*, in aandenking te houden, dat zij zomtjids door eigen belang, weinig werk maaken om de *Vroedvrouwen* bekwaamer te maaken, maar zommige zoeken in de onkunde van de *Vroedvrouwen* hun eigen voordeel en kweken geen nieuwe aan, om dus zelve hunne beurs te mesten.

Om de vierde oorzaak van het gebreklijk onderwijs der *Vroedvrouwen* te verbeteren, zoo dient vooral het gebruik van de *Phantôme* door de *Onderwijzers* niet verzuimt te worden, want daar door kan men in een uur meerder aan de *Vrouwen* leeren, als door een halfjaar mondelijk onderwijzen. Hoe veele *Vroedvrouwen* zijn 'er, die van geen ander keeren van de kinderen weten, als dat, zoo zij zich kwalijk verbeelden, dat op de zevende maand geschiet of om in een verkeerd leggend kind het hoofd voor te brengen. Hoe gemakkelijk kan een

onderwijzer dat met een *pop* en *Phantôme* verbeteren en haar van dat oudvaders vooroordeel ontheffen.

De onderwijzer legt bij voorbeeld de pop in de *Phantôme* met de arm voor, en vraagt zijn leerling legt dat kind natuurlijk? antwoord neen: wel nu hoe moet dat verlost worden? antwoord, het moet gekeert worden, hij keert voor haar oogen het kind en verlost het bij de voeten, zo krijgen zij een dubbeld onderwijs: voor eerst, woordelijk, ten tweeden, zij zien het en zulks blijft haar veel nauwkeuriger in 't geheugen.

Ook dient het verzuim van doode lijken en kinderen verbeterd te worden, want daar zijn veele plaatsen, daar de *Prælectoren* geene gelegtheden hebben om *Cadavers* te bekomen.

Te Leyden zijn meer dan dertig jaren verloop, dat 'er voor de *Vroedvrouwen* geen doodlijk is ontleed geworden, of schoon de *Ordonantie* gelast bladz. 6 en 7. dat de *Prælector*, alle vierendeel jaars een dood Lijk voor de Vrouwen ontleden moet. Wat zullen *Profesoren* en *Lectoren* in zoodanig een schaarsheid van doode lijken en kinderen doen en aanwenden, om aan de *Leerlingen* en *Vroedvrouwen* de behoorlijke kennis der deelen te doen kenbaar worden? Daar dag op dag evenwel door onkunde zoo veele *Kraamvrouwen* ter aarde besteld worden. Het is buiten de macht van *Leermeefters* om aan de *Leerlingen* een gegronde kennis der teeldeelen te doen verkrijgen, het water af te leren tappen, clisteeren te zetten, kinderen te keeren enz. Het gebrek door *Plaat*ten en de *Phantôme* te vervullen is wel goed, maar de deelen in *Natura* te zien, is veel nuttiger en leerzaamer. Dat men hoort wordt zomtjids spoedig weder vergeten, maar de indrukfelen van zien kunnen onuitwisbaar in ons geheugen bewaard worden. Hierom behooren *Profesoren* en *Prælectoren* de noodzaakelijkheid daar van aan hunne *Overheden* te kennen te geven.

Och of het ons vrij stond, zegt de beroemde van Swieten, dikwils de lijken der overledenen te onderzoeken? hoe voorzigtig zouden de *Geneesmeesters* in de behandeling der ziekten zijn, indien zij wisten, dat

dat zij na den dood in het lijk moesten bewijzen, of zij wel, of kwalijk over den aart der ziekte geoordeeld hadden? hoe veele verborgene oorzaaken van ziekten zouden 'er ontdekt worden? Zie van Swieten in zijne verklaring der korte Stellingen van de *Groote Boerhaave* bladz. 13. Hoe veele ontdekkingen zoude men ten nutte der Vroedkonst kunnen doen, en de nuttige onderwijzing der Vroedvrouwen verbeteren? Misschien zoude men de lijken uit de tuchthuizen, of die onbekent kwamen te sterven 'er toe kunnen aanwenden in die Steden, alwaar geen ziekenhuis gevonden wordt, en mijns inzien was, een bevel van de *Overheid* genoeg om zoodanige lijken daartoe aan te wenden.

Om eindelijk ten Vijfden, het gebrekkig onderwijs van *Profesoren* en *Lectoren* voor de *Vroedvrouwen* aangesteld, te verbeteren, zo moest van de onderwijzing der *Leerlingen* aan huis, meerder werk gemaakt worden, als tot noch toe geschiet is, en het waare te wenschen, dat de *Profesoren* of *Lectoren* zich daar toe bij *Hunne Overheden* vervoegden, om te Verzoeken op het verzuim van de lesien, bij hem aan huis een geld boeten te stellen, zo wel als op de openbaare lesien, en bij geheele nalating, of al te traage komst geheel en al, zo zij niet vlijtiger kwaamen, het verder leren te verbieden; en dat daarenboven de *Leerlingen* in alle opzichten, zich behoorden te gedraagen en te gehoorzaamen na de billijke schikkingen, welke de *Profesoren* en *Lectoren* deden, om haar in de *Vroedkonst* bekwaam te maaken. Dat de *Leerlingen* zich ook moesten laten vergenoegen, indien het hunne *Onderwijzer* goed en nodig vond een keer of twee meerder in de week te laten komen, als wel de *Ordonantien* gebieden, dat *Overheden* tot alles wat mogelijk was om haar in de *Vroedkonst* bekwaamer te maaken, de *Profesoren* en *Prælectoren* volkomen vrijheid gaaven, en de *Leerlingen* zonder eenige tegen sribbelingen aan de beveelen van hunne *Leermeesteren* gehoorzaamen moesten.

Als de onderwijzing aan huis voor *Leerlingen* in de

Vroedkunst wel en genoeg gehouden wordt, zoo zal 'er zeer veel voordeel van te wachten zijn. Stel eens bij voorbeeld een Professor of Praelector heeft 4 Leerlingen, welke noch niets van de kunst weten, hij laat haar twee maalen ter week een uur aan zijn huis komen, twee jaaren lang, zoo kunnen zij in de twee jaaren twee honderd maal met gemak les hebben, de vier overige weken zijn dan noch voor Vacantien. Dus hebben ze meerder lesfen genooten in de tijd van twee jaaren, als zij anders kunnen genieten in de tijd van zestien jaaren in de openbaaren maandelijksche lesfen: nu deeze vier Leerlingen zijn in 't begin elkander in de kunst gelijk, maar de schranderste ieverigste en oplettensfe loopen de andere vooruit in 't antwoorden, de min vermogende vervoegt zich bij de schranderste en die helpt dan weder de andere, dus is het op het einde van de leerjaaren een vermaak om te zien, hoe elk van haar verlangt gevraagd te worden, en hoe jaloers de eene zal zijn, als zij de andere een vraag hoort beantwoorden, daar zij voor opstuiten.

Het boekje of *Systema* haar tot een handleiding gegeven en tot een grondslag gelegd om de onderwijzing na interichten, leeren zij bijna van buiten en verstaan 'er zeer wel de zin van, als men in zijn onderwijzing een en de zelfde vraag met onderscheide bewoordingen dikwils genoeg voorsteld. Hier komt noch bij, dat als een *Onderwijzer*, aan haar een vraag doet en geen van alle in staat is om die te beantwoorden, hij kan die zelfde vraag weder op nieuw met andere bewoordingen voorstellen, om het begrijpelijker te maaken, en zoo hij dan ziet dat zulks niet wil gelukken dan beantwoord hij de vraag zelve, of zoo het antwoord in zijn boek staat, dan staat hij dat op en laat het haar leesen, zulks kan men in de maandelijksche lesfen niet doen. Daarenboven heeft de onderwijzing aan huis noch meerder voordeel, de onderwijzer zegt, een andere week zal ik over het bekken ondervraagen vermits zulks de order
van

van onze schrijver vorderd, nu neemt de Auteur te baat lees en herlees hem, of de andere boeken welke gij in huis hebt, voorreerst moet gij kennen uit hoeveel beenen dat het bekken bestaat, ten tweede welke figuur zij hebben, ten derde hoe de beenderen genoemd werden, ten vierde hoe zij met elkanderen vereenigt worden, ten vijfde de hoogte, de langte, de breete en de diepte van hetzelfde, ten zesde de banden enz. en geeft ten overvloeden haar noch een bekken mede naa huis, om daar elkander te onderrechten. Van gelijken doet hij ook met een kinder hoofd. Het uur daar weder zijnde om les te haalen, neemt hij een Vrouwe bekken ondervraagt haar, en laat haar zelve de beenderen noemen en wijzen, het bekken verdeelen, de grootste en kleinste meetingen doen, en zoo verder tot elk zijn beurt krijgt; het zoude mij verwonderen als men de vrouwen op zoodanige wijs niet grondig de *Theorie* van de Vroedkonst zou kunnen leeren, als men over alles wat tot het Vroedvrouwen Ampt behoort, dusdanig onderwijst, altans door deeze arbeidzaame en moeilijke weg heb ik Vrouwen tot het *examen* gebracht, waarvan ik vooraf durfde getuigenis geven, dat zij bekwaam waren en voor geene onderzoeking opstuite, die ook met zoodanige extra getuigenschrift van bekwaamheid zijn voorzien geworden, dat zelfs in 't oog van de Heeren van de *Regering* liep.

Een *onderwijzer* voor de Vroedvrouwen, moet zijne leerlingen in 't laatste jaar op de *Phantôme* laten werken, hetwelk in de opentlijke lessen mede niet zo gemakkelijk geschieden kan, daar door krijgen de Vrouwen min of meer handeling van de keering der kinderen, waarvan zij de regelen daarbij in agt te neemen al kennen, en men leert elk van haar daar wekelijk eene tegennatuurlijkè verlossing, op doen kan de eene de Pop niet uit de *Phantôme* krijgen, dan laat men de andere werken, zoveel voorzigtigheid in agt latende neemen als of het in een leevendig mensch was, is geen van allen in staat om de verlossing te doen, dan dient haare onderwijzer de oorzaak

daarvan te zeggen, en hoe dat zulks verbeterd moet worden, ten dien einde plaatst hij zijne leerlingen in zijn plaats en hij gaat aan 't werk en verlost, waardoor zij zien, dat geene onmogelijke handgreepen geleert worden. De onderwijzer de verlossing gedaan hebbende, legt de Pop in dezelve legging weder in de *Phantôme*, en laat zijne leerlingen wederom de verlossing doen, tot zo lang zij alle de verlossing met de Pop gemakkelijk kunnen verrichten.

Daar door worden zij het noodzaakelijke Manuaal niet alleen magtig, maar kunnen in tegennatuurlijke gevallen zeer veel dienst aan de baarende Vrouwen en kinderen toebrengen; want op levendige Menschen kunnen de Vroedvrouwen niet zo gemakkelijk geleerd worden, zij zien daar wel hoe dat de hand na binnen gaat, maar hoe zij werkt zulks weten zij niet. Ook is de vrouwelijke sexe veel te goede waar, om daar op te leeren. Ik ben volkomen zeker dat op deeze wijze, de leerlingen op de *Phantôme* geleert veel beter in staat zullen zijn, om dienst te doen, als door het gebrekkelijk onderwijs van 10 kinderen verlost te hebben, onder het opzicht van haare onnozele leermeesteressen.

Indien men dus aan huis de Vrouwen bekwaam maakt en goed leert, met hoe veel lof zullen zij dan in staat zijn, om als de leerjaaren uit zijn, de examenen te ondergaan, en waardig zijn van de Examinateurs bij het openvallen van plaats en gerecommandeert te worden, ja met hoeveel nut zullen zodanige Vrouwen van de ondervinding, een goed gebruik kunnen maken. — Waarom het onderwijs aan huis door de ordonantien aan onderwijzers en leerlingen sterk moet geordoneert worden. Maar veel licht zullen zommige *Onderwijzers* en *Leermeesters* der Vroedvrouwen zeggen, wie zal voor een gering loon van een en tweehonderd Guldens en wat meerder, zodanig een moeijelijke tak aanvaarden, en zo veel tijd ten kosten leggen, om twe drie en viermaalen in de week de Vrouwen te onderwijzen? Het is zo, op zommige plaats en is het loon voor de onderwijzers gering, doch niemand word tot zodanig ampt gedwon-

dwongen en daarenboven, hoe gering ook de jaarweddens van Onderwijzers moogen zijn, zulks neemt niet weg, dat het ampt 't welk men aanvaard heeft, getrouw en met het meeste nut voor de Ingezetenen moet uitgeoefent worden.

Veele menschen weeten misfchien noch niet, hoe veel aan de Vroedkunst en goede onderwijzers in de Verloskunde gelegen is, en zulks is waarschijnlijk oorzaak dat de Tractementen voor Onderwijzers in de Vroedkunst noch zoo gering op zommige plaatsen zijn.

Dat de Gebouwen en de Stads werken nodige reparatien en verbeteringen van noden hebben, loopt iedereen in het oog en een gôed Architek op een billijk loon word onvermijdelijk, maar het verlies van Inwoonderen, het groot getal doode kinderen welke jaarlijks komen, door onbekwaame Vroedvrouwen veroorzaakt, word op veele plaatsen verzuimt aanteteken, men weet wel dat de jaarlijkse inkomsten in zommige Steden verminderen en de bevolking afneemt, maar de oorzaak van de vermindering word niet nauwkeurig genoeg naagespeurd, want daartoe behoort oplettenheid, arbeid en moeite, ja hoe veelen trachten die moeijelikheden te ontduiken. Leezen is een zwaar werk, denken noch zwaarder. Ondertusfchen is het voor de Ingezetenen van een zeer groot belang dat de Leermeefters in de Vroedkunst hunne post getrouw waarnemen en wij zijn ook zeker, ja de ondervinding leert ook dat op zommige plaatsen de Lectoren meerder jaarwedden toegelegd worden, en ook reeds van de onderwijzing beeter werk gemaakt word, laaten wij nu tot de derde oorzaak overgaan.

De derde oorzaak van de Onkunde der Vroedvrouwen, is te zoeken, in het eerloos Karakter van zommige Nederlandsche Vroedmeesteren. Om te bewijzen dat zommige Vroedmeesteren, een zeer voornaame hinderpaal geweest zijn dat de Vroedvrouwen niet kundiger over het algemeen zijn, zal mij niet moeijelijk vallen, te meer dewijl door zeer veel gefchriften, het ontaard en liefdeloos Karakter van

zommige *Vroedmeesters*, met natuurlijke verwen is afgeschetst geworden. De Historie getuigen dat *Besfas* een ontmenschte vrek was, dat hij het Volk van *Romen* uithongerde, en hen het brood tegen goud opwoog. Wij kunnen getuigen, verzekeren en bewijzen, dat veele van onze *Nederlandsche Vroedmeesteren* in zekeren zin niet ongelijk geweest zijn, en misschien noch zijn aan dien ontaarde *Besfas*, om dat zij hunnen diensten welke zij aan barende Vrouwen deeden, niet alléén tegen goud opwoogen, waarom veele onvermoogende in tijd van nood niet eens durfden denken om een Vroedmeester te roepen, maar ook zoo geen geld genoeg kon gegeven worden, zij de elendige barende en kinderen aan hunne geldgierigheid opofferden. Welke eene ont-menschtheid!

Deeze wreede ontaarde en geldgierige Vroeters, was het niet genoeg, dat zij zich hunnen diensten duur lieten betaalen, den arbeidsman zijn zweet en bloed steelden, neen mijne Leezers! zij waaren ook te gelijk vernielende kankers voor de *Vroedkunst*, en Pesten die op alle wijze trachten dezelve te ondermijnen, om binnen de enge paalen van eenige van hunne spitsbroederen en onbarmhertige liefdeloofse *Tirannen* te houden.

Zij waren gevloekte en wreede geheimhouders van een Instrument, dat niet alléén in zommige gevallen veilig moeder en kind kan redden, maar ook, de weg gebaad heeft tot nuttiger Tangen, waarmede men veilig en voorspoedig vrouwen en kinderen kan helpen. Zie mijne Verhaudeling in 't genootschap *Servandis Civibus*.

Zij waren het, die door hun ontmenschte schraap-zucht! hun Instrument de Hefboom van *Rogier* ten kosten van veele duizende Vrouwen en kinderen verborgen hielden, en in een zeer nauwe kring van hunne lieflingen verdonkerde; zich schuldig makende aan de grootste smoodheid, wreedheid, liefdeloosheid; ja, aan duizende moorden van vrouwen en kinderen, dewijl andere Vroedkundige Mannen door Europa verspreid, noch niet die hinderpaalen wisten te

boven te komen, als met het verlies van het kind, en veeltijds mede ten koste van de moeder.

Zij waren GOD en geweetenloofe vroeters, dien het algemeene welzijn niet ter harten naamen; offerden aan hunne wreetheden en schraapzucht, de zenuwen van den staat erbarmelijke op, de onschuldige Vrouwen en onnossele kinderen wierden het slag offer van hunne woekerzucht, welke door de verte van haare wooning niet in staat waren, en dan noch wel voor groot geld, haar toevlucht tot hen, als bezitters van het Instrument van *Rogier* of *Chamberlain* te neemen. Een zaak, konst, nuttig Geneesmiddel of Instrument, daar een geheele Maatschappij, een Stad, éen Land, ja, wat spreek ik van Landen en Steeden, laat ik mij met een woord uitdrukken, daar de geheele bewoonde Waereld, de geheele Aardbodem belang en voordeel van heeft, verborgen en geheim te houden, is een van het grootste grouwel, en ontmenschte snoodheid, welke immer kan bedreven worden. *Valentius* zegt zeer wel, niet de ontdekking van een geheim maar het verstand om daar van gebruik te maaken is loffelijk. Het verstandig gebruik van hun geheim wierdt, door de begeerte tot geld en onverzaadelijke gierigheid beneveld en eindelijk geheel verdonkerd, zoodanig dat zij alle menschelijkheid verlooren en al in 't werk stelden om hun geheim te verdonkeren en onbekent te houden.

Chamberlein en zijn navolgers, de geheim schreeuwens van *Roonhuizen* maakte van hun geheim geen loffelijk en goedgebruik en deelde het niet mede aan de konst oefenaaren in 't algemeen.

Op dusdanig een wijze (wiens hart wordt niet, aan de eene kant, met medelijden over baarende Vrouwen en onnossele Kinderen getroffen, en aan de andere kant, met bittere gal en haat tegen zulke wreede beulen en geheimhouders aangedaan) hield men omtrent zeventig jaaren gelijk bekend is, het geheim van *Roonhuizen* schandelijk onder hunne spitsbroederen verborgen, ten kosten van duizende menschen, als men het verlies over de ge-

heele Waereld neemt. De geheimhouders van *Rogier* waaren dus van diamanten harten voorzien, doof voor het gekerm van hunne evenmensch, doof voor de inspraak van hunne geweeten, 'twelk door de woekerzucht was toegeschroeit, doof voor de Reden, Natuur en Goddelijke openbaaring, harthoorende voor het belang der Maatschappijen, welke door vermeerdering van goede Inwoonderen hun bloei verschuldigd is.

Die ontaarde Vroeters dachten niet, of wilden niet bedenken, dat het verlies van Burgeren en Burgeresfen, zoo een groot naadeel voor den Staat, voor een Land, voor een Republiek te weeg bracht. Daar veele en goede Inwoonderen zijn kunnen, de lasten en Ceinsen op gemeene schouderen getorst worden, maar als men de middelen waardoor men de Inwoonderen kan vermeerderen geheim houd, dan ontroofd men den Staat niet alleen van Inwoonderen, maar ook te gelijk van zijne rijkdommen.

Hadden de *Monopolisten* der Vroedkunst gedacht, dat een Staat, een Republiek, door het verlies van Burgeren en Burgeresfen verarmde, zij zouden zoo liefdeloos en ontrouw tegen hun *Vaderland*, of plaats van Inwooning niet gehandeld hebben en noch handelen. Een of meerder menschen, welke men door zijn toedoen behouden kan en niet behoud, is niet alleen een voorbedagte moord en doodslag, maar het is ook een openbaare diefstal in 's Lands *Schatkist*, men ontrooft niet alleen de Maatschappijen van nuttige Inwoonderen, maar men ontsteelt ook teffens 's Lands inkomsten, door dewelke elk inwoonder een *Republiek* helpt onderschraagen, ja de geringste Inwoonder brengt hoe gering het ook is, zijn meeste penningen, welke hij verdient weder aan Stad en Land: want zijn brood, zijn geringe kleeding en verdere nooddrift, is zoo wel nodige schatting en tol onderworpen als die van andere. Hoe veel te meer en grooter is het verlies voor een Staat, wanneer de gegoede en aanzienlijke zelve verlooren gaan, welke men zoude hebben kunnen spaaren, is zulk een verlies te ver-
oor-

oorzaaken en gelegenheid toe te geven, geen van de snode misdaden welke ooit een Burger tegen zijn Vaderland kan bedrijven.

Aan zulke wreedheden, aan zulké snode grouwelen, hebben zich schuldig gemaakt de geheimschreewers van *Rogier van Roonhuizen*, en de navolgers van *Chamberlein*. Hoe weinig die Vroedmeesteren werk gemaakt hebben, om de Vroedvrouwen kundiger te maken is gemakkelijk te beseffen.

De *Monopolisten* vergenoegden zich niet alleen door het geheim te verbergen, maar zij troffen ook *Chirurgia* in 't hart, en brachten aan haar bijna een doodelijke wond toe, men wist onder een bedriegelijke schijn, het zoo verre te brengen, dat men de *Chirurgijns* te *Amsterdam* van de Vroedkonst steek kind maakte, en die *Vroedmeesters* wilde blijven of worden moesten, eene nadere Examen ondergaan, zie de Ordonantie voor de *Chirurgijns* van *Amsterdam* bladz. 67 en 68. het welk te vooren nimmer plaats gehad heeft, zoo wij kunnen leezen op zeer veele plaatsen en met een scherpe pen aangeteekent in *Diana* door den braave *Abraham Titsingh Heelmester* te *Amsterdam*. Hoe hard en treffend ook deze wond voor *Chirurgia* was en hoe spijtig het voor kundige *Chirurgijns* viel, zich ontróofd te zien voor een groot gedeelte van hunne konst, nochtans moeten wij bekennen, dat door het verzuim, door de onkunde en door de woekerzucht van veele Examineurs te *Amsterdam* veele *Chirurgijns* waaren aangesteld geworden, welke in 't geheel niet bekwaam waren in de *Chirurgie* en dus ook niet bekwaam in de *Vroedkonst*, dit gaf gelegenheid dat de *Monopolisten* hun oogmerk bereikten, om de Vroedkonst uit de hand te wringen, aan die *Heelmesteren* welke geene nadere Examen wilden ondergaan.

Hoe eerloos en zorgvuldig de Roonhuiziaanen het geheim verborgen hielden, nochtans wierd zulks ontdekt, en schoon eene nadere Examen afgelegd moest worden, 't welk ik zelve goed keur, houd men 'er zich stip aan, zelfs zoodanig dat Profesfor *Camper* een bijzonder voorrecht verkreeg om de Vroedkonst te lee-

leeren voor en alleer het aan zijn wel Edele geoorlooft was, zijn ampt te aanvaarden, 'er kwaamen nochtans Chirurgijns te voorschein die zich geen nader Examen schaamde te doen en door de Heeren Examineurs bekwaam geoordeeld wierden, en van *Hun Edele Groot Achtbaaren* vrijheid verkreegen de Vroedkunst te *Amsterdam* te moogen oefenen, hetwelk zommige wederom met geen goed oog aanzagen. Men was bedagt voor zijne schaade, en men wist het onderschijn van met menschen liefde vervuld te zijn, zo verre te brengen dat het bloote Examen niet voldoende was, om als een bekwaam Vroedmeester geadmitteerd te worden, zoo ik mij niet bedrieg was de Heer *G. de Barbanfon* M. D. de laaste, die als Vroedmeester op het Examen aangesteld werd toen zijn Wel Edele eerst van Parijs getourneerd was.

Dat men van een Vroedmeester voor het Examen af eischt dat hij ondervinding gehad heeft en de kunst onder het opzigt van eenige bekwaame mannen geleerd heeft, heb ik niet het minste tegen, maar is in alle deelen te approbeeren, want om de practijk op de vrouwen zelve te leeren, zonder het noodzaakelijk bij zijn van een doorgeoefend *Vroedmeester* is te gevaarlijk en de stof te edel om het voorwerp te zijn, om ons handig in de Vroedkunst te maken: veel beter is het dat men de handigheid verkrijgt op een Phantôme, Cadaver en onder het voorzigtig onderwijs van een doorkundige Vroedmeester, die zoo wel in de Theorie als in de Practijk volkomen ervaren is.

Maar leezers dewijl in *Amsterdam* geen gelegenheid was om de Practijk der Vroedkunst te leeren, zoo ziet men lichtelijk dat niet de menschlieventheid, niet de zorg voor het welzijn der baarende vrouwen en kinderen en ook niet de zorg voor het allegemeene welzijn der Inwoonderen was, welke beoogt wierd, door de Vroedmeesters, neen het was een doemenswaardig eigen belang, en het eenige oogmerk was, om maar zijn beurs te mesten, en voortekomen dat de Vroedkunst door andere mannen niet zou-

zoude uitgeoefend worden, welke niet tot hun Caabaal behoorden, want men moest bij hun komen om voor groot geld onder hun gebrekkig opzigt zoo vele vrouwen te verlossen en dan wierd men tot het Examen toegelaten; maar wie zal toestemmen dat een Vroedmeester of Vroedvrouw bekwaam kan worden door bijgewoont te hebben twintig natuurlijke verlosfingen? immers niemant: want in moejelijke en tegen natuurlijke gevallen word het eerst *Vroedmeesters* werk, het andere behoort tot het *Vroedvrouwen* werk, ten andere zoo zijn geen twintig verlosfingen voldoende, om de vlugste vernuften en schranderste Mannen in staat te stellen een goed denkbeeld te geven van een natuurlijke verlosfing. Men moet honderde vrouwen geexploreed hebben, dan krijgt men eerst een goed gevoel van het *Ostium uteri*, laat staan dat men door twintig verlosfingen bijgewoont te hebben een goed Vroedmeester kan zijn.

Het oogmerk om twintig verlosfingen van een die zijn Examen als Vroedmeester, wilde doen, was, hoe vernuttig bewimpeld, niet Edel en loffelijk, dewijl door dat verzoek de *Monopolisten* niet anders voor gehad hebben dan om groot geld te verkrijgen en hunne lievelingen en vrienden te begunstigen, met een kraam daar koek en geld in te winnen is, om de brave *Abraham Titsing* zijne woorden te gebruiken.

Toen de Vroedmeesteren van Amsterdam de noodzakelijkheid in zagen, om voor het Examen de Practijk bijgewoont te hebben, en verzogten dat 'er geen Vroedmeesteren aangesteld mogten worden, dan na alvoorens bewijzen gegeven te hebben, dat zij de uitoefenende Vroedkonst bijgewoont hadden en verschijden verlosfingen hadden gedaan, was het billijker geweest dat zij aan hunne Edele Groot Achtbaare hadden kennis gegeven, dat 'er om die nuttige ondervinding van de Vroedkonst voor het Examen aan de Chirurgijns te doen erlangen, geen gelegenheid was, en dat 'er in 't geheel te Amsterdam om de Vroedkonst na behooren te leeren, geen goede gelegenheid was en dus volstrekt als men een goede Theorie en Practijk van de Vroedmeesteren
itc-

steren voor het Examen begeerde een bekwaam onderwijzer noodzakelijk was, wiens kundigheid in de *Vroedkunst* bekend, en het zwaarwigtig ampt op zich nam om daagelijks na het een of ander Systema of na het Systema door hem opgesteld, en op de Phantôme, die geenen in de *Vroedkunst* te onderwijzen, welke lust hadden om de kunst te leeren, en teffen de noodzakelijkheid hadden voorgesteld om aan zoodanig een onderwijzer in het Gasthuis vrijheid te vergunnen om zijne leerlingen zoo mannen als vrouwen de *Practijk* van de *Vroedkunst* te onderwijzen, daar goede gelegenheid toe is, of bij de arme Ingezeetenen gelijk men in Vrankrijk, Straatsburg en elders gewoon is te doen, dan zouden zij eerst billijk, Christelijk, en loffelijk gedaan hebben, en van groot nut geweest zijn voor onze geheele Republiek, en inzonderheid aande baarende vrouwen en kinderen eene uitmuntende dienst gedaan hebben. Ja hoe meenig Chirurgijn zoude zich dan verheugd hebben, welke nu geene gelegenheid heeft om de *Vroedkunst* te leeren. Welke kundige mannen en vrouwen zoude onze *Republiek* dan in de *Vroedkunst* hebben kunne krijgen, daar thans over het algemeen gebrek aan is?

Indien *Vroedmeesteren* zulks aan hun Edele Groot Achtbaaren, hadden voorgesteld, het zoude loffelijk gedaan zijn en wij hebben geene redenen om te twijfelen, dat de Burgervaderen van Amsterdam die met zoo een iever voor het welzijn hunner Burgeren bezielde zijn, zoodanig een aller noodzakelijk en nuttig voorstel van de hand zoude wijzen, en de *Chirurgijns* zoo een onontbeerlijke *Onderwijzer* onthouden hebben.

Dan zoude men met het hoogste recht niet alleen van een proëveling, het zij man of vrouw eischen, dat zij achteen verlossingen bij gewoont hadden, maar wij zouden mogen en kunnen eischen dat zij niet allen twee of drie jaaren de Theoretische onderwijfing van zoodanig een man hadden genooten, maar ook vorderen kunnen, dat zij geen twintig maar honderde verlossingen hadden bijgewoont, het onder-

derflaan wel geleerd en op de Phantôme handig wisten te werken met en zonder instrumenten, eer men hun dan vergunde de Vroedkonst na alvorens behoorlijk examengedaan te hebben opentlijk uitteoeffenen. — Langs zoodanig een weg zoude men onze *Republiek* van goede Vroedmeesteren voorzien, die voor de trotsche en wreede Engelanderen, gediensftige Franschen en groothartige Duitschers niet behoefde te wijken, en op dit zelve voetspoor zouden wij bekwaame Vroedvrouwen ook kunnen maken.

Maar hoe zoude het dan gesteld zijn met de goudmeis van zoodanige Vroedmeesters? zij zouden zeeker zoo een groote bron niet hebben om uitteputten, en zoo veel geld niet kunnen eischen voor een verlossing, maar daar is ook zeer wijzig aan gelegen, want om van een ordentelijk Burger, ja van een arbeids mantien en twintig dukaten te neemen voor eene verlossing, is een ongehoorde ongeoorloofde zaak, en inderdaat een ondeugende strooperei, die niet als nadeelige gevolgen voor de baarende Vrouwen en kinderen kan hebben en door *Overheden* moest beteugeld worden, want een scheepstimmerman, huistimmerman, een metzelaar of een ander arbeidsman die een gulden of daalder daagsch wint, zijn vrouw een *Vroedmeester* van noden hebbende, is het niet altoos doemelijk om dertig of veertig en meerdere guldens uittebreken, (en wij weten dat zommige eerlooze Vroedmeesteren, geen hand aan 't werk hebben willen slaan, voor eerst de geeischte penningen daar waaren) om daar voor een Vroedmeester te haalen. Hij die dikwils met zijn gering bestaan met vrouw en kinderen moet leeven en ook leeven kan, zonder aan de Stad of Armen te vallen, vald het zuur om zoo veel geld bij elkanderen te krijgen en al kan hij het doen, zoo schiet 'er niet veel over om zoodanig een vrouw geduurende haar kraam iets ter verkwikking toe te brengen, want aan die kraam hangt noch buiten dien veel geld. Om die redenen worden zoodanige menschen afgeschrikt, om een *Vroedmeester* te haalen en zijn van te edele inborst om zich op Stads rekening te stellen, waardoor veeltijds

de

de goede gelegenheid verlooren gaat en men denkt niet eerder om een Vroedmeester voor en alcer de dood op de lippen is.

Konde men een Arbeidsman, konde men een gering Burger niet voor een ordentelijker loon helpen, was een goude Ridder niet genoeg! daar komen tusfchen beiden aanzienlijker lieden, die uit eigmildaadigheid, en het beeter misfen kunnen, meerder betaalen. Wij werkte zegt *Abraham Titsingh* voor twaalf guldens, andere eifchen tot duizent guldens. Door een ordentelijker loon te nemen zoude geringe en burger lieden ter rechter tijd om een Vroedmeester ftuuren en hij ook gelukkiger flaagen, hoe veele kinderen en vrouwen zouden geret worden die den Stad door zoodane ftrooperijen ontroofd worden? —

Veele plaatsfen van onze Republiek, zijn van dit onkruid gezuiverd en hunne Inwoonderen mogen zich beroemen geen *Roonhuifiaanen* en brutale *Vroedmeesteren* te bezitten, zij mogen met *Jeremias* roemen: De Geldfchraapers zijn het Land (of de Steeden) uit; en moedig zijn, dat zij *Levretiaanen*, *Smelliaanen*, *Friediaanen*, *Steiniaanen* en *Saxtorfiaanen* binnen hunne muuren hebben, dien het welzijn van 't Vaderland beter ter harte gaat, en het werk, de *Roonhuifiaanen*, het mag zoo flim zitten als het wil voor de neus van daan zullen haalen: Want de Hefboom van *Rogier* kan maar in enkele gevallen van dienst zijn, hoe zeer de *Roonhuifiaanfche* snoefhaanen dezelve ook verheffen. De *Heer Steidel* oordeeld 'er grondig over, als hij zegt, de lievelingen van den Hefboom hebben zijne werking en nuttigheid te wijd uitgeftek: hij beftaat dikwils maar in verbeelding, ik telle dezelve daarom niet alleen met *Deleurye* onder de onnutte Inftumenten, maar ik betrachte dezelve in veele gevallen, als een gevaarlijk werktuig, van de tangen heeft men dat niet te vreezen. Zie mijne Verhandeling in 't Genootfchap *Servandis Civibus*.

Bij aldien noch eenige mijner Leezeren twijffelen mochten, of zommige *Vroedmeesteren* wel fchuldig
aan

aan de onkunde van de *Vroedvrouwen* zijn, zoo zal ik door het volgende hun overtuigen, en alle twijfeling hun ontheffen. Toen de Wel Edele Hooggeleerde Heer *Camper* het Ampt als onderwijzer en Leermeeſter voor de *Vroedvrouwen* te *Amſterdam* uitoefende, wierd hij wel ſpoedig overtuigd, dat de onkunde van veele *Vroedvrouwen* groot was; althans Prof. *Camper* welke niemant van lauwheid kan beſchuldigen, wilde de *Vroedvrouwen*, welke hem aanvertrouwd waren kundiger maaken, haar het gebruik van de *Catheter* en het keeren van de kinderen leeren, als zij kwalijk geplaatst lagen en de verloſſing bij de voeten aſtemaken. Deeze manier van onderwijzing kan men hier uit beſluiten, was aan de *Vroedvrouwen* te voeren nooit gedaan, want aanſtonds treden de Stads *Vroedmeesteren* in de bres, welke op hun eigen verzoek bij de leſſen tegenwoordig waren, en naamen het edel oogmerk van Prof. *Camper* zeer kwalijk, om dat zij vreesden in hunne nering en practijk ſchade te zullen lijden, doch Prof. *Camper* ſtoorde zich heel weinig aan het kwalijk neemen van de *Stads Vroedmeesteren*, het algemeene belang ſtelde zijn Wel Edele boven de gunſt van de *Stads Vroedmeesteren*. Zulks moest elk geaard *Vaderlander* doen, en niet om de welvaart van eenige te begunſtigen; het algemeen den moorddolk in 't hart ſtooten! —

Hier mede meen ik, dat alle vertwijfeling weggenoomen zijn en elk leezer overtuigd is, dat veele *Vroedmeesteren* van de onkunde der *Vroedvrouwen* oorzaak zijn: want waarom zouden zij het anders aan de Hoogleeraar *Camper* kwalijk genoomen hebben, dat zijn Wel Ed. de *Vroedvrouwen* het ſtellen van de *Catheter* leerde, het welk alle de *Vroedvrouwen* handig moeſten kennen, is het om dat haar de *Instrumenten* verboden zijn? geenzints, want een *Clifteerspuit* is zoo wel een *Instrument* als de *Catheter*, en wie weigert dat een *Vroedvrouw*, een *Clifteer* zet? het onkundig beſtier van de *Clifteerpip*

pijp is zoo gevaarlijk, als het inbrengen van de Catheter. Zie bladz. 14., dierhalven is het Clisteren zoo gevaarlijk, als het Catheter zetten, indien het door onkundige vrouwen verrigt word. Schoon het gebruik van de Instrumenten de Vroedvrouwen niet geoorlooft is, (of zulks billijk of onbillijk is staat mij thans niet te onderzoeken, nochtans ben ik van gedagten, met *van de Laar* dat men aan zeer bekwaame Vrouwen en die op eilanden of op verre afgelegene plaatsen de Vroedkonst moeten uitoefenen, daar men niet geene mogelijkheid een Vroedmeester bekomen kan, het gebruik van de tang, diende te leeren), evenwel zoo is aan alle Vroedvrouwen alle verlosfingen, waar men door enkele goede bestiering van de handen de vrouwen en kinderen kan redden vergunt, die te mogen doen en ondernemen. De kering van een kwalijk leggend kind geschied niet door *Instrumenten*, maar alleenlijk door een geschikte hand, is nu een Leermeeester niet verpligt aan haar de kering te leren, en legt 'er een *Stad*, een *Republiek* niet zeer veel aangelegen dat een *Vroedvrouw* deeze kering wel en na de regelen der *Vroedkonst* kan ter uitvoer brengen? mijns bedunkens is 'er zeer veel aangelegen, en een *Vroedvrouw*, welke niet anders kan als een kind ontfangen oordeel ik onbekwaam te zijn.

Veellicht brengt men in, dat de Vroedvrouwen in die gevallen de hulp van een Vroedmeester kunnen krijgen, het is zoo, maar kunnen alle verkeerd leggende kinderen vijlig wachten tot dat eenige uren verlooren gaan eer men een *Vroedmeester* heeft kunnen bekomen? geenzints, want als bij voorbeeld, het kind op 't springen van 't water met de arm en streng doorzakt, zoo is gewis de navel streng zonder klopping, verflenst, kout en het kind gestorven eer men de *Vroedmeester* gehaald heeft, dit verlies van het kind kan een kundige Vroedvrouw, die de kering verstaat voorkomen, de verlosfing gelukkig bij de beenen ter uitvoer brengen en heeft niet te wagten tot een *Vroedmeester* gehaald is, daarenboven zoo kan
een

een *Vroedvrouw* verftooken van het te kunnen keeren, in alle verkeerdd leggende kinderen in 't geheel geen diens aan de baarende vrouwen toe brengen, en alle *Vroedvrouwen* dienen het keeren van de kinderen, zoo goet te kennen als *Vroedmeesteren*. Want een ogenblik verzuim kan oorzaak zijn van de dood van moeder en kind. Zulks was het oogmerk van de *Hoogleeraar Camper* om voor te komen, en ik twijfel niet of die Heer is met mij van gevoelen, dat in verkeerdd leggende kinderen, een spoedige hulp noodzaakelijk is; want waar een kind gekeerdd moet worden, daar moet het geschieden als genoegzaame verwijdering van de mond der baarmoeder plaats heeft, en oogenblikkelijk op het springen van het waater ja in zommige gevallen voor het springen van 't vlies, of het kind is gewis verlooren en de verlossing word voor de moeder pijnlijker, moeilijker, gevaarlijker en zontijds doodelijk.

Wie oordeelen nu, mijne leezereu, hebben de beste oogmerken gehadt, *Prof. Camper* of de *Stadsvroedmeesteren* van *Amsterdam*? ik denk dat de oogmerken van de *Hoogleeraar Camper* mijne leezereu veel edeler zullen stellen, als die van *Stads Vroedmeesteren*; want de *Hoogleeraar* wilde zijne *Vroedvrouwen* kundiger maaken, om daar door vrouwen en kinderen te spaaren, welke een van beide anders door het vertoeven na de *Vroedmeester*, gevaar liepen om te sterven: en *Vroedmeesteren* wilden liever vrouwen en kinderen in gevaar brengen van te sterven, als aan hunne goudmein te laten tornen. Het geld boven 's menschen leeven te stellen is voor de rechterstoel der reden ontmenschd, door de Godelijke openbaaring vervloekt en voor God strafbaar.

Mischien zal iemand mijner Lezereu inbrengen, dat het oogmerk van zoodanige *Vroeters* geweest is om de *Vroedvrouwen* geheel en al van het *Vroedvrouwen* ampt en werk uittelluiten, en het trachten daar heenen te wenden om het geheele werk aan de *Mannen* toe te vertrouwen. Neen Lezer! dit was haar oogmerk niet, want waarom zou-

den zij dan zoo een schrikkelijke Monopolium van de Vroedkunst gemaakt hebben? waarom zouden zij de Chirurgen van de Vroedkunst steek kind gemaakt hebben? en alle poogingen aangewend om Vroedkundigen te benadeelen, en dat alles te boven gaat toen de Hoogleeraar *Camper* de Vroedkunst opentlijk aan zijne leerlingen wilde leeren men Pr. *Camper* zulks beletten wilde? dus waare het niet het oogmerk om Vroedkundige Mannen aan te kweeken. Maar het was de schraap- en woekerzugt die gevaarlijke pesten voor de Vroedkunst en het onmiddelijk eigenbelang, welke hun daartoe aanzette om dit alles te beletten.

Ook is het in waarheid de weg niet geweest, welke de Roonhuifianen daartoe ingeslaagen hebben. Als men zulks in den zin hadt, dan behoorde men geringe lieden zoo niet te woekeren, men zou met het loon dat men aan een Vroedvrouw geeft zich moeten vergenoegen, en de armen voor niet dienen te helpen, of voor het Stads of Dorps Tractement. Ook is het getal van de Vroedmeesteren, niet toereikende om alle barende vrouwen in de Steeden en Dorpen te bedienen; en behoorlijk te voorzien, want waar is in Holland genoegzaame gelegenheid, om voor een matige prijs, de Vroedkunst te leeren, en als 'er noch Mannen zijn die zulks trachten te doen wil men het beletten, gelijk men aan Prof. *Camper* heeft willen doen; bij de Roonhuifianen kan men niet als voor groot geld te recht, en dan krijgt men noch een gebrekkig onderwijs, want zij hebben niet genoeg van de gerste brooden gegeten, om het ampt als een goed onderwijzer in de Theorie en Practijk waartenemen, boven dien zijn zij achterhoudende, dat in de Vroedkunst geen plaats mocht hebben, daar zijn de geheimhoudingen gevaarlijk, en van de wetenschap waar de Vroedkunst op gebouwd is, weten zommige niets van.

Op de *Academien* in *Holland*, dat schande is voor eene *Natie*, welke geen gebrek aan geld heeft, is uit gebrek aan Hospitalen, geen gelegenheit om de Chi-

rurgie of Vroedkunst te leeren. Eindelijk zoo zoude 'er een geheele Reformatie in 't Vroedwerk dienen plaats te hebben, als men het door Mannen alleen zouden willen bedient hebben, en nauwkeurig zorge gedragen dienen te worden, dat altoos zeer bekwaame Mannen daartoe aangesteld wierden; want anders verviel men in dezelfde verwarring, en dan zoude maar een verandering van sex en géen verbetering voor de Vroedkunst plaats hebben. Om zoodanig een verbetering te verkrijgen, is niet mogelijk voor en aler men de waardije van het menschedom better kend, gaade slaat en in alle *Academie* plaatsen in Holland de nodige Hospitalen opricht, met kundige en handige Vroedkundige onderwijzers en Vroedmeesteren voorziet, welke bij de baarende vrouwen de Practijk aan leerlingen onderrechten.

Onder zoodanig eene gesteldheid van de Vroedkunst mijne leezeren, kan het onnoozelste mensch zeer gemakkelijk in zien en begrijpen, dat zulke snoode Vroedmeesteren wijinig werk maakten, om de Vroedvrouwen bekwaamer te maaken, daar nochtans de Vroedmeesteren onder de verlossing de beste gelegenheid toe hebben om haar te onderrechten en kundiger te doen worden. Het baatzuchtig eigenbelang, was bij velen in den weg, en heeft bij sommigen noch de overhand, dierhalven meenen wij recht te hebben om het eerloos karakter van eenige Vroedmeesteren te stellen, tot eene gewichtige oorzaak der onkunde van de Vroedvrouwen. —

De Hemel heeft veele van die eerlooze en wreede Vroedmeesteren gestraft, en wij beklagen hen, alleen, om dat zij hun lot verdient hadden.

Deeze derde oorzaak weg te neemen, zal zoo gemakkelijk niet zijn; want om het Karakter, bij voorbeeld, van een booswigt te veranderen, in een liefderijk, vroom, braaf, eerlijk en nuttig Burger, is bijna niet in 's Menschen vermoogen. Een woekerende, schrapende en geldgierige Vroeter, te veranderen in een medelijdende, onbaatzuchtige en eerlijke Vroedmeester, wie is daar toe bekwaam?

Doch de Goddelijke Voorzienigheid steeds over 's menschen bedrijven waakzaam, heeft het vermogen om hunne woekerzucht, perk en paal te stellen. Wij weten dat de meesté geheimhouders van *Rogier*, zoo niet al in Persoon zelve, door Gods hand over haare snoodheid gestraft zijn, ten minsten in haar naakroost de duidelijke kenmerken zijn overgebleeven, dat het geld door woeker en schandelijk gewin bij een vergaard, niet tot het derde en vierde lid gekomen is; ja, de nagelate weduwe van zommigen zijn nog gealimenteerd geworden, eén duidelijk kenmerk. Zoo gewonnen, zoo geronnen. Maar zoude evenwel niets kunnen aangewend worden, om tot voordeel van het Gemeenebest, de Vroedvrouwen kundiger te maaken?

Voor eerst, kunnen *Overheden*, *Profesoren* en *Lectoren* gelasten, alles aan te wenden wat mogelijk is, om de *Vroedvrouwen* kundiger te maken, en *Vroedmeesteren* strengelijk te corrigeeren, wanneer zij zich onderwinden, om *Profesf.* of *Lectoren* te betwisten geen vrijheid te hebben, om haar alles te leeren, wat de Vroedkunst aangaat, voor zoo ver de bloote handen toereikende zijn: dus indien de Prof. en Lectoren bevel van *Overheden* hadden, om aan een *Vroedvrouw* te leeren, alle handgreepen der *Vroedkunst* except het gebruik van Instrumenten, zoo zouden Vroedmeesteren 'er zich niet tegen durven verzetten.

Ten tweeden, hoewel de Ingezeetenen volkomen vrij zijn, om Vroedmeester of Vroedvrouw te gebruiken, nochtans is het waarlijk al te zeer in gebruik om Vroedmeesteren in natuurlijke gevallen te neemen. Misschien zoude men zulks eenigzints kunnen te keer gaan, door enkel in groote Steeden vergrooting van tractamenten aan Vroedmeesteren te geven: ten tweeden, inzonderheid behoorde belet te worden dat geen *Vroedmeesters* van andere plaatsen, de natuurlijke werken en voordeelen de Vroedvrouwen ontnaamen: ja, schoon zulks te doen strijd tegen eenige Ordonantien en wat baaten

ten die , als zij niet nagekomen worden. Het gezag en eerbied welke men aan een *Overheid* schuldig is , word daar door gekrenkt , ten minsten , het geeft te kennen dat de Ingezetenen geen vertrouwen in hunne *Regenten* stellen , de gehoorzaamheid weigeren , of de *Overheid* aanmerken als onverschillig in 't aanstellen van Vroedmeesteren en Vroedvrouwen door de Burgeressen aan onkundige Vroedmeesteren en Vroedvrouwen aantevertrouwen. Ik geloof , dat door zoodanig te handelen , het karakter van een *Overheid* meer beledigd word , als de aangestelde Stads Vroedmeesteren en Vroedvrouwen , inzonderheid als de duidelijke letter van de Ordonantie zulks verbied. —

Ten derden , zoo moesten Vroedmeesteren verplicht zijn , Vroedvrouwen in moeilijke gevallen te onderrechten , de *Oorzaak* van de moeilijkheid haar onder het oog brengen , en leeren hoe men die gevallen moet en kan verbeteren , hoe men verkeerd leggende kinderen veilig en zeker kan redden : zulks zoude van aanmerkelijke dienst zijn , de ondervinding zoude leeren , dat het de heilzaamste uitwerkingen zoude hebben. Want niemand heeft beter gelegenheid , om de oorzaken der moeilijke baringen te laten onderzoeken , haar te toonen dat het niet langer Vroedvrouwen werk is , of in tegenna-
tuurlijke gevallen , haar de legging doen kennen , en ook de handgreep , welke men moet in 't werk stellen te leeren , op dat zij in soortgelijke gevallen , ontbloot van de hulp der *Vroedmeesteren* , gelijk op de Dorpen zeer licht plaats kan hebben , gemakkelijk en veilig moeder en kind zoude kunnen redden : Waarom het vooral van het grootste belang is , dat *Overheden* in 't uitkiezen van *Vroedmeesteren* , omzigtig zijn , en zoo veel mogelijk is , Provinciale voortrekken , om dat de Vreemdelingen niets anders beoogen , dan hun eigen intrest en fortuin zoekers zijn , van hunne rampzalige gewesten komen afzakken om de Vaderlanders de vette brokken uit de mond te breeken , hebben anders geen belang in 't

welzijn van het Land dat zij bewoonen, als om schatten op te leggen, welke hen in hun Vaderland onbekend waren, dus alleenlijk zich zelve zoekende, bekreunen zij zich heel weinig of het algemeen welzijn verslimmert, als zij voor zich maar rijkelijk een bestaan vinden, wat legt 'er hen aangelegen of een Stad ontbloot is van bekwaame Vroedvrouwen, zij zijn geen genaturalizerde en dus gaat hen het algemeen niet ter harte, maar wel hun eigen en bezondere intrest: om kort te zijn, het waare te wenschen dat men de Vreemdelingen, in onze Provintien zoo handelde, als de *Hollanderen* in vreemde Rijken ontmoet worden, waar vind men in *Duitschland*, *Vrankrijk* of *Engeland* dat Vreemdelingen van 't Land, met zulke aanzienlijke posten bekleed worden als in *Holland*. Neen, het is maar een witte valk als een *Hollander* daar in aanmerking komt, en met recht, men trekt zijn eigen Landgenooten voor, en die moede moest men al lang van onze nabuurn geleert hebben, want de *Hollanderen* zijn geschikt om Mannen voort te brengen, voort Staats bewind, voor de Kerk *Catheter* en alle Konsten en Wetenschappen, dus is het onnodig om vreemdelingen voor wat ampt of bediening het ook zij te gebruiken, doch laat ik niet te ver buiten het spoor treden.

Wij zullen onze afgebrooke draad vervolgen: Billijk waare het dat Overheden de strooperijen en extra buitengewoone hooge loonen, welke zommige Vroeters bij geringe burgerlieden, voor dat zij hand aan 't werk willen slaan, eischen, tegen gingen: want zulks strekt een Republiek tot schande en wij hebben getoont, dat daar door, al veel de goede gelegentheid voorbijgaat om een vrouw en kind gelukkig te verlossen. Het tijdstip om voor de Vroedmeesters gelukkig te slaagen zoude men wat nauwkeuriger aan een Vroedvrouw kunnen bepalen om een Vroedmeester te haalen, als de bekommernis en vrees van ingeld wolven hunne handen te vallen, weggenomen wierd: Want zommige Vroedvrouwen maaken
daar

daar ook een kwaalijk gebruik van, met de waarheid te zeggen, de baarende noch meerder voor de Vroedkunst afschrikken, om dat het geld het welk gevraagd word, voor zommige te groot is, daarentegen als men voor een ordentelijk loon, dat niet zoo drukkende voor de gemeene man is helpt, zal men noch al spoediger om een Vroedmeester gaan en de Vroedvrouwen zullen beter het waare tijdstip leeren kennen, om haar toevlucht tot een Vroedmeester te neemen en overtuigd worden, dat niet de Heelkundige bewerkingen schuld van de kwaade uitlagen zijn, maar wel het lang vertoeven, en dit zal het gemeen ook in 't oog loopen, en dus, dewijl zij voor een bekwaam loon een Vroedmeester kunnen krijgen, zullen zij veel spoediger zijn hulp roepen om vrouw en kind te redden, en tegelijk zal een Vroedvrouw niet in staat zijn door het hooge loon van een Vroedmeester de verlossing uit te stellen en de baarende zoo wel als de vrienden afteschrikken. —

Ook diende men vooral in acht te neemen, dat men het loon niet zoo gering stelde als voor een Vroedvrouw, dit zou wederom ten nadeele der Vroedvrouwen kunnen loopen: want als Vroedmeesters en Vroedvrouwen op een gelijk loon gesteld worden, zullen veele Vrouwen overgaan om een Vroedmeester aanteneemen, in natuurlijke gevallen en daar door de Vroedvrouwen ontroofd worden, van verlossingen te doen en teffens van de voordeelen daar aan verknogt, dat maar tot verslimmering der Vroedvrouwen konst en broodwinning verstrekt, dewijl wij de Vroedvrouwen niet willen, en bij deeze gesteldheid van zaken niet kunnen uitroejen, zoo is het ook de plicht van ieder wel denkende om te zorgen, dat haar middel van bestaan door Vroedmeesteren niet geheel en al geruineerd word.

Het loon te verderven hoe zeer ik ook tegen de onreedelijke hoogge loonen in de Vroedkunst ben, is niet anders als nadeelig voor de Vroedvrouwen, en loon verdervers zijn gemeenelijk Vreemdelingen, welke in hunne rampzaalige gewesten, nauwlijks

de handeling van 't geld wecten, verderven als zij hier en elders zich neerzetten niet zelden veele konften, neringen en hanteringen, door dien zij in den beginnen alles voor een gering loon doen, krijgen zij de toejuiging en loop van het blind gemeen en evenwel de gegoede ja zelfs burgerlieden, weten zij wel op flinkfche wijze en laage dienften vermeerdering van loon af tekrijgen, maar om dat zij eenige keeren een laag loon bij de eene of andere genomen hebben, zijn zij reeds in de naam van edelmoedig en medelijdend te handelen, zulks is genoeg om naderhand zoo veel te nemen, als zij maar krijgen kunnen. Als een Vroedmeester overgaat om voor het zelfde loon dat men aan een Vroedvrouw geeft, kinderen te haalen, heeft hij in waarheid een schalk in 't oog, welk tot nadeel der *Vroedvrouwen* verftrekken kan, of hij doet het om noch eerst een ampt het welk hij noch niet verftaat te leeren.

Ten vierden. Zoude Vroedmeesteren, verpligt zijn, alle gevallen, welke door de *Vroedvrouwen* verzuimt zijn, op de eerste Vergadering van het *Collegie ad res obstetricias* te moeten aan geven, op dat de *Vroedvrouwen* naa den eifch van zaken gestraft wierden, maar daar en tegen zoude geen Vroedmeester door vreemde gebaarde, een onfchuldige Vroedvrouw in verdenking mogen brengen, veel minder door gezegdens benadeelen, maar zoo hij vind dat de vrouw of kind verwaarloost is, aan de omftanderen zulks te kennen geven, en zich aanftonds bij het Collegie te verklagen, diene alle anderen gezegdens niet ter goeder trouw erkend te worden, zoo niet het Collegie daar van verwittig word, ja zelf moest een Vroedvrouw vrijheid hebben, den Vroedmeester te verklagen, als hij haar geaffiroonteerd hadt, en daar voor een geldboeten opgelegd worden, en zoo hij bleef continueeren de Vroedvrouw te lasteren, de Practijk ontzegt worden! dan zoude men zoo dikwils niet hooren lasteren.

De Vierde oorzaak der onkunde van de Vroedvrouwen
ftel

Hel ik te zijn in de onkunde van zommige Examineurs voor de Vroedmeesters en vrouwen.

Ik zou mijn geweten niet gaarne beswaaren met te veronderstellen dat alle *Examineurs* der *Verloskunde* de vereischte bekwaamheid daar toe hadden en liefdeloos alle voor onbekwaam te verklaren zoude niet minder onredelijk zijn. *De Heer van de Laar* schets de onbekwaamheid van zommige *Examineers* in de *Vroedkunst* zeer fraai doch zeer bedektelijk af bladz. XIII. in zijn voorreden van zijn zeer nuttig werk over de *verloskunde*, alwaar hij zegt; *Schoon het waarschijnlijk is dat veele Heelmeesters (Doctoren) gelijk de hoofdlieden der Chirurgijs, zeer kundig in de verloskunde zijn, om te kunnen voldoen aan een post, waartoe zij gequalificeerd worden, namentlijk van niet alleen de Vroedvrouwen, maar ook de Vroedmeesters te Examineeren, voornaamentlijk over het tegen natuurlijke, het handelen van instrumenten en operatien daartoe staande, 't geen anders een Contradictie zou schijnen, in een zoo gewigtige zaak als de verloskunde is, niet kan of mach voorondersteld worden.*

Van der Sterren klaagde reets in zijne tijd over het slegt afnemen van Examens der *Vroedvrouwen* zeggende bladz. 114 dat *God betert de Examens met te veel oogluikingen geschieden of van die geenen afgenomen worden, welke zich wijzig aan deeze kennis laten gelegen zijn.* Ik zal mij hier niet uiten dat zomtijds een *Schout*, *Secretaris*, of *Dorps - Chirurgijn* zich verstandig genoeg meent te zijn, om over de kunde of onkunde van een *Vroedvrouw* te oordeelen en het werk van *Examinator* zich toe eigent, zulke domheid schoon het noch op zommige *Dorpen* plaats heeft, vervalde doch op veele plaatsen, men word door verlies van vrouwen en kinderen wijzer, maar zommige geleerde welke men uitkiest om het *Examen* van een *Vroedvrouw* afstencimen zijn mijns bedunkens 'er niet toe bekwaam.

Elk ampt hoe gering het ook mag scheinen eischt een kundig ten minsten een eerlijk man, en deeze twee stukken dienen vooral in een *Examinator* der
- *Vroed-*

Vroedkonst plaats te hebben, en op hoeveele Plaatsen en Dorpen word een Examen van een Vroedvrouw afgenomen door een Doctor die nooit een muis in de kraam heeft zien komen, bezit zoodanig een man de vereifte kundigheid, om over een Vroedvrouw te oordeelen, 't is waar hij kan bespiegelende kundigheid van de Vroedkonst hebben en ook onderzoeken of de geene welke hij Examineerd daar in ervaren is, maar is zulks genoeg! geenzints.

Op hoeveele Dorpen laat men evenwel het *Examen* maar berusten op het gefag van een *Doctor* die in 't geheel van de verloskonst niets weest, als op het gezag van anderen. Mijns bedunkens is het niet recht dat tot Hoofdlieden of Examineateurs van welke affaire of handkonst het ook zij, Mannen verkooren worden, die de affaire of handkonst nooit hebben bij de hand gehad of noch bij de hand hebben, het diend in geen Schoenmakers of Kleeremakers gild, veel minder dient het plaats te hebben in de zoo noodzaakelijke Vroedkonst. Heeft men een zucht om iemand te begunstigen? Dat men hem dan begunstige met een post daar men verzekert van is dat hij voor dezelve bekwaam is, maar laat men aan die zucht niet het welzijn van baarende vrouwen en kinderen opofferen. Denkt *Regenten* dat al het geen uit gunst gefchonken word, ontrokken word, aan de verdiensten. Een *Vorst*, een *Overheid*, betaamd geene gunstelingen, voornaamelijk in zaaken daar het op leven of dood van vrouwen en kinderen aan komt, en het zijn ook laage zielen die om zulke tedere amp-ten vraagen, want wie om een ampt vraagt is verplicht het zich waardig te maaken, of het aanneemen als hun die aangeboden word, engeene genoegzaame bekwaamheid daartoe hebbende, zij blijven, hoe beroemt zij ook mogen worden, zonder de verdienste van hun hart, tot welke hoogte zij ook mogen stijgen, hunne hoogheid word altoos, gelijk *Joung* zegt, de galg van hunne naam. *Nachtgedachten* 1 Deel. Bladz. 343. Het zoude ons niet moeijelijk zijn om te bewijzen, dat zelve onder de gequalificeerde

Examineurs voor de Vroedvrouwen veele zijn, die gansch niet voor die post geschikt zijn, doch Mannen, welke door Overheden Publieke Ampten zijn aanvertrouwd, willen wij liefst hunne naam en gebrekkelijkheid verzwijgen, en liever aanwijzen hoe men te werk gaan moest, om de Examens af te nemen, wie daar toe geschikt zijn en trachten deeze oorzaak te verbeteren.

Eene welingerichte Regeringsvorm, eischt, dat men zich van de menschen op de best mogelijke wijze bediene, dus is het noodzaakelijk, dat een machthebbende Regent, in het begeven van Ampten, ook zich bediend van die menschen, welke of van natuur, of door vlijt en naarstigheid, het beste en het meest geschikt zijn voor het ampt, 'twelk men aan hem toevertrouwen wil, op dat de overige leden van den Staat, voordeel genieten kunnen, dat het ampt in goede handen gesteld is. Zo zulks niet in 't oog gehouden wordt, dan geeft het altoos voor het algemeene welzijn verwarring, en de medeburgeren lijden ongemakken, door dien de ampten in handen gesteld worden, aan menschen die 'er niet toe bekwaam zijn en ook geen vermogen hebben, om 'er toe bekwaam te worden, een Regent bezit geen oordeel en jaloesie genoeg om zich van de menschen op de beste wijze ten voordeel voor het algemeen te bedienen, als hij de bekwaamheden uit het oog verliest, welke tot een ampt vereischt worden; want onbekwaame, stooten bekwaame uit een post in welke zij behoorden te wezen, en dus wordt het Vaderland de gelegenheid benoomen, om van de bekwaamste voordeel te trekken. Dit is tegen het zelve zondigen. Hierom wenschte ik dat men zulks vooral in 't oog hield bij het aanstellen van *Examineurs*, zoo wel voor *Chirurgijns* als voor *Vroedmeesteren* en *Vroedvrouwen*, dat men de bekwaamste voorwerpen 'er toe uitkoos en vermits al die ampten meer eer als geld geven, zoo past het ook dat men de eer en aanzien geeft, aan die geenen welke het waardig zijn. Voor de *Vroedkunst* zijn het best geschikt Vroedkun-

kundige zelve, *Vroedkundige* moeten *Vroedmeesteren* en *Vroedvrouwen* examineeren en zijn ook het best geschikt om over de bekwaamheid bondig te oordeelen.

Die van Utrecht hebben de rechte weg ingeslaagen, volgens de Ordonantie blijkt duidelijk, dat men aanzienlijk en op de rechte waarde de *Vroedvrouwen* schat, het *Collegie Medicum* wordt het examen der *Vroedvrouwen*, en met recht, niet alleen toe betrouwd: Want Art. V. bl. 10. staat „ bij dat Examen zullen altijd twee Heeren Gecommitteerden uit de *Vroedschapt* tegen woordig zijn, dewelke daar bij twee geadmitteerde *Vroedmeesteren* zullen laten komen, om de *Vroedvrouwen* tot het examen geadmitteerd zijnde, mede te examineeren.”

Wenschelijk ware het dat in alle Steeden zoodanig een order plaats hadt, het zou geen gering aanzien voor het examen der *Vroedvrouwen* geven en met een alle oogluiking, welke maar al te dikwils bij zoodanig een Examen plaats heeft wegneemen. Ook zoude de *Prof. en Prælectoren* geene onbekwaame tot het examen durven admitteren, en men zou het gewenschte oogmerk bereiken, namelijk bekwaame *Vroedvrouwen*, ja hoe verwonderd zouden de Heeren van de *Regering* zijn, als zij zommige *Examineateurs*, een examen hoorden afneemen, met de vraagen op een briefje geschreven beevende in de hand, en noch door de *Vrouwen*, welke geexamineerd moeten worden, uit 't zaal gelicht wierden, zoo dat de *examineateur* zelfs geene woorden meer konde bij elkanderen krijgen om verder te vraagen. Men is zomtjids bevreest om bekwaame *Vrouwen* tot het examen te brengen, om dat onbekwaame *Examineateurs* 'er mede verlegen zitten! —

Men zoude bij deeze nuttige schikking, noch kunnen voegen, dat men na het mondelijk examen, dat gantsch niet gemakkelijk behoorde te zijn, de *Vroedmeesters* op de *Phantomé* noch eenige verkeerd leggende werken van de *Vrouwen* lieten afmaken, om te zien of het manuaal dat zij hadden geschikt en handig was, en zoo zulks niet voldeed noch ee-

nige tijd geven om te leeren of schoon de mondelijke examen voldoende was geweest; waar door men zou verkrijgen dat de *Prof. en Lectoren* hunne Leerlingen wat beter en meerder met de *Phantome* zouden leeren gemeen worden, dat van de uiterste noodzaakelijkheid was.

De *Ambagts Heeren* moesten nimmer een Vroedvrouw op een Dorp aanstellen, als zoodanig een Vrouw, welke door het eene of ander Collegie voorbekwaam erkent was, en een behoorlijke acte van bekwaamheid hadt. Het zoude voor zommige Heeren Doctoren, welke doch niet meer als twee dukaten krijgen, voor het afneemen van een Examen een gering verlies zijn, en veel meerder gerustheid voor de Dorpelingen geeven, waarom ik ook vertrouwd dat het mij van mijne Amptgenooten niet zal ten kwaade genomen worden, als dit gering voordeel hen door mij beneid wordt, (mijn oogmerk is alleenlijk het geheel boven een bijzonder perzoon te stellen, en wordt mij alzulks kwalijk genomen, ik zal mij troosten en denken, de liefde tot het algemeene welzijn blijft evenwel plicht en deugd of schoon zij mij haat berokkent en vijanden op den hals jaagt. —

Indien dus in 't algemeen de Examineurs bekwaamer waaren en geen oogluiking in de examens plaats hadden, dan zouden wij geen onbekwaame *Vroedvrouwen* hebben, en dat 'er onkundigen zijn, is alleenlijk veroorzaakt, dat men aan die onbekwaame menschen, zegels en brieven van bekwaamheid gegeven heeft, en teffens vrijheid om de Vroedkunst te mogen uitoefenen, ja alle wanorders welke die onbekwaame Vroedvrouwen te weegbrengen, zijn die geenen schuld aan, welke haar de vrijheid daartoe verleend hebben, om een kunst uitte oefenen, waar toe zij niet bekwaam zijn. Het is niet genoeg om het geld voor een examen maar weg te strijken, en de Burgers Vroedvrouwen toe te voegen, welke niet bekwaam zijn, ja zelfs tegen het advies van *Professor en Lector* met een

Acte

Acte van bekwaamheid voorzien, o Tijden! o Zee-
den!

De vijfde oorzaak van de onkunde der Vroedvrouwen is geen van de minste, en aantetreffen in de onkunde van zommige Geneesmeesters in de Vroed- of Verloskunde.

De Doctoren, van welke men oordeel en kundigheid dient te verwachten, bezitten juist niet alle die wetenschappen en voortreffelijke vereischens, welke de Ingezetenen met het hoogste recht vorderen kunnen, en van een bekwaam Geneesheer, eischen, dat hij volstrekt dient grondig te kennen. De Gepromoveerde Heeren zijn niet alle Boerhavens, van Swietens, Werrelhoovens of andere kundige *Practici*, ja hoeveele zijn 'er welke door een hongerige *Profesor* hunne *Gradus Doctoratus* verkrijgen? ja hoeveel *Baccalaurii Licentiaaten* en *Doctoren* zijn 'er welke naar maate van hun geld met zegels en brieven van bekwaamheid op zommige *Duitsche Academien* voorzien worden? Op onze *Nederlandsche Academien*, zijn zonder bekwaamheden nochtans zoogemakkelijk de bekwaamheidsbrieven niet te bekomen, doch veele Geneesmeesters binnen onze Republiek gepromoveerd; zijn evenwel niet bekwaam in alle takken, waartoe hen de *Diplomata* wel vrijheid geven om uitte oefenen. —

De *Heel- en Vroedkunst*, die twee uitmuntende Konsten en Wetenschappen, zijn zoo nauw aan de *Geneeskunst* verknocht, dat ik billijk stel, dat men nooit een goed *Medicus* zijn kan, zonder genoezaame bekwaamheid zich eigen gemaakt te hebben en van *Heel* en van *Vroedkunst*. Evenwel moeten wij bekennen, dat over het algemeen met de kundigheid der *Doctoren* in de *Chirurgie* en *Vroedkunst* rampzalig gesteld is, voortreffelijke *Geneeskundige Mannen* welke in de gelegenheid geweest zijn, om van de *Heel* zoowel als *Vroedkunde* behoorlijke vordering te maaken, zonderen wij uit. De *Medicinae Doctores* die meenigmaal het Heilig plechtanker zijn, om in zwaarwigtige *Chirurgicale* gebreken te raadpleegen, zijn (wij zeggen het onbeschroomd) over het algemeen in de *Heelkunst* wijnig of niets ervaaren, en
wat

Wat de *Vroedkunst* aangaat daar weten veelen bijna niets van, en hoe meenigmaal verstreken evenwel zoodanige *Doctoren* tot *Conciliarius* van de *Vroedvrouwen*, ja de Mannen, Vrienden zoo wel als baarende Vrouwen zijn wonder wel in hun schik met de *Reccipe* en raad van den *Doctor*, waar men zich zoo gerust zomtjids op verlaat, als of de man een *Evangelium* had verkondigt, zijn raad en order geld al was het noch zoo lomp en onkundig, mijn *Heerden Doctor* heeft het gezegt, en daarmee is het al wel, ja men zou een doodstraf verdient hebben, als men tegen den raat of het geneesmiddel van een *Doctor* zich verzette.

Dat het niet mogelijk is dat zommige *Doctoren* van de *Heel- en Vroedkunst* eene gegronde of genoegzaame kennis kunnen hebben, zal ik eerst trachten te bewijzen, naderhand door voorbeelden bevestigen, vervolgens de naadeelige gevolgen voor de *Vroedvrouwenkunst* daar uit aaflijden en eindeijk bekwaame middelen en raadgevingen om de *Doctoren* in de *Heel- en Vroedkunst* bekwaamer te maaken, aan de hand geven, op dat door deszelfs bekwaamheden de *Vroedvrouwen* veiliger Raadgeevers krijgen, en om teffens daar door in haar zwaarwigtig ampt kundiger en bekwaamer te maaken, opdat der Ingezeeten algemeen welzijn betracht word, de baarende vrouwen zoo veilig als mogelijk is, van haare lieve kinderen verlost, en de rijkdommen van een Gemeenebest op onwankelbaare gronden gevestigd, worden. —

Om mijn eerste gezegde te staaven, namelijk dat zommige *Doctoren* niet in de mogelijkheid geweest zijn, om van de *Heel* zoo wel als *Vroedkunst* een gegronde en genoegzaame kennis te hebben, zal niet moeilijk om te bewijzen zijn, elk Leezer hij zij *Edelman* of Boer zal zelve bekennen dat mijn bewijzen niet ongegrond, maar uit de toestand, van onze *Nederlandsche Academien* gemakkelijc afteleiden zijn. Dat het niet mogelijk is, dat alle *Doctoren*, in de *Chirurgie* en *Vroedkunst*, zoo veel bekwaamheid hebben, dat men hun

gerust en veilig in gewigtige *Chirurgicale* en *Vroedkundige* gevallen, voor *Conciliarius* kan gebruiken, laat staan dat men hen het geheele bewind van *Heel- en Vroedkunst* zou durven aanvertrouwen of eene *Operatie*, het zij ter uitvoer brengen, of te onderneemen, enkel op't *advies* van een *gepromoveerde Doctor* diende aftehangen.

Laaten wij eens onbevooroordeelt en naa *waarheid* onderzoeken langs welke weegen veele *Geneeskundige* tot het aanzienlijk ampt en karakter van *Med. Doctor* geraaken.

Na dat ouderen hunne kinderen ter studie verweezen hebben, verzorgt men hun reeds vroeg op het *Latijnscheschool* en vermits de *Franschetaal* thans zeer algemeen is; zoo is die gemeenelijk voorafgegaan of onder het leeren van *latijn* word men die ook kundig, vijf, zes of meerder jaaren aan de *latijnsche fransche* enz. talen besteed zijnde, verschijnen zij op de *Academie* en *Collegiën*.

Die zich aan de *Geneeskunde* overgeven, besteedden gemeenlijk de twee eerste jaaren in de *Logica Physica*, *Anatomia*, en dewijl men tweemaal ter week ook de *Chirurgie* verhandeld, is dezelve gemeenlijk voor de eerste jaaren geschikt. De twee volgende besteed gemeenlijk een vlijtig *Medicinae Studiosus* aan de *Anatomie*, *Phijsiologie*, *Chimie*, *Pathologie*, *Materia Medica*, en om dat de *Botanie* onontbeerlijk voor een *Geneeskundige* is, legt men 'er zich in die twee jaaren ook op toe. De twee laatste jaaren, worden voornaamentlijk tot de *Geneeskundige Practijk*, *Pathologie Phijsiologie*, *Chimie* en nu en dan aan de *Anatomie* en de *Chirurgicale* operationen op cadavers besteed, de *Vroedkunst* word op zommige *Academien* alhier in 't geheel niet aangeroert.

Een *Medicinae Studiosus* dus zes jaaren op een *Academie* doorgebracht hebbende en zijn tijdt wel waargenoomen; kan in het eene zo wel als in 't andere gedeelte der *Geneeskunst* in *waarheid* de *Theoretische* bekwaamheid verkreegen hebben, en geschikt zijn om een loffelijk *Examen* te doen, de *Gradus*

Doctoratus met zeer veel lof verkrijgen, waar door hij niet alleen vrijheid bekomt om de *Geneeskunst* in 't openbaar te mogen oeffenen, maar ook teffens op zeer veele plaatsen de *Chirurgie* en *Vroedkunst* vrij en ongeschindert ter uitvoer brengen mag. Te Leyden, en op verscheidene plaatsen meer, staat het de gepromoveerde Doctoren vrij de *Chirurgie* en *Vroedkunst* uit te oeffenen, maar te *Amsterdam*, *Haarlem* en den *Haag* is het aan de gepromoveerde Heeren niet geborlooft, deeze konsten zonder eene bijzondere *Examen* te ondergaan uit te oeffenen, zulks oordeelen wij niet onbillijk te zijn.

De *Geneeskunst*, waar men zich ter tijd van de Studie het meest op toe legt, is op zich zelve beschouwd een overruim veld om te doorzoeken; zesjaaren vliegen om, en hoe veel worden 'er voor die jaaren, reeds *Doctor*, latende dus de studie en tijd niet toe, dat men op de *Chirurgie* en *Vroedkunst* met ernst zich kan toe leggen, te meer, als alle de Vacantie tijden afgetrokken worden, dan veranderen die zes studie jaaren bijna in drie, op dewelke Collegie gehouden word. Van zoo veel Vacantien weet men in Duitschland niet. —

Hoe is 't mogelijk voor een jongeling, vraagt mijn braave *Amsterdammer* konstbroeder de overledene *Abraham Titsingh*, die de grootste derde van zijn tijd in 't kinderschool, de volgende derde in de Latijnsche, de kleinste aan de *Academie* heeft geweest, en dan *Med. Doctor* gepromoveert word, om *Chirurgijn* te zijn? wij zeggen, zij L. drijven als appelen, zie *Diana* pag. 114.

Daarenboven word op zommige *Academie* thans de *Chirurgie* niet *Systhematisch* verhandeld, gelijk ik met zeer veel genoegen gezien heb dat men in Duitschland deed, en al deed men zulks, de *Chirurgie*, kan men niet van hooren zeggen en lezen, goed en naukeurig leeren. Die kunst eischt volstrekt, zal men in dezelve vordering maaken, de gebreken te zien, in de zieken zelve; waar is op onze *Academien* daartoe gelegenheid? nergens! hierom is het ook dat een jongeling, welke twee,

drie of vierjaaren bij de Chirurgie geweest is en met zijn meester uit verbinden gegaan heeft, veel vlugger de uiterlijke ongemakken kan, niet alleen noemen, maar ook teffens greetig toegepaste middelen ter herstelling weet aantewenden, veel beter als zommige *Doctoren* welke die ongemakken nimmer gezien hebben, waarom wij besluiten dat men in waarheid het niet van veele *Geneeskundige* vergen kan, dat zij ook de *Chirurgie* grondig verstaan, niet dat ik eisch dat een *Doctor* zelve handig de gebreeken met het mes of door *konstige handgreepen* weet te herstellen, neen zulks zoude te veel geveert zijn, 'er zijn maar weinige die de *Genees-, Heel- en Vroedkunde* grondig verstaan, en daarenboven noch die onverschrokkene moet bezitten om handig te opereeren, als men niet van de jeugt afaan goede voorgangeren heeft, welke men *Operatien* ziet verrichten en van geringe tot gewigtiger *Operatien* zich gewent, zoo geraakt men zelden tot die volkomenheid, om zwaarwigtige *Operatien* in koelen moede en zonder een bevende hand ter uitvoer te brengen, ook willen wij gaarne de *Geneeskundige* daar van excuseeren, indien zij zich maar zoo veel bevljigtiden, dat zij het werk van *Consiliarii* kundig ter uitvoer brachten, zich zoo verdraagzaam aanstelden, dat zij het bewind van *Chirurgicale* en *Vroedkundige* gevallen niet trachten alleente bezitten, maar zich 'er veel liever op toe leiden, om van *Heel- en Vroedkundige* wat te leeren, om naderhand in staat te zijn, met meerder vrucht heilzaame raad aan hunne noodlijdende mede menschen te geven: Want dewijl op onze *Academien de Chirurgie* niet grondig kan geleert worden, zoo zal het niet tot schande der jonge *Doctoren* zijn, dat zij zich voegen bij de *Heelkundige* om te leeren, dat hen in de uitoefenende *Geneeskunst* van de grootste noodzaakelijkheid niet alleen is, maar ook dewijl het de gewoonte al veel is om in gewichtige *Chirurgicale* gebreeken een *Doctoraal* advies te vraagen, zoo zullen zij ook van meerdere dienst en nut bevonden worden.

Nicmant denke evenwel om dat ik zegge, dat
op

op onze *Academien* de Heelkonst niet grondig kan geleerd worden, dat ik bedoel als of de *Heeren Professoren* in de *Chirurgie*, tot dat werk en tot die gewigtige post niet bekwaam zijn, zulks zoude veel te liefdeloos gedacht zijn, en tegen mijn beter weten strijden, evenwel zoo zijn de beroemste *Professoren*, om dat de zoo zeer nuttige Hospitaalen in onze *Academie* plaats en onbekent zijn, buiten staat gesteld, om hunne studenten de *Chirurgie* en *Vroedkonst* grondig en naa waardij der zaaken te leeren, en daarbij komt noch dat een *Professor Anatomiae en Chirurgiae*, niet genoeg Lijken kan bekoomen, om de *Operatien* jaarlijks behoorelijk niet alleen hen voor te doen, maar hen zelve het mes in de hand te geven om de *Operatien* te leeren, gelijk men in *Duitschland* en *Vrankrijk* gewoon is te doen, Maar zal men zeggen wat heeft een *Geneeskundige* nodig om zelve het mes te kunnen gebruiken, het is zoo, doch hij is daarom niet te slimmer als hij het doen kan. Schoon het niet volstrekt een *Doctor* noodzaakelijk is het mes zelve te bestieren, is het dan wel nodig dat de *medici* stijfhoofdige bedillers zijn over de *Operatien*, die zij zelve niet in staat zijn, te kunnen doen? zoo min als het hen nodig is de *Operatien* zelve te verrigten, zoo min hebben kundige *Chirurgijns* onkundige bedillers nodig.

In gewigtige *Chirurgicale* gebreeken en *Operatien*, is het dikwils van het uiterste belang dat lijders bekwaame inwendige middelen toegedient worden, welke met de natuur der gebreeken overeenstemmen en na de toevallen daarbij vergezeld gaande zijn ingericht, waartoe volstrektelijk genoegzaame en gegronde kennis der gebreeken vereischt word, welke zoo zeldzaam in *Geneeskundige* aangetroffen worden, omdat zij geene genoegzaame gelegenheid gehad hebben de gebreeken te zien, waarom ook bekwaame *Heel-* en *Vroedkundigen* niet wel resolveeren kunnen om een *Doctoraal* advies te vraagen, voor en alear zij overtuigd zijn, dat die *Doctoren* in de gelegenheid geweest zijn om *Chirurgicale-* en *Vroedkundige* gevallen te zien, en zelve wel wenschten dat over het

algemeen de *Doctoren*, ten tijden van de studie meer en beter gelegenheid hadden, om de *Chirurgie* en *Vroedkunst* te leeren, maar omdat op onze *Academiën* bijnaa geen gelegenheid is om een kakkhiel te zien verbinden, veel minder om andere gebreeken te zien behandelen, zoo blijven de ieverigste en schranderste *Studenten* verstooken om de *Heelkunst* grondig te leeren, welke men evenwel hebben wil, dat zij naa hun *Doctoraat* verkreegen te hebben, zullen verstaan, dat nochtans ongereimt is.

Het was hierom te wenschen dat de *Doctores Diploma* wat bepaalder vrijheid gaf, of dat de *Overheden* door *Ordonantien* naadere Examen eischten zoo de *Doctoren* zich wilden met de *Chirurgie* en *Vroedkunst* bemoejen, tot zoo lang men het publiek overtuigde dat op de *Academie Hospitaalen* opgericht waaren, waar de *Heeren Studenten* de *Genees- Heel- en Vroedkunst* konden zien behandelen.

Zijn veele *Medici* slegt ervaren in *Heelkunst*, om dat zij geen gelentheid gehad hebben, de *Chirurgie* zelve te behandelen, of van bekwaame en geschikte Mannen zien behandelen, noch veel elendiger en beklagenswaardiger is het gesteld met de kennis van de *Vroedkunst*, waar van zij geduurende de tijdt hunner studie geen gelegenheid gehad hebben; noch om de *Theorie* behoorlijk te horen verhandelen, noch van de *Practijk* het allerminst iets gevoeld, of gezien hebben; dat te betreuren is, zijnde dus veele volstrekt buiten staat: om eenige kundigheid daar in te verkrijgen, en berooft om ten tijde der baaring, de baarende vrouwen van dienst te zijn, en eenige hulp aan een zwakke *Vroedvrouw* te weeg te brengen, ach! wierd maar niet door de onkunde der *Doctoren* in de *Vroedkunst* veele vrouwen en kinderen haar leven onkundig vertroeteld, de Heijdensche domheeden en vooroordeelen van onkundige *Vroedvrouwen* versterkt; tot schande voor onze Eeuw, blaam voor de Edele *Vroedkunst* en onvermijdelijk verlies van Nederlandsche ingezeeten!

Het *Publiek* kan het niet onbekend zijn, dat de *Vroed-*

Vroedkunst geen stof voor onze *Academien* in vroegere jaren is geweest; 'er wierd geen Vroedkunst op de *Academien* te *Leyden*, *Utrecht*, *Harderwijk*, *Franeker* en *Groningen* geleert, derhalven alle die geenen welke de *Gradus Doctoratus* voordien tijd verkreegen, hadden geene gelegenheid, als door eigene oefening om van de Vroedkunst iets te leeren. Na het jaar 1747. heeft men de *Theori* beginnen te leeren, doch tot de *Practijk* heeft men tot heden toe, noch geen gelegenheid aan de Heeren studenten gegeven om te leren, zijnde dus verstookten gebleeven van het aller nuttigste en nodigste deel van de Vroedkunst.

Misfchien zijn 'er wel leermeefters van de Vroedkunst geweest, welke alles bij overlevering van goede Schrijveren aan hunne discipelen voorgelezen hebben, vermits zij zelve nooit de uitoeftende *Vroedkunst* bij de hand gehad hebben. Ook zijn 'er onder de *Profesfores artis obstetriciæ* geweest, die het gebruik der instrumenten niet konden of durfden leeren; want zij waren zelfs tegen het nuttig gebruik der instrumenten, misfchien om dat zij, gelijk meer gaat, dezelve niet wel wisten te appliceeren.

De jongst overledene Prof. *Albinus* mijne geachte leermeefters, leerde wel is waar de Vroedkunst, maar gaf voor, dat men alles met de hand kon redden en men in de Vroedkunst geen instrumenten nodig had, daar geoeftende Vroedmeesters geen geloof aan slaan, zedert dat de Hooglecraar S. B. *Albinus* de waardigheid van *Prof. Anatomiae & Chirurgiæ* heeft nedergelegd is op de *Academie* te *Leyden* eenige tijd geen collegie in de Vroedkunst gehouden.

De beroemde Hoogleeraar *Sandifort*. *Anatomiae en Chirurgiæ Professor*, heeft nochtans die moeilijke tak om de *Vroedkunst* te leeren wederom loffelijk aanvaart.

Op andere *Academien* onzer *Provinciën* word op het zelve voetspoor de *Theorie* der *Vroedkunst* geleert. Wat de *Practijk* aangaat, welke het meest noodzaakelijk was, daar heeft men op onze *Academie* *Plaatschen* tot nochtoc in 't ge-

heel geen gelegenheid en meest alle *Doctoren* verkrijgen hun *Gradus* zonder bijnaa Zieken, Gewonde of Baarende Vrouwen gezien te hebben, en nimmer bij een verlosing tegenwoordig geweest te zijn, ja geen muis hebben zien werpen, veel minder een vrouw hebben zien baaren. Hier uit kan ieder onpartijdig mensch, zonder een groot Politiek te zijn, gemakkelijk besluiten, dat een *Doctor* alhier in de *Nederlande* gestudeert en *gepromoveert* zijnde, en niet buitens s' Lands geweest is, van de *Chirurgie* en inzonderheid van de Vroedkunst bijna niets zaakelijks weet, want de ondervinding ontbreekt hen alle, en hier mede vertrouw ik, dat elk mensch gaarne toestemmen zal, dat uit gebrek aan Hospitaalen in onze *Academien* vcele *Med. Doctores* gevonde worden, die geen genoegzaame kennis hebben van *Heelen* en *Vroedkunde*, en van mij geen verder uitleg eischen.

Ongelukkig evenwel zijn, zoodaanige patienten en baarende Vrouwen, welke de proeffsteen moeten zijn van hunne ondervinding, en wat is gemeener als in een verlosing die langzaam toegaat, dan dat men een *Doctors* raad vraagt, en hoe gelukkig zouden wij de baarende vrouwen achten, als de *Doctoren* meerder in de vrouwen kraam ervaaren waaren. Is het een oordeel kundig man, en over het geheel genoomen een voorzichtig en kundig *Geneesheer*, dan gaat het noch wat, want een eerlijk kundig en braaf *Geneesheer* schrijft in gevallen en ziekten, welke hij niet volkomen kent of in 't geheel geen veritand van heeft, onschadelijke Middelen voor, of zijn het *Vroedkundige* gevallen, zoo verzend hij dezelve naa *Vroedmeesters*. Waar zijn ooit de verlossingen kwaalijk uitgevallen, daar men die voorzichtigheid in acht genoomen heeft? Ik laat mijne amptgenooten zelve oordeelen, en het verstrekt aan *Geneeskundige* (omdat het niet anders zijn kan, dat buiten hun schuld is,) niet tot schande maar tot eer, in *Suspecte* Vroedkundige gevallen, een *Vroedmeesters* hulp te eischen, al was alles 'er tegen.

Treft men ongelukkig een *Doctor*, die verwaand en vermeeteld genoeg is alles te onderneemen, ja om dat hij *Doctor* is, bijna zijn eigen zelve niet kend, dan is het met de baarende vrouwen en ongelukkige lijderefsen betreurenswaardig en alleretendigst gefeld. Wist het *Publiek* dat zelfs een allerkundigst en Geleerd *Doctor*, zonder nauwkeurig onderzoek van de legging der vrucht, toestand van de mond van de baarmoeder en gefeldheid van 't bekken, in zeer veele gevallen, zijne raadgevingen en hulpmiddelen onzeeker zijn, zij zouden zich zoo onbedacht niet wagen op de *Ordonantie* van zommige kundige *Doctoren*. Ik betuig openhartig, dat ik menigmaal als *Doctor* bedrogen geworden ben, bij baarende Vrouwen, daar het mij niet geoorlooft was te exploreeren. Onlangs, wierd ik bij een arme baarende Vrouw gehaald, welke volgens het zeggen van de *Vroedvrouw*, het kind met het hoofd wel voorkwam, en reeds drie dagen in arbeid gezeten hadt, fchoon het water noch niet afgeloopen was, vermits ik op het uiterlijke aanzien nog geen gevaar ftede, en mij bericht wierd, dat de Vrouw volkomen negen maanden zwanger was, en ik zoo uit de pols als op 't gezicht zag, dat de pijnen geen waare weeën waaren, voorfchreef ik haar een pijnstillend drankje met eenige droppelen *Laud. Liq. Sijdenh.*, en belaste de Vrouw van 't kort bed afteneemen en ftil te bed te leggen, zeide tegen de *Vroedvrouw* als het water afloopt en géen kind komt mij aanitonds, te roepen, vierentwintig uren daarna ging ik weder na de Vrouw, en vond haar in dezelfde toestand, waar op ik zeide niets te kunnen ordoneeren of ik moest eerst onderflaan, dat mij ook niet geweigert wierd, door de onderflaaning ontdekte ik aanitonds dat de Vrouw niet meer dan zeven en een halve maand zwanger was, de mond van de baarmoeder wel eenigzints open, maar dik en lang, het hoofd konde ik nauwlijks en met moeite voelen door de mond van de baarmoeder en door de vliezen heen, in de mond van de baarmoeder was eenige zamentrekkende beweging, ik zeide, dat de Vrouw niet meer dan ruim zeven

maanden zwanger was, en het noch geen tijd was om een kind te ontvangen, deed een kleine aderlaating uit-hoofde van de opgezette pols, krampachtige bewe-ging van de mond der baarmoeder en volbloedige ge-fteldheid, een pijnstillend en windbreekende *Mixtuur*, met een dieperust bedaarde alles, op haar tijd verlos-te de vrouw zeer spoedig van een levendig welgesteld kind, waardoor overtuigend bleek, dat de vrouw en Vroedvrouw in de rekening was bedroogen, en ik ook voor de onderzoekening misleid was. Derhalven een *Doctor*, die zich verlaat op het gezegde van een *Vroedvrouw*, baarende vrouw, uiterlijke omftande en pols en zelfs zijn vingers niet gebruikt of niet gebrui-ken kan, om van de gesteldheid der baarmoeders mond en vrucht te oordeelen, word lichtelijk mis-leid, waarom het ook zomtjids veiliger is geen *Doctor* te hebben, als een die dom te werk gaat in een zaak, daar hij geen verftand van heeft en zomtjids onbedachtelijk omdat het werk niet spoe-dig voorgaat, drijvende middelen of zoogenaamde *pellentia* voorschrijft.

Hij doet mijns bedunkens een allergevaarlijkste ftap, want op veele Vroedvrouwen haar gezegdens is niet veel ftaat te maaken, of de vrouw op haar rekening is of niet, of het hoofd, dan of de heup voorzit, aan de pols kan hij het niet ontdekken, en veel minder aan de weeën, want wij hebben ondervonden dat waare weeën en een opgezette baarende pols zoo wel de heup, bil en verkeerde leggingen vergezelde, als naatuurelijke hoofdgeboor-tens; Hoe zouden en hoe loopen dan de omftande en uitflaagen af? ik ken zeer voorzichtige *Doctoren*, die zeldzaam iets anders zullen aan de baarende vrouwen vorschrijven, als een *Anodinum* of *Emulfie*, door ondervinding geleert zijnde, daar jonge *Docto-ren* noch niets van weten, dat het te gevaarlijk is, iets anders te ordoneeren en dat *pellentia* niet moeten voorgeschreeven worden, als men zelfs niet van de legging van 't kind enz. overtuigt is, zeer wel weetende het gezegde van *Roederar* §. 337. „*Me-* „ *dicamina, quæ pellunt, superstitiosa stupidam ple-* „ *bem*

„ bem occupant, obstetricum ignorantiam velunt.
 „ Infontiores prudentiores que medici artis obstetri-
 „ ciæ minus periti, parturientem & amicos solantur
 „ suæ famæ consulunt. Veris pellentibus, sanguinem
 „ ad uterum moventibus, magna & medicastroorum, &
 „ tonforum & obstetricum turba pugnat, iis prorsus
 „ similis, qui incendium gladio extinguere furente
 „ ausu conantur.”

Niet zonder reeden zegt de Heer *Mittelhauser* in zijn practische verhandeling van de Vroedkunst, welke in Leipzig 1754. is uitgekoomen, poeders om de baaring te bevorderen, zijn zeer schadelijk in verkeerdleggende kinderen, en billijk zullen zich alle *Medici rationales* 'er van onthouden, tot dat zij van de legging des kinds nauwkeurig verzeekerd zijn, en zoodaanige verzeekering kan men niet als zeer gebrekkig van een Vroedvrouw krijgen, derhalven is het bijna aan *Medici* niet geoorloofd, zoodaanige drijvende middelen voorteschrijven, of zij moeten zelve onderzoek gedaan hebben, en van de legging van 't kind als anderszins wel verzeekerd zijn: want anders verwekt hij grooter gevaar, het bloed drijft men naa de baarmoeder, door de zaamentrekking van de baarmoeder, word de naageboorte los, en 'er ontstat bloedstorting, het kind sterft, de ongelukkige baarende gaat, indien niet spoedig een Vroedmeester komt, op de erbarmlijkwaardigste wijze tegelijk met haar vrucht te gronde, en moet daarmede als een offer der onwetenschap aangezien worden.

Daarenboven weten wij dat drijvende middelen, schoon de vrucht verlost is, niet ophouden te werken, en haar krachten geheel en al noch niet verlooren hebben, en dus naa de verlossing door haar prikkeling schadelijke ontsteeking, en inzonderheid doodelijke bloedstortingen, en een oceaen van andere kwaalen kunnen te weeg brengen, welke door kundige *Medici* kunnen en dienen vermijd te worden, hierom is het dat *van Swieten*, (welke wij waarlijk voor een Groot Medicus en een man van zeer veel ondervinding houden moeten) in zijn Comm. op de Beroemde *Boerhaave* om het bijgeloof der vrouwen

wen

wen en omstanders te hulp te koomen, liever raad onschadelijke hulpmiddelen voorteschrijven, dan prikkelende en drijvende middelen.

Was het Publiek meerder verzeekerd dat de *Geneeskundige* over het algemeen geen kennis en kundigheid der Vroedkunst hadden, zij zouden zich op hunnen raad zoo gerust niet vertrouwen. Wist een man dat het gevaarlijk was, om zommige *Doctoren* te halen, die geen verstand hebben om te onderslaan, en van de gesteldheid en legging van de vrucht te oordeelen, en evenwel stoud genoeg zijn om schadelijke prikkelende middelen voorteschrijven, hij zoude met zoo veel gretigheid hunne hulp niet bidden, en zijn geld niet ten kosten van zijne tedere Echtgenooten en kind aan *Doctor en Apotheker* waagen. Waaren baarende vrouwen en omstanders, overtuigt dat de gevallen zeldzaamer zijn, als men wel denkt, dat Geneesmiddelen iets goeds te weegbrengen, zij zouden zoo onbedachtzaam verstandige *Medici* niet kwellen om drijvende middelen, en het zijn dwaazen die op dit verzoek ze voorschrijven.

Niettemin daar zijn gevallen daar de *Geneeskunst* baarende vrouwen, van zeer veel dienst kan zijn, waarom elk recht geart mensh ook wenschen mach, dat de *Doctoren* wat meerder kennis van de *Vroedkunst* mochten hebben. Dus kunnen'er gevallen zijn, daar een *Aderlaating* onvermijdelijk noodzaakelijk is, een *Clisteer* een *Verkoelende drank* en doch het onderzoek aan de pols is niet genoeg, maar drijvende middelen komen zeldzaam of nooit te pas, en hij dient een goed *Practisch* gezicht, en een fijn gevoel te hebben, die *Pellentia* met vrucht zal ordoneren, en eindelijk om niet langer hier bij te blijven, zeg ik, dat naa het springen van het water, als het kind met het hoofd voorkomt, de *Levretiche* of *Friedsche tang* het beste drijvent en veiligste middel is, en wonderbaarelijk de Natuur te hulp komt. En legt het kind verkeerd, een verstandige en handige keering, welke meerder te weeg brengt, als alle Medicamenten. —

Dat

Dat veele *Geneeskundige* niet kundig zijn in de *Heel- en Vroedkunst*, zal nu door zeer geringe *Chirurgicale* ongemakken en *Vroedkundige* gevallen bewezen worden. Meer dan eens heb ik mij over de onnozelheid van zommige *Gepromoveerde Doctoren* in 't oordeelen over *Chirurgicale* gebreeken moeten verwonderen. Een *Medicus* welke geen gering crediet had bij 't *Publiek*, zach toevalliger wijs een kind, waar over ik te Amsterdam als *Heelmeeſter* practiceerde, welke een *Antrax* op de buiten kant van het deije been hadt, de openingen, welke door het uitvallen van de *escar* veroorzaakt waaren, zach dien *Heer* voor fistuleuze openingen aan, verwonderde zich, dat zulks maar door een enkel plat wickje met weinig zalve besmeerd en een dekpleister verbonden wierd. Omdat het den *Doctor* voorkwam als een fistuleus ongemak, bracht hij het geheele huisgezin in rep en roer, maakt mij bij de *Ouders*, welke ziek waaren verdacht, kortom hij twijfelde zeer aan mijne kundigheid: want in zijn *Doctors* oog, moeite alle die openingen in een gesneeden worden, des anderen daags wierd mij zulks gezegt, waarop ik antwoorde dat het mijn zaak was, verzekerde dat geen snijden noodzaakelijk was, het ongemak geen bedenking hadt, en van zelve zoude geneezen, als 'er maar geen *Doctoraal Advies* in aanmerking genoomen wierd, ik ging met mijn zachte behandeling voort, waarover mijn *Heer den Doctor* gantsch niet wel te vreedden was, omdat ik zijn zeggen in den wind floeg, en niet observeeren konde, ik wierd op nieuw naa ik s' morgens verbonden hadt geroepen, en gezegt, dat den *Doctor* gevraagt hadt of het kind al gesneeden was, waarop neen gerapporteerd zijnde, hij anstons *Doctoraal* ordoneerde het kind moest gesneeden worden, of het was voor altoos ongelukkig, waarop ik wijgerde te komen, en liet weeten het kind zou ongelukkig kunnen worden, als het gesneeden, maar niet als het zoo behandeld wierd; wij nig tijd daarna wierd ik weder verzocht om te komen, doch wijgerde en zeide morgen zal ik op mijne gewoone tijd en uur komen, als

als den *Doctor* dan lust heeft kan hij 'er ook komen, en ik zal dan zeggen, dewijl hij niet weet welke ongemak het is, hoe het door *Chirurgijns* genaamt word, en door de naatuur en wijinig hulp van de konst geneezen kan worden, zonder snijden. —

Niet lang daarna vermits het in mijn buurt was kwam iemand van de famiele, mij bidden om te komen, dat de *Doctor* boos was vertrokken, de ouden en famielien in de grootste verlegenheid waaren, over het ongemak.

Wat kan een onkundige *Doctor* over een niets beduident ongemak, een gerucht maaken! Om onkundige menschen uit de verlegenheid te redden, ging ik 'er op staande voet na toe, vond een zeer verleegen huisgezin, over een zaak die niets te beduiden hadt, en dat de Boeren met wat Koekebakkers deeg geneezen, twee sterke Mannen waaren gekoozen op last van den *Doctor*, om het kind te houden, in verwachting noch zijnde dat ik de order van den *Doctor* zoude gehoorzaamen en het kind onnodig snijden, men berichte mij dat de *Doctor* het kind voor ongeneezelijk verklaard hadt, bij aldien het niet gesneeden wierd: ik bejammerde de onnooselheid van onze *Doctor*, die nochtans voor geen van de minste *Geneeskundige* in *Amsterdam* gehouden wierd, en zeer bemint van veele *Apotheekers* was. want hij ordoneerde zomtjids vier of vijf ordonantien te gelijk, en zulk een gewoonte is goed voor de *Apotheekers* maar kostbaar en ongelukkig voor de zieken, doch evenwel door zijn domheid geirriteerd zijnde, gaf ik aan de verleegen menschen ten antwoord, als den *Doctor* zoo wel de ziekte van de *Juffrouw Termer* gekendt hadt, als ik kende en wist hoe te geneezen, het kind zonder snijden, de *Juffrouw* geen miskraam van zes maanden zou overgekomen zijn: want de dach, voor dat de *Abortus* kwam, wist onze Geleerde noch niet dat zij in de kraam moest, en had door geduurig de buik te pappen en schadelijke Medicamenten, de *Abortus* begunstigt, welke zijn plicht was geweest voortekomen. Na eenige redenwifeling verzeekerde ik de Ouders dat

dat de *Doctor* het ongemak niet kende, en dewijl ik hem met zijn zieken, welke hij armzaalig genoeg behandelde liet geworden, hij mij ook met de uiterlijke gebreeken moest laten begaan, of ik zoude zijn onkunde naader aan den dach brengen, ik beloofde dat het kind binnen veertien daagen volkomen zoude geneezen zijn zonder snijden, maar als 'er onnoodig in gesneeden wierd, kon ik voor de naadeelige gevolgen niet in staan; want lichtelijk zoude door de irritatie van snijden, in zoo een gevoelig ongemak, kunnen komen ontsteeking, stuipen en de dood; mijne reedenen wonnen veld: want de menschen willen altoos liever zonder snijden, als met snijden geholpen worden: was het eens een ander geval geweest daar ik als *Chirurgijn* oordeelde dat noodzaakelijk gesneeden moest worden, en men hadt het ongeluk zoodaanig een domme *Doctor* tot hulp te hebben, dan kon lichtelijk de goede kans verkeeken zijn, eer men tot de daad kwam, en de ongelukkige leiders worden daar door niet zelden het offer van de onkunde, de aanvolgende dach kwaam onze *Geneesheer* wederom zijn zieken te zien, en vroeg of het kind geopereerd was, hem wierd gezegt dat ik het ongemak zonder snijden kon geneezen, maar als zijn *Edele* mij spreken wilde, ik geroepen zou worden, hij was zeer onvergenoegt en begeerde mij niet eens te zien of te hooren spreken, binnen twaalf daagen was alles geneezen, en men liet het den *Doctor* zien die 'er op antwoorde dat het maar een geluk was, en hij het niet begripen kon, hoe het mogelijk was, geweest, dewijl het altemaal *Fistels* waaren. Hadt hij geweten dat de *Natuur* gunstig was in 'tscheiden van de verstorven korsten, onder het gebruik van een zacht plaasmiddel, en volkomen genas de goedaardige *Antraces* hij zou zich zoo niet verwondert hebben. Het gezegde van den *Abt van Saint Real* vinden wij hier uit genoeg bevestigd en volkomen bewaarheid; zeggende, die een *Doctor* noemt, noemt altoos geen wijs man maar zoo eenen die behoorde wijs en geleerd te zijn. En dat *Primerosius* niet zonder reeden geschreeven heeft, dat doorgaans de

De *Medici* in het stuk der Heelkonst zoo onweetent zijn, dat zij tot bespotting van de schoone Geneeskunst verstrekken. In gevallen van meerder belang ongeveer is het niet veel beeter zomtjids geleege, met hunne raadgeeving, hoe meenig *Anurisma* is op *Doctoraal* advies voor een *Abces* geopent; een sprekend bewijs is op de *Waal* voorgevallen waar de lijdendes aanitons dood bloede.

Hoe meenig een beknelde breuk is door het talmen en draalen verwaarloost, wij hebben jaarlijks de droevige exempelen daar van, en veele *Doctoren* zijn 'er schuld aan, omdat zij met niets be- duidende middelen de zaken te lang ophouden, waarom niet als eenige proeven gedaan zijn aanitons de *Operatie* voorgesteld? die dan niet alleen gemakkelijk te doen was maar ook wijzig gevaar in zich heeft, en door het gelukkig slaagen zouden andere lijdens ook aangezet worden om dezelve te ondergaan.

Hoe meenigmaal word de trepanering in hoofd wonden door onkundige *Doctoren* belet en hoe veel jaaren zijn 'er omgegaan, dat men nauwhjks in *Leyden* een *Trepaan* heeft gebruikt, en de verwaarloozing van dien heeft mischien vijf en twintig en meer menschen het leeven gekost. *Kundige Chirurghjns* moesten zich aan onkundige *Doctoren* niet stooren, en dat is de plicht en eisch het Karakter van een eerlijk man. *Chirurghjns* moesten als eerlijke Mannen betaamt met elkander in uiterlijke gewigtige gevallen raadpleegen, en zich tegen de vijanden van *Chirurgia* aanstellen en opereren als het tijd is, en niet van onkundige *Doctoren* afhangen, maar ach? hoe veel *Chirurghjns* vind men die draajers zijn, en al beaamen wat hun vriend den *Doctor* zegt, en door dit doen vijandig met hun *Konstbroederen* leven, dat niets als naadeel aan de loffelijke *Heelkonst* kan te weegbrengen. Want vriendelijk elkander de behulpzaame hand te bieden, het zwakke dat een *Operateur* heeft te ondersteunen door goede hulp, doet de *Operatien* gelukkig slaagen, maar de haat, nijd wangunst- en bedilzucht, die gevaarelijke gedrochten, doen de *Operatien* veeltjids mislukken,

en de lijder word al vast de prooij van deeze onreedelijke driften. Als Chirurgijs elkander de hulpzaame hand booden, zouden zij niet alleen gelukkiger slaagen, maar men zoude zommige *Doctoren* die geen kundigheid der uiterlijke gebreeken hebben, en van Operatien niets veritaan wat beperken.

Dit verhaalde mij eens mijn zeer geachte braave Amptgenoot de beroemde *J. Stijger* in zijn leeven een eerlijk en handig *Heelmeester* te *Amsterdam*. Zeecker jong *Doctor* willende het doen van een Operatie aan een *Chirurgijn* betwisten, nam *J. Stijger* tot adfistentie. De *Chirurgijs* meende tegen het advies van de Heer *Doctor*, dat de Operatie niet uitgesteld moest worden, de *Doctor* vroeg wat hij dan bij de patient deed, waarop de oude Heer *Stijger* mij verhaalde geantwoord te hebben, zeer gepast, om inwendige *Medicamenten* voorteschrijven, zoo de patient die konde gebruiken, toe te zien en leeren hoe handig de *Chirurgijs* als Mannen opereeren, daar het de nood vereischt. Deeden *Chirurgijs* zulks meerder en oprecht met elkander, het zou zoo droevig met veele gevallen niet afloopen, en de *Doctoren* zouden zoo de Meester over hen niet speelen.

Hiermeede vertrouw ik, dat men toestemmen zal, dat zommige *Medici* slecht ervaren zijn in de *Heelkunde* dat evenwel te beklagen is. Om nu door gevallen te bewijzen, dat zommige *Medici* niet veel weten van de Vroedkonst staat nu te onderzoeken, verwacht niet dat ik gevallen van gewicht, en daar een schrander oordeel om te kennen toevereischt word zal aan de hand geeven, of dat ik uit zeldzame voorvallen dezelve zal kiezen, bij voorbeeld dat men een onkundig Vroeter, van oorsprong een Apotheker behulpzaam is in 't vermoorden van een ongelukkige vrouw, welke men verbeelde zwanger te zijn, en op die ingebeelde zwangerheid de *Keizer Sneed* op 't *Advies* van drie *Doctoren* in 't werk stelde, en in plaats van een kind te vinden een gezwollen en ontstookten leever voor het mes krijgt en doodelijk wond, zoo dat wij nig tijd daarna de

vrouw ongelukkig en als een Martelaares der Medici den geest gaf, door zulk een dom doen de vrouw van haar man ontrukkt en een zuigend kind niet alleen de borst ontweldigt, maar vooraltoos van eene tedere moeder beroofd.

Dewijl de Vrouw ruim drie maanden te vooren van een leevendig kind verlost was, door een zwelling in de leever meende men dat 'er nog een vrucht in de rechter buis van Falloppius overgebleeven was, waar op men deeze domme Operatie ondernam. ———

Ik wil liever door een geval daar den *Doctor*, als hij maar zijn naatuuriijk verstand gebruikte en eenige medelijden met baarende vrouwen bezat, lichtelijk had kunnen opmaaken dat drie daagen vroeger een kind hadt moeten gebooren worden, ondertusfchen hoop ik dat de Heeren *Doctoren* mij niet kwaalijk zullen neemen dat ik hunne naam verzwijg: want het aan Hun Wel Edele niet totroem verstrekt, maar als men daar mocht op gesteld zijn, zal ik in 't vervolg met Groote letteren hun naam het Publiek mededeelen, opdat men voor hen zich wat zou kunnen wachten.

Een braave vrouw alhier in de *Stad Leyden* woonachtig, reeds moeder van verscheide kinderen, waarvan 'er vijf noch in 't leven zijn; op de negende maand van haar zwangerheid zijnde, kreeg op den drie en twintigste Maart donderdachs voor Paaschen 1780, waare weeën en ontbood haar *Vroedvrouw*, welke ondersloeg en vond de moeder mond geopent het watervlies groeide breed, en gelijk, men meende het hoofd te voelen, de Vroedvrouw maakte haar spullen klaar om een kind te ontfangen, het vlies en water groeide tot ver buiten de schaamdeelen, en brak, doch de heftigste weeën welke daarop volgden brachten geen kind te voorschijn, het bericht van de Vroedvrouw was, het kind staat wel.

Men ontboot uit voorzichtigheid de gewoone *Doctor*, die een aderlaating en een pijnstillend middel voorschreef, of het veilig is, als waare weeën
bij

bij een baarende vrouw zijn, pijnstillende middelen voorteschrijven, laat ik aan't oordeel van kundigen? doch alles zonder vrucht. Den *Doctor* berichte mij naa de verlossing dat hij de polsflach gevonden hadt gelijk hij gewend was bij baarende vrouwen. De selste weeën wierden zonder vrucht verwerkt, vrijdachs s'middachs om drie uren begeerde de baarende vrouw een *Vroedmeester*, maar zulks wierd door de *Vroedvrouw* op een slechte manier en onder bedrijsing van heen te zullen gaan van de hand geweest, de *Doctor* met zijn *Medicamenten* niets uitvoerende, was met het bericht van de *Vroedvrouw* voldaan, dat met een weë het hoofd naa buiten zoude schieten, zoo laag was het reeds gezakt, de felle weeën, de ongerustheid, de vermoëjinge en eindelijk de onophoudelijke smarte matte onze ongelukkige lijderees zoodaanig af, dat zij niet langer in staat was, noch om te leggen noch om te zitten, kortom, de toestand wierd hoe langer hoe gevaarlijker, evenwel de *Doctor* en *Vroedvrouw* hielden hunne *Coeraasie*, de eene hoopte op zijn *Medicamenten*, de andere op de *Natuur* en dus wierd de zaterdach ook vruchteloos en pijnlijk doorgebracht even als de twee voorgaande daagen en nachten, tot dat de baarende vrouw zieltoogende was, men verschoof de hulp van een *Vroedmeester* tot zondachs morgens.

Bij de baarende komende berichte mij de *Vroedvrouw*, dat het kind natuurlijk met het hoofd voorkwam, en zelfs voor het grootste gedeelte buiten de scheede was, en zij zeer verwonderd was dat het niet afschoot; de baarende lag op 't bed bijnaa zieltoogende, welke hoe zwak, elendig en gevaarlijk op mijn aankomst scheen te herleeven, bad mij om een spoedige hulp, en verweet op een allerandoenlijkste wijze het slecht gedrach van *Doctor* en *Vroedvrouw* dat ook waarlijk zoo was.

Met een lichte onderzoeking ontdekte ik, dat de schaamdeelen tot een verbaazende dikte gezwollen waaren ontstooken en zeer pijnlijk.

Het was onnoodig om met de vingers of hand naa binnen te gaan, om te onderzoeken of het tijdt was de verlossing te onderneemen of niet: want een groot gespannen vleefig deel, ten minsten vier duim ver buiten de schaamdeelen, vulde de geheele opening van de scheede, 't welk wel in ronte, met het hoofd eenige overeenkomst hadt, maar echter niet was. Plaatste de vrouw zonder verder onderzoek op 't korte bed, voorspelde de zekere dood van 't kind en dat de moeder niet lang na de verlossing zou leeven, zoo zij onder de verlossing niet stierf, evenwel ondernam ik de verlossing welke al drie daagen vroeger hadt moeten geschied zijn, en zeer gemakkelijk was om te doen, (Mischien zullen Konstgenooten zeggen, ik hadt voorzichtiger gedaan om het werk niet te aanvaarden, want als de vrouw onder de verlossing stierf, liep mijn naam en faam gevaar; het is zoo; maar wat gaat het mij aan, hoe mijne welmeenende poogingen aangezien worden, ik ben bij mij zelve overtuigd van mijn plicht gedaan te hebben en dat is genoeg. Zoo lang de *Doctoren* en *Vroedvrouwen* wachten tot dat de menschen op sterven leggen, zoo lang zal het ook gebeuren dat de vrouwen kort op de verlossing sterven, maar daar stoor ik mij niet aan, want door de verlossing te doen, word haar onkunde bekend, en de menschen zullen wijzer worden, om zoo lang niet te wachten) de vrouw op 't korte bed, en mij zelve wel geplaatst hebbende, onderzocht ik de vrouw, (welke men met azijn geduurig tot haar zelve moest brengen) welk deel dat voorkwaam, en bevond dat het de *Linker beup* was, haalde oogenblikkelijk het linker been naa buiten, nam de hand van de *Vroedvrouw*, liet haar voelen, welke deel ik in mijn hand hadt, om haar te overtuigen dat niet het kind met het hoofd voorkwaam, maar met een anderdeel, want de handigste *Vroeter* kan niet in een oogenblik zoo als hier plaats hadt een kind dat met het hoofd voorkomt zoo spoedig keeren en bij de voeten verlossen, ik bracht daar op de andere voet naa buiten en verlostte de vrouw zeer schie-
lijk

lijk gemakkelijk en zonder eenig geweld, van een dood kind, welkers balzak, buik, billen en omleggende deelen reeds zwart, ontveld, bedorven en zeer stinkende waaren, de naageboorte, reeds eenige tijdt los geweest zijnde, volgde het kind, de vrouw stierf zondachs s' middachs om vier uren, nalatende veele onnozcle kinderen een zeer bedroefde man en een ontrooftelijke famielie, daar het een zekere waarheid was; indien donderdachs de *Vroedvrouw* geweeten hadt, dat het kind verkeerd leide, en de *Doctor* zoo veel verstand gebruikt hadt om niet eens zoo veel uren de verlossing uit te stellen, als hierdaagen en nachten waaren met schaade en naadeelen voorbij gegaan, moeder en kind beiden in de mogelijkheid geweest zouden zijn om door een kundige Vroeter de muil des grafs te ontrukken. Blijkt hier uit niet overtuigent dat de *Doctor* onkundig in de Vroedkonst was, en godbeetert veele, ja zeer veele *Doctoren* hebben dat zwak, dat zij zich wel verbeelden van de Verloskonst iets te weten, daar zij 'er in waarheid veel minder van weten als de baakers of minnen: moest zoodaanig een *Doctor* niet ter rechter tijdt een *Vroedmeester* voorgesteld hebben, toen de baarende vrouw, man en familie 'er om smeekte! waare het niet zijn plicht geweest aanstonds aan haar smeeken gehoor te geeven? was het Vroedwif niet wijzer, dan was het zijn zaak? hij hadt door zijn Practijk en veele misleiding van *Vroedvrouwen* hetwelk zijn Ed. mij zelfs beleeden heeft wijzer moeten worden, en in dit geval niet mede schuldig zich gemaakt hebben, aan de oorzaak des doods van moeder en kind. Weeten zommige Vroedvrouwen niet veel van de Vroedkonst en hebben zij geen medelijden met het verlies van vrouwen en kinderen; *Doctoren* en Gestudeerde Mannen, hebben boeken, kunnen leezen, dienen geleezen te hebben en te weten, dat men een baaring niet zoo lang diend uit te stellen of moeder en kind komt in gevaar, 't welk was voortekomen. Als men naa het springen van het water in een natuurlijke verlossing, vier, zes, acht en op zijn hoogst twaalf

nuren wacht, is over lang genoeg, ja zelfs zomtijds al te lang. *Doctoren* dienden te weten, dat indien 'er genoegzaame ontsluiting van den mond der Baarmoeder is, een verkeerd leggend kind aanstonds, wil men de menschen niet vermoorden en onnodig martelizeeren, op het breeken van 't vlies gehaald moet worden. Een uur vroeger of laater, hulp aan een baarende vrouw toe te brengen, hangt veeltijds het leeven van moeder en kind aan, zie *Brinkman*, een uur, half uur, een kwartier jaa een cogenblik te lang gewacht, is het leven van vrouw en kind in zommige gevallen in de waagschaal te zetten en aan de onkunde opofferen.

Als een kind voorkomt met de streng en die naa buiten vald, moet het kind aanstonds verlost worden, of het sterft. Zommige bloedstortingen eischen oogenblikkelijk eene verlossing of moeder en kind sterven wiskundig, die gevallen eischen een Manmoedig en spoedig besluit en een geoefende rappe en vlugge hand, wil men de dood niet over een of over bijde laten triompheren.

Hoe onaangenaam mijne Leezersen, moet het niet zijn als men daar en tegen de noodige hulp van een Vroedmeester daagen en nachten uitstelt, en op een niets be-
 duidend ofschadelijk drankje of emulsie enz. de dood in koelen bloeden aïwacht van moeder en kind. Wisten de *Doctoren*, en inderdaad 'er hangt te veel aan, het zijn menschen, twee of meerder zielen zijn in gevaar, zij dienden het alle te weten, dat (let wel) handige Vroedmeesters waar ontsluiting, het water gelprongen en gevaar op handen is voor moeder en kind, zij in staat zijn, leevendige kinderen met behoud van de moeder te haalen, als de groote van het kind maar eenizints beantwoord aan de ruimte van 't bekken, daar en tegen als men te lang wacht, het water tot de laatste droppel toe aflat loopen, zoo dat de arbeid zuur word, ja zomtijds onmogelijk om met succes voor moeder en kind te bewerken; het gevaar grooteijks aan 't verzuim en niet aan de wel uitgevoerde konst bewerking te wijten is.

Hoe

Hoe smertelijk vald het aan een *Vroedmeester* die overvloedige bewijzen van zijn bekwamheid en handigheid gegeven heeft, dat hij op zijn eigen gezag een verkeerd werk niet aanstons geoorlooft is afte maaken, en eerst het *Doctoraal advies*, en vrijheid moet afwachten, en dat noch wel mijne leezeren van een man die nooit zelve de hand aan 't werk geslaagen heeft, en van de Vroedkunst niets weet als bij overlevering van Schrijveren; dat vald kundige smertelijk, in waarheid ik zou niet tegoed zijn, om zoodaanig een Raadsman het geheele werk overtegeeven: dat die Heeren geleezen hebben ondervinden wij daagelijks, is voor ons geen nieuw en leezen zulks ook, en wat ons onze gewaapende en ongewaapende handen uit kunnen voeren weten wij, en boven dien weten wij noch dat hunne handen daartoe niet in staat zijn om te doen, dat zij op het gezach van anderen voorstellen. Denkt ondertusfchen niet dat ik het confuleeren in gewigtige gevallen veracht of niet noodzaakelijk stel, neen het raadpleegen is in die gevallen zeer nut, want kundige Doctoren en Vroedmeesters stemmen ligtelijk overeen.

Dat men mannen van oordeel, kunde en die gewent zijn hunne handen in de baarmoeder te bestieren in gewichtige gevallen raadpleegt is een overdeftig doen, maar om het advies van een *Solus Theoreticus* afte wachten in gevallen daar haast bij 't werk is, is tijd, kosten en misfchien moeder of kind verlooren. Onze Practifche handen, dienen van een hoofd vergezeld te gaan dat zoodaanig een *Theoreticus* in fluit, dus hebben wij dezelve bij ons en niet noodig 'er naa te wachten, tot dat het water geheel is afgeloopen, de baarmoeder om het kind geweldig zaamengetrokken, kwaade toevallen op handen zijn, de krachten verminderd en uitgeput, om kort te zijn, en vrouwen en kinderen in weezentlijk gevaar gedompeld zijn, dat gemeenelijk de gevolgen van lang *delibereere*, *confuleere* en lange registers voortfchrijven zijn.

Dit voorafgaande geval zal overtuiging genoeg gegeven hebben, dat die *Doctor* het Vroedwerk of niet

wel verstaan of niet wel betracht heeft, meergevallen zoude ik kunnen aanhaalen zoo in geweldige bloeditortinge voor en naa de verlossing, daar men de vrouwen met een emulsie liet dood bloeden even als of 'er geen andere hulpmiddelen in de *Genees- en Vroedkunde* bekent waaren. Droevige gevallen zoude ik kunnen aanhaalen daar de *Doctoren* de Vroedvrouwen acht en twintig uuren lang een uitgevallen arm van 't kind lieten in werken, gevallen daar men vijf; zes, daagen een geklemt hoofd zonder hulp van een *Vroedmeester*, de vrouwen slimmer behandelde als een boosdoender op de pijnbank maar verspaar zulks tot naader gelegenheid, evenwel zal ik noch een geval aanhaalen, waar men de onverschilligheid van zommige *Doctoren* uit kan opmaaken of hunne lijders sterven of beeter worden.

Ik wierd verzocht door de Vroedvrouw om zekere vrouw te hulp te komen, welke gelukkig van haar vrucht verlost was, maar de naageboorte waste rug gebleeven. Deeze gevallen loopen veeltijds zeer gelukkig af gelijk *Ruisch*, en andere leeren, ook zelve ondervonden heb, *Ruisch* noch zijne naaolgers hebben nooit geleerd dat de naageboorte niet moest verlost worden, maar wel dat men de tijd daartoe wel behoort in acht te neemen en voorzichtig te werk gaan. Nooit heeft *Ruisch* geleerd dat 'er geen gevallen plaats hebben, daar een konstige verlossing van de naageboorte onnoodzaakelijk is. Hij was tegen het onbedacht dom en geweldig af haalen van de naageboorte aanstonds op de verlossing van 't kind, en tegen zulk een handelwijs, welke van onkundige *Doctoren* noch begunstigd word zijn wij met recht ook tegen, de Natuur moet men daarin gaade slaan en volgen, nochthans zijn 'er gevallen daar het onvermijdelijk noodzaakelijk is een voorzichtige en konstige verlossing van de naageboorte in 't werk te stellen. Vermits mij bericht wierd dat de *Doctor* niets geordoneerd en gezegt hadt, het naa-werk zou wel komen, durfde ik zonder toestemming van den *Doctor* niet gaan: want als de gevallen niet naa wensch uitvallen vervald men in de ongenaade van die Heeren, liet den *Doctor* weeten zoo hij van ge-

voelen was dat een *Vroedkundig* onderzoek nodig was, ik dan in aller eil zoude komen, doch kreeg daar geen bericht op. Zondachs was de vrouw van haar kind verlost, dingsdachs ontmoete mij de *Vroedvrouw*, welke mij berichte dat de moederkoek noch niet verlost was, s' woendachs sprak ik de *Vroedvrouw* weder en mij verhaalde het geval noch het zelfde te zijn, verzocht de *Vroedvrouw* om zelve naa de *Doctor* te gaan en hem voortestellen of zijn Edele niet zou goed vinden om de *Vroedmeeſter* eens het geval te laten onderzoeken, de *Doctor* al te Vroed zelve zijnde, maakte geen zwaarigheid, ordoneerde niets en achte geen hulp van een *Vroedmeeſter* nodig, donderdachs avonts wierd mij bericht dat de vrouw s' midachs met de naageboorte bij haar was gestorven. Schoon veeltijds het te rug blijven van de nageboorte eenige tijd naa de verlossing van 't kind wel afloopē, evenwel is het mijns bedunkens onrecht, om zonder *Vroedkundig* onderzoek alles aan de Natuur over te laten. Konde onze Geleerde *Doctor* aan de pols wel weeten of de naageboorte in dit geval verlost moest worden of niet, kon hij aan de pols voelen of de naageboorte in een bijzondere zak in de baarmoeder zich gehegt had of niet? dan of door verkeerde Contractie van de *Uterus* de *Placenta* te rug gehouden wierd? dan of een of andere oorzaak plaats hadt, waardoor de naageboorte belet wierd om naa buiten te schieten? en een onvermijdelijke hulp van een Vroede hand noodzakelijk was of niet; zulks alles aan de pols te voelen, waar wenschelijk, maar zoo ver ik het pols voelen kan, is 't mij tot noch toe niet mogelijk geweest dit diep geheim te ontdekken, zoo min als door de pis te bezien, het Star graveel te leeren kennen, wat worden de menschen niet al door kwakzalvers be droogen! De oorzaak van het te rug blijven van de *Placenta*, mach in dit geval zijn welke het wil, mijns bedunkens heeft den *Doctor* waan wijs, dom en gewetenloos gehandel omdat hij geen *Vroedkundig* onderzoek heeft laten doen, en onkundig de vrouw heeft laten sterven, zonder het eene of het andere

in 't werk te stellen even als of in de *Genees Heel-* en *Vroedkonst* niets bekend was, 't welk wij in die gevallen met succes in 't werk gesteld hebben, om zijn Edele geen onverdiende roem te geeven, zeg ik, dat hij een roekelooze, onvoorzichtige, en stijfhoofdige aankleever geweest is van een gevoelen, dat hij niet verstaat en ook geen vermogentoe heeft om het hem verstaanbaar te maaken. Was 'er een algemeene wet dat *Vroedvrouwen*, alle kraamvrouwen welke binnen drie weken naa de verlossing kwaamen te sterven aan de Overheid moesten aangeeven, men zou veele zaaken ontdekken.

Welke naadelige gevolgen nu door de onkunde der *Doctoren* aan de *Vroedvrouwen* konst te weeg gebracht word staat nu beweezen te worden. Het is bekend en boven reets aangehaald dat gegoede en aanzienelijke vrouwen meest altoos een *Doctor* zoo wel voor, in, als naa de baaring *Consuleeren*, en met recht; want zoo wel voor, in, als naa de baaring kan een oordeelkundig man van gewichtige dienst zijn; de gemeene burgers ja zelfs geringe lieden kraamen ook veeltijds met statie onder het opzicht van *Doctoren*, ja zelfs aanzienelijke, rijke, gemeene, en arme raadpleegen dikwils den *Doctor* welke *Vroedvrouwen* de bekwaamste zijn, om de zorge der verlossing aan te betrouwen, elk mensch nu, die maar een grijn gezond oordeel heeft, zal derhalven greetig met mij toestemmen, dat als alle *Doctoren* nu grondige kennis van de *Vroedvrouwen* konst hadden, zij niet alleen aan de baarende vrouwen gewichtige diensten en noodzaakelijke hulpe zoude kunnen te weeg brengen, maar ook de *Vroedvrouwen* in 't bedienen van haar gewichtige post van de aller uiterste nuttigheid zouden kunnen zijn; Het heil der baarende zou men daardoor kunnen erlangen, en de *Vroedvrouwen* zoude nuttige Raadgeevers niet alleen verkrijgen, maar ook door kundigheid, welke de *Doctoren* hadden daagelijks wijzer voorzichtiger en handiger worden, om kort te zijn, elk *Doctor* zoude gelegenheid hebben om de *Vroedvrouwen* daagelijks te leeren, onderwijzen en bekwaamer maaken. Men
be-

behoeft geen groot Filosoof te zijn om te begrijpen, welke nadeelige gevolgen nu door onkundige *Doctoren* aan de Vroedvrouwen konst, aan de Republiek en inzonderheid aan het baarende geslacht te weeg gebracht word.

Het vald mij smertelijk dat ik zeggen moet dat de onkunde, welke bij de Vroedvrouwen plaats heeft, zommige *Doctoren* niet alleen de schuld van zijn, maar ook dat men zien moet dat door onkundige *Doctoren* de Vroedvrouwen in haar domme meening niet alleen versterkt worden, maar ook teffens al wat men ten beste van de baarende vrouwen aanwend voor nieuwigheden, onnodige zaaken, ja omdat zij 'er geen verstand van hebben, alles wat maar mogelijk is aanwenden om de domheid der Vroedvrouwen te versterken, de *Heelkonstige uitoefenaren* haatelijk bij het Publiek afschetsen, en willen aangezien hebben even als hasard speelders, dien het maar waagen of het geluk of ongeluk hen volgen zal, daar het eene zekere waarheid is dat de *Heelkonstige verloskunde* in de meeste gevallen veel zekerder is als een eenige tak, van *Genees- en Heelkunde*. Waarom dus *Medici*, de Vroedvrouwen in hunne domme meening, schandelijk wagen en roekeloos toeven versterkt? zij zijn van natuur stijfhoofdig genoeg om baarende vrouwen roekeloos te waagen. Waarom *Kundige uitoefenaars* der *Heelkonstige verlossing*, hün leeven zuur gemaakt, hun edele pogingen ten beste van de Republiek, op een doemenswaardige wijze geschonden, hunne onvermoeide en zwaare arbeid, somtijds ten kosten van hun gezondheid en onherstelbaar leeven zoo slecht betaald: Eischt de Goddelijke openbaaring, eischt de reden, het gezond vernuft, vergt uwe gewectens niet van u, ja de band van vereeniging waardoor de *Genees konst* aan de Vroedkonst gehegt is verplicht u een beter loon te geven, dan te lasteren, doch ik sehensk hen de spreuk van *Xenophon*, lasteren hebben zij van kindsbeenen geleerd.

Waarom hoond gij zoo eene edele ja mach ik mij dus uitdrukken zoo eene Goddelijke konst, en doet onaangenaamheden aan deszelfs uitoefenaaren, is het
om

omdat zommige gevallen juist zoo niet uitvallen als edelmoedige vroomen en handige Vroeters wel wenschen? sterven moeten wij immers alle, daar kan God in den Hemel alleen voor zorgen, gelijk *Brinkman* zich uitdrukt, ook de beste *Doctoren* ontvallen lijders, maar al te doen wat Natuur, Konst, Plicht, en Geweten vorderd is onze zaak, en zoo lang wij niet al aangewend hebben, wat in de *Genees- Heel- en Vroedkunde* bekend is, zijn wij van plicht verzuim niet te ontschuldigen. Denk Heeren *Doctoren* dat het meenigmaalen in uwe macht staat om de handige en wel uitgevoerde konst bewerkingen wel te doen slaagen, Uw Edelens zijt meenigmaalen in de gelegentheden, voor ons, bij de baarende tegenwoordig, uwe hulpe zoekt men veeltijds eerst, voor men een *Vroedmeester* haald, derhalven UWE. kunnen veel toebrengen om de uitslag der konst bewerkingen of gelukkig of ongelukkig te maaken, aan een vroegtijdige hulp van een Vroedmeester, is zeer veel aan geleege, welke ter rechter tijd geroepen zijnde meest altoos in mogelijke gevallen gelukkig slaagt, met behoud van moeder en kind, en in moeilijke gevallen ter rechter tijdt geroepen zijnde, noch hoop heeft van een van beide te kunnen spaaren, daarentegen als de gevallen, door naalatigheid en schandelijke verzuim vertroeteld zijn, en men te lang een vrouw met aderlaatinge, operatien en drijvende middelen zonder vrucht gekweld heeft, de goede kans verkeeken is en men maar een Vroedmeester doet komen, om de oorzaak des doods van moeder en kind ten laste te leggen, de overheerlijke nuttige *Vroedkonst* en deszelfs getrouwe uitoefenaaren een schandelijke blaam te doen aanwrijven.

Door dien nu de *Med. Doctores* over het algemeen zeer slecht ervaaren in de Vroedkonst, zijn, zijn zij ook in de meeste gevallen gevaarlijke Raadgeevers niet alleen, maar zij zijn ook naadeelig voor de Vroedvrouwen konst, en veeltijds door hun onkunde en niet minder verwaantheid, oorzaak dat de gevallen gevaarlijker worden en slechter uitvallen dan dat het werk allen aan de Vroedvrouw was aan vertrouwd

geworden, want de Vroedvrouw meent haar plicht gedaan te hebben om een *Doctor* te laten komen, schuift het lang vertoeven op den *Doctor* en den *Doctor* weder op de *Vroedvrouw*, de laatste minder in achting en met minder welspreekentheit voorzien, krijcht de bout op de kop, en de vertroetelde vrouw is het rantsoen van hunne onkunde, dus doet de onkunde der *Doctoren* nadeel aan de *Vroedvrouwen* konst. Om zulks noch wat naader te bewijzen, zal ik twee gevallen affchetsen, het eene van een natuurelijk moeilijk werk, en het andere van een tegennatuurelijke verlossing.

In een natuurelijke moeilijke hoofdgeboorte veroorzaakt door een te groot hoofd, of schuinsche legging of nauwte van 't bekken is bekend, dat een kundige Vroedvrouw in die natuurelijke moeilijke geboortens, buiten een goede schikking plaatsing en gemak aan een baarende te verzorgen niets anders doen kan, de weeën en tijd, is haar eenigste hulp, de hand kan niet na binnen, want de opening van 't bekken is door het hoofd en omleggende deelen in die gevallen gevuld: Het geval duurt en blijft eens zes, acht, tien; twaalf uren in die zelfde toestand, na het springen van 't water, en het hoofd is zoo laag dat men met een kleine vinger het kan ontdekken, men neemt, en met recht, zijn toevlucht tot een *Doctor*, in de *Apotheek* zijn 'er geen middelen, aan kundige bekend, waarmen zeeker vijlig en gerust de verlossing mede kan begunstigen, zie mijne verhandeling in 't Genoodschap, *Servandis Civibus*. Buiten de aderlaating, verkoelende middelen en opiaten zijn 'er wijnig, welke men ooit van dienst bevonden heeft, hoe hoog men ze ook door onkundige *Doctoren* ziet opvijzelen. Wat is nu de plicht van een *Doctor* zal hij de baarende vrouw en Vroedvrouw van dienst zijn en niet tot schaade en naadeel verstreken? men stel eens alles is naa wensch, 'er zijn waare weeën of pijnen dus geen opiaten komen te pas, en hoe meenigmaal worden zij in die gevallen verkeerd voorgeschreeven en pijn welke noozakelijk zijn gesuffamineerd, om kort te zijn,

zijn, de vrouw is buiten de ongemakkelijkheid van 't baaren volkomen gezond, ergo zij heeft niets als de verlossing, om van die ongemakkelijkheid zonder gevaar verlost te worden nodig. *Medicamenten*, welke een zekere en een bepaalde uitwerking hebben, komen bij geen gezonde menschen te pas, *Purgeeren* en *Clisteren* kunnen geen dienst doen, want men heeft niets anders als een vrucht te ontlasten, welke reets zoo laag gezakt is dat de *Clijsteerpijp* niet zonder gevaar na binnen kan: zal nu een Doctor aan een baarende vrouw, kind en Vroedvrouw van dienst zijn, dan heeft hij niets te ordoneeren als een onschadelijke *julep* of *emulsie*, dat geen kwaade uitwerking kan hebben, om niet alleen de menschen te vreden te stellen en vergenoeging te geeven, maar om zich te gedraagen als een man van kundigheid betaamt, daar bij gelaftende dat de vrouw gemakkelijk geplaatst word, ter rechter tijdt haar weeën verwerkt en dat de Vroedvrouw niets moet doen, dan als het kind van de natuur na buiten gebracht word, de deelen verzorgt voor verscheuren, vooral dient hij het haar te verbieden het geduurig onderflaan, eene haatelijke gewoonte naadeelig voor baarende vrouwen.

Een Doctor in zoodanig een geval zoo een weg inslaande, doet in waarheid de baarende Vrouw, het kind en de Vroedvrouw dienst, door niets te ordoneeren dat de Natuur in zijne werking kan stooren, beletten of verhinderen, maar teffens dient hij ook te weeten dat men niet te lang, met deeze kuur en *indicatie* dient voort te gaan, of hy is, de barende Vrouw, het Kind en Vroedvrouw nadeelig. Indien hij zes, acht, ja op zijn hoogst, indien de Vrouw geen kwaade toevallen krijgt, twaalf uren met die *indicatie* voorgaat is overlang genoeg, zoo dan de Natuur de Verlossing niet te weeg brengt, is het niet langer een *Doctor of Vroedvrouw's* zaak, maar een kundig eerlijk *Doctor* moet een Vroedmeester zonder verder tijd verlies aanprijzen, voorstellen en deszels noodzaakelijkheid met de kragtigste reeden de barende Vrouw en familie bekent maaken, en rond-

borstig bekennen, dat hij als een eerlijk Man geen nader en zekerder weg weet om de barende Vrouw, Kind en Vroedvrouw van dienst te zijn.

Want waarom in die moeilijke en zoogenaamde geklemde Hoofden, zoo veel *visitens* bij Rijke- en Gemeenelieden gedaan en vruchteloofse *Recepten* geschreeven, de Rijken kunnen immers een *visiten* en onderzoek van een *Vroedmeester* gemakkelijk betaalen, en het is bij de gemeene lieden een gewetens zaak, om het geld dat zij zoo zuur winnen aan niets beduidende *medicamenten* en *visitens* te verspillen, een Vroedmeesters onderzoek is noodzaakelijk, en een Man die kundig is en een goed geweten heeft, zal 'er geen onbetaamlijk loon voor nemen, noch de verlossing, ondernemen zoo hij niet volstrekt nodig is.

Doet men zulks niet en een Doctor die anders handeld word een onnutte *Conciliarius* niet alleen, maar ook een gevaarlijk mensch bij eene baarende Vrouw, kind en een benaadeelder der *Vroedvrouwen*. Want de hulpmiddelen der Natuur, de Weeën verminderen langzaamerhand, het hoofd raakt en word door de Weeën veel vaster bekneld, ja eindelijk onbeweeglijk in 't bekken, de blaas en omleggende deelen worden van vooren gedrukt en het *Intestinum rectum* met de bijleggende deelen van agteren, waar door de pis belet word te ontlasten, verzeld gaande van een allerlastigste *tenesmus*, de *vagina* en omleggende deelen zwellen door de onophoudelijke drukking van het hoofd, worden droog, pijnlijk en ontflooken, zeer gevaarlijk voor een vrouw als naderhand een Vroedmeesters bewerking, in 't werk gesteld moet worden en een groot hartzeer voor een Vroedmeester, om zoo een verknoeide vrouw te behandelen. Het kind word door de drukking meer en meer bekneld, de zagte beenen buigen in, de naden schuiven over elkander, drukken onophoudelijk de bloedvaten, en herzenen, zulks geschiet zelfs in de natuurlijkste baring, maar door dien als de Weeën af zijn, en ruimte genoeg overblijft dat het hoofd zich weder uit zet, en vangeen lange duur is, zoo is het niet gevaarlijk, maar alhier word het door langduurigheid ge-
vaar-

vaarlijk en veeltijds doodelijk, zulks moet een *Medicus* voorkomen en daar voor roept men hem, de drukking, welke een kind door middel van de tang of hefboom ondergaat, is in lang zoo gevaarlijk niet als die het door de Weeën en op het schaambeën leid; want een handige vroeter zorgt dat dezelve niet lang duurt. De Vroedvrouwenkonst eindelijk lijd 'er nadeel door, om dat als Vroedmeesters altijd bij doode kinderen geroepen worden, en 'er verzuim bij plaats heeft, de Vroedvrouwen voor het verzuim staan, of schoon den Doctor mede niet te ontschuldigen is, maar daar de dijk op zijn laagst is loopt het water het spoedigste na toe, derhalven: want Vroedmeesters visfen niet gaarne krengen hen door de onkunde toe geschikt, of zij verzwijgen niet dat 'er verzuim plaats heeft, waar door de Vroedvrouwen in haar ampt benadeeld worden, en de menschen zich in het toekomstige van zoeken te mijden, dus zich liever van 't begin af aan bij een Vroedmeester vervoegen tot aanmerkelijke nadeel der Vroedvrouwen 't welk door een kundig bestier van een voorzigtig Doctor kan voorgekomen worden.

Ik bid en smeek U Geneeskundige Mannen, want de zaak is van groot belang en wel waardig dat ik 'er U om smeek, op hoop dat ik verhoord zal worden, zeg mij eens kan een kinderhoofd dat een duim te groot is, door *Medicamenten* een duim kleiner gemaakt worden, of als het kwalijk in 't bekken geplaatst is in een natuurlijke legging verplaatst worden, of een Vrouwe bekken, welke een duim te nauw, door *Medicamenten* een duim wijder gemaakt worden?

Iemand die een grein gezond oordeel bezit al hadt hij in 't geheel geen verstand van de *Geneeskunst*, zal immers bekennen dat zulks met *Medicamenten*, niet mogelijk is; Waarom dan gewagt na de dood van 't kind, zulks is een doodslag en de moeder komt zeldzaam zonder gevaar het te boven, en aan U is de verantwoording vermits 'er door de *Vroedkunst* mogelijkheid was om beide te spaaren, 't welk door U verwaarloost word.

Waar-

Waarom geen medelijden met barende Vrouwen geoeffend? een braave deugdzaame Vrouw is immers het grootste geschenk, dat de *Voorzienigheid* op dit ondermaansche aan de Mannen kan geeven, middelijk hangt ons tijdelijk en eeuwig wel of kwaalijk, van eene deugdzaame Echtgenoot af, waarom dan de Vrouwen in haare nooden niet hooger gewaardeerd, haare pijnen verkort, haare smerten verzagt en haar spoedig een blijde en vrolijke moeder gemaakt van een levendige Vrucht, welkers gezicht en geschreeuw spoedig de voorledene bange uren doen vergeten.

Waarom, *Medici* niet al in 't werk doen stellen, wat Natuur, Reden en Konst leeren, Uwe Eed, en Geweeten vordert en de Hoogachting welke wij aan de Vrouwen schuldig zijn, eischt.

Een Doctor, die door nalatigheid en onverstand oorzaak is, dat een Vrouw ongelukkig baard, is niet waardig van eene Echtgenoot bebind te worden, en ik wenschte, dat de Vrouwen elk wie zich schuldig maakte aan die snoodheid haare omhelzingen en gunste weigerde, zulks zoude van goede uitwerking zijn.

Zal een Med. Doctor in een tegennatuurlijke baring van wezentlijke dienst zijn, zo moet hij een van deeze twee wegen inslaan, of hij maakt zich aan plicht verzuim schuldig, en de naam van een *Medicus* onwaardig; Hij is verplicht als de mond van de Baarmoeder genoeg geopent is 't welk hij zelve diende te kunnen onderzoeken en het kind legt verkeerd, het zij het kind met de arm, hals, borst, buik, billen of welk deel het ook mag zijn dat op de baarmoeders mond legt, hij moet ordoneeren dat de Vroedvrouw de verlossing doet, en de baarende Vrouw en kind redt; of zoo ten tweeden, de Vroedvrouw zulks niet durft of kan doen, aanstonds moet den Doctor een Vroedmeester voorstellen, die de verlossing doet, en dan is 'er voor de baarende Vrouw en kind weinig te lijden, den Doctor heeft het welzijn van Vrouw en kind beëracht, en elk recht geaarde Vroedmeester zal de wijze

schikking van den Doctor prijzen, en de Vroedvrouw loopt geen gevaar van haar goede naam te verliezen, om dat zij ter rechter tijd, eer het werk zuur en zwaar word zijne hulpe geyraagt heeft, en hij in staat gesteld word om levendige kinderen aan onze Republiek, Ouders en Familiën te leveren.

Waarom Med. Doctores in verkeerd leggende kinderen anders te werk te gaan, en aan Vroedvrouwen geordoneerd, daar de kinderen met de arm voor kwaame de zelve te rucht te brengen en meer dan vier en twintich uren met die doemmenswaardige handgreep, de vrouwen zonder vrucht gemarteld en de kinderen vermoord.

Derhalven *Medici* ordoneerd als Mannen in soort gelijke gevallen, laat de armen leggen daar zij zijn en ordoneerd dat de Vroedvrouwen de beenen zoeken, dan zal de arm wel te recht komen, of neem U toevlucht tot een Vroedmeeſter en laat geen ogenblik verlooren gaan, of het onschuldige bloed zal over Uwe domheid in den Hemel om wraak schreuwen, zie mijne verhandeling in 't Genootſchap *Servandis Civibus*.

Misſchien werpt men mij tegen, daar zij gevallen, welke twee, drie, en langer dagen duuren en evenwel gelukkig afloopen, ten tweede als men van een Vroedmeeſter ſpreekt verzet zich de Vroedvrouw 'er tegen aan, welke dan in 't afzijn van ons om een ander *Medicus* zend, welke bijna *Verbotenus* hetzelfde voorschrijft, wacht cenige tijd met goed gevolg en dus raken wij onze roem en klanten kwijt. Wat het eerste aangaat ik beken, de Natuur doet zomtjids wonderen en redt dikwils moeilijke en langduurige gevallen waar over wij ons verbaazen, maar *Medici, ex raro contingentibus nunquam formantur regulæ*, zodanige gelukkige gevallen zijn zeldzaam en kan men over het algemeen in de *Vroedkonst* niet toepasselijk maaken, en men handeld ook niet na de regelen der konst, men kiest een gevaarlijke omweg daar een zekerder bekend is, als men zoo met de baarende vrouwen leeft.

Ik heb zelve gezien vier dagen en nachten, na 't
sprin-

springen van 't water, in 't Hospitaal te Straasburg een kind in de geboorte staan, zoo dat men de haren van 't hoofd niet alleen konde voelen, maar ook buiten de teeldeelen zien, welke al zeer gezwollen waren en evenwel het kind levendig ter wereld komen, ja dat te verwonderen is, het vogt 't welk op het kind volgde, stonk zoo geweldig dat men de Kraamzaal open moest zetten, en de Vrouw herstelde zeer wel, maar of schoon dit geval en andere wel uitvallen, ik hou staande dat zulks niet veilig, zeker, gemoedelijk en Kristelijk met barende Vrouwen gehandeld is, dewijl 'er veiliger en spoediger middelen bekend zijn: Want den *Accoucheur* was een domme stijfhoofdige schreeuwer, en gaf voor, dat hij alle verlossingen met de hand konde afdoen, de overige Studenten zoo wel als ik wenschten gaarne te zien, hoe hij de verlossing zoude afmaaken en de noodlijdende redden, waar over de *Accoucheur* in drift raakte, en de Vrouw de schuld gaf, dat zij haare Weeën niet genoeg verwerkte, of schoon de Vrouw alle krachten en vermoogen aanwende, ik voegde den *Accoucheur* toe, dat de Heer *Roederer* de tang zou appliceren en zoo lang niet zou wachten, waar door zijn gramschap tot het toppunt steigerde, en om dat volgens zijn zeggen, zij de Weeën niet goed verwerkte, gaf hij de elendige baarende een gelukkige slag in 't gezicht, dat de tanden los sprongen, ik zag een gelukkige slag, om de uitwerking, want de schrik van de klap, en de vrees voor meer, bracht bij dat mensch alles in beweging, zij drukte, zij perste en wende op een onbegrijpelijke wijze alles aan; want menschen vleesch is niet gaarne geslaagen, tot dat spoedig het hoofd van 't kind na buiten raakte, waar door de Vrouw van meerder klop bevrijd wierd, en van een levendig kind verlost. De onkunde in 't bestier der Instrumenten, was hier oorzaak dat men zoo lang wachte en moeder en kind in de waagschaal stelde, boven dien ben ik zeker dat men het geval vier dagen vroeger veilig voor moeder en kind had kunnen redden, en die zelfde *Accoucheur* heeft geen maand daarna

zijn Heidensch dom gevoelen van de Vroedkunst vaarwel gezegt en met de Tang in 't bijzijn van een groot getal Studenten een Vrouw van een levendig kind verlost, waar over hij zo zeer vergenoegt was, dat hij mij verzekerde, nimmer zoolangte zullen wachten, maar in voorkomende gevallen van de Tang spoediger gebruik te zullen maken. Waarom zal men ook een zaak van zoo veelgewicht als een Vrouw en kind is, in een onzekere waagschaal zetten, als 'er een zekerder, minder gevaarlijker en korter weg is? Waarom zal men een Vrouw, Kind, Vrienden en Omstanders vier dagen en langer in vrees, ongerustheid met gevaar eifelijke benauwdheid en wreede pijnen laten worstelen, dewijl een Natuurkundig zeker Instrument bekend is, waar mede men de Vrouwen en kinderen kan redden. Onze handen wel is waar, zijn met staale Instrumenten gewaapent in die gevallen, maar wij weten dezelve zoodanig te appliceeren dat zij de hoofden der kinderen zagtelijk omvatten en dat zij aan de moeder geen schaade kunnen veroorzaaken: derhalven zijn wij aan plicht verzuim schuldig, wanneer wij in zoodanige twijfelachtige en gevaarlijke gevallen geen zekerder en korter weg gaan, en betrachten het waare welzijn der Republiek niet, het welk evenwel ieder een verplicht is en inzonderheid Med. Doctores betaamt, door de sterfelijkheid te verminderen en de bevolking trachten te vermeerderen. Ten tweeden, men kan alle wol, zeg ik, op geen eene kam scheeren, ook niet alle Vroedkundige gevallen op enkele gevallen beslissen, ik heb binnen de tijd van vijf uren gezien, of schoon het hoofd van 't kind wel voorkwam, moeder en kind verlooren gaan en alle toevallen zoo spoedig de overhand nemen, dat het niet raadzaam was een twijfelachtig middel in 't werk te stellen, in dit geval was noodzaakelijk geweest op 't springen van het water, 't kind aanstonds door de *Forceps* te verlossen, en om dat zulks verzuimt was stierven zij beiden, hoe dikmaals wacht men na het springen van het water te vergeefs op Weeën en in plaats van pijnen komen

men stuipen , waar men dan spoedig hulp van een Vroedmeester vraagt , ja schoon men als dan een prompte en spoedige verlossing door een Vroedmeester erlangt , het zenuwgestel door stuiptrekking eens in beweging gebracht zijnde , word veeltijds door de verlossing en gepaste middelen niet tot be- daaren gebracht , maar de *convulsiones* , blijven de on- gelukkige zomtjids tot de dood toe vergezellen , of een doodelijk *apoplexie* door verbreking van de va- ten der hersenen , besluiten het treurig schouwtooneel , of de lijderessen blijven geduurig haar leven aan Epi- leptische toevallen onderworpen , 't welk men alles voor zoude kunnen komen , als men spoediger hulp bij Vroedmeesteren zocht. Voorafgaande ziekten , gesteld- heden tot ontsteking , aandoenlijkheid in 't zenuwge- stel enz. maken in zommige Vrouwen aanstonds ge- vaar en vereischen een spoedige Vroedkundige hulp of de gevallen zijn zeer schielijk doodelijk , 't welk ook alle *Medici rationales* zeer nauwkeurig in 't oog houden , maar zij die bloote *Empirici* zijn , en daar en boven van geen gezond oordeel voorzien zijn , den- ken dat geval is met wachten wel afgelopen , dit zal het ook weldoen , bedriegen zich zeer en het kost al vast de lijderes het leven.

Wat de tweede tegenwerping aangaat , die heeft niet veel te beduiden. Ik weet zeer wel dat als oordeelkundige *Artsen* , in zommige bedenkelijke ge- vallen voorstellen , om een *Vroedmeester* raad te plee- gen , zommige *Vroedwijven* 'er zich tegen verzetten en in de afweefenheid van den *Doctor* een ander *Me- dicus* aanprijfen en dus de eerste hunne klanten en patienten ontrooven. (Zommige Doctoren om dat zij noch wel eens van een *Vroedvrouw* gerecom- mandeerd worden en een schelling verdienen , durven het ook niet doen , om niet in ongenaade van zoo een Vroedvrouw te vallen , doch dit zijn laage zielen van Doctoren.) Het is mijns bedun- kens slegt dat Doctoren geen meerder aanzien bij hunne lijderen hebben en aan het onkundig oordeel van een Vroedvrouw of Zuigster afhangen , moest en diende niet een Doctores raad boven die van een

Vroedvrouw gaan? bovendien is het edelmoediger en verstandiger Doctor, als hij om een korter, minder gevaarlijker weg en een zekerder hulpmiddel aangeprezen te hebben, voor zijn diensten en van zijn Patient bedankt word, als door onzekere middelen en bedrieglijke vlijende redenen, zijn kalanten te behouden.

Een eerlijk en gemoedelijk Doctor ziet liever zijn middel van bestaan en inkomen gefnuikt, als door verwaarlozing en verzuim barende Vrouwen en kinderen sterven, en daar door de gunst van een onkundig dom en roekelooze Vroedwif, die hem recommandeerd te behouden.

Het waar te wenschen dat de *Reglementen* op 't Vroedvrouwen werk gesteld, haar noodzaakte op poenaltijt te gehoorzaame aan de raadgevingen van Doctoren, en dat men ook teffens op de *Academien*, zorg droeg geen Doctoren te promoveeren, die niet kundig waaren in de *Vroedkonst*, of dat men ten minsten wat nauwer bepaalde *Diplomata* gaf aan Onkundige, wantveele menschen hebben geen verstand om over de bekwaamheid der Doctoren te oordeelen en gebruiken hen, omdat zij met naam als Doctor aan het huis pronken.

Schoon Vroedvrouwen zomtjids een Eerlijk kundig en aller bekwaamst Doctor, welk een *Vroedmeeſter* voorsteld 'er van daan bonst en het haargelukt 'er een ander in te dringen, echter kan ik hier ook niet nalaten zommige *Med: Doctores* zelve te beschuldigen, dat zij oorzaak zijn dat de patienten zoo licht veranderen van *Geneesmeester*, waarom zijn zij zoo gereed in 't werk van anderen te komen? waarom als zij bij zodanig geval geroepen wierden niet gewijgert om te komen, of men moest de voorgaande Doctor ook ontbieden? dan kon men uit eenen mond voorstellen wat gedaan moest worden, en hadt de voorgaande Doctor reeds die middelen aangewent, welke men in zodanige lijder gewoon is voorteschrijven, waarom dan niet uit eene mond op staande voet, de verlossing een *Vroedmeeſter*
aan

aan bevoelen. Door zodanig doen zoude men in zijn geneezing en onderneemingen gelukkiger niet alleen slaagen, maar men zou ook de domheid van de menschen te keer gaan, en hen leeren de *Medicus*, welke zij gebruiken in achting houden, te gelijk afwennen om van de eene naa de anderen te loopen, en Vroedvrouwen zoude ook dan die kwaade gewoontens afgeleerd worden, om de eene Doctör te verachten en de andere zoms minder kundig in te dringen.

Maar ach Helaas? hoe is het gesteld met zeer veele *Medici* op zommige plaatsfen? elendig genoeg. Veele zijn 'er op uit om elkander te onderkrui- pen en het doen van een ander *Medicus*, al was het noch zoo kundig en verstandig niet alleen te ver- achten, maar hunne Amptgenooten te blaameren en voor onkundig uittemaaken, al zijn zij zelfs over- tuigd, dat het Mannen zijn, welke hen verre in kun- digheid, verstand en oordeel overtreffen, en zij niet alleen, niet in staat zijn, om hun doen te verbete- ren, maar zelve omdat zij niet weeten wat aan te vangen en voorteschrijven, na de *Apothekers* gaan naazien welke middelen te vooren geordoneerd zijn door hun *Collegaas* en met eenige verandering in de couleur der dranken of conferven te maaken, dezelve *indicatie* volgen. — Zulk een laag doen betaamt geen Kruijer, en Schoenlapper, laat staan een Geleerde en vooral geen *Medicus*, des niet te- genstaande zijn'er onder de *Medici*, die met meerder moeite, listiger streeken en langs laager weegen aan hun patienten komen, als een schuitjes boef een pakje krijgt, om van de eene schuit na de andere te draagen. —

Dewijl uit deeze mijne gezegdens genoegzaam blijkt dat over het algemeen de *Medici* slecht er- vaaren zijn in de Vroedkonst, en ik in gemoede overtuigt ben dat het met veele *Medici*, noch veel slimmer gesteld is als afgeschets is, volgt van zelve dat wij opgepaste middelen denken om aan de Hee- ren welke de *Geneeskunst* leeren, betere gelegent- heid te geven om de *Chirurgie* en Vroedkonst zoo

wel als de *Geneeskunst* grondig te leeren, opdat zij na hun *Promotie*, niet alleen nuttige *Geneeskundige* maar ook allerbekwaamste *Conciliarii* worden voor Heel- en Vroedkunst Oefenaaren en inzonderheid voor Oefenaarssen, die de hulp en raad van er-vaare *Medici* het meest van noden hebben, en op zommige plaatsen door de Ordonantien geboden word, eerst een Doctör te spreken voor een Vroedmeester gehaald wordt. Welke middelen zoude derhalven geschikt zijn om de Heeren *Medicinæ Studiosi* gelegenheid te geeven, de *Chirurgie* en *Vroedkunst* grondig te leren?

Verwacht niet Waarde Landgenooten dat ik aan zal prijzen, dat als die *Heeren* hunne *Studien* bijna ten einde gebracht hebben en reeds groote kosten gemaakt hebben, om de *Chirurgie* en *Vroedkunst* te gaan leeren na *Vrankrijk*, *Engeland* of *Duitsland* en daar onze goede en *Hollandjsche* penningen, ten voordeel van Vreemdelingen te verteerren, of schoon zommige zulks en ik zelve het gedaan heb, omdat in onze Provintien tot noch toe geen gelegenheit is, om die beide oogmerken voor een *Medicus* te bereiken.

Het doet mij leet, dat zommige die weg in geflagen hebben en noch langs die zelve weegen hun oogmerk bereiken moeten, en hun geld verreifen moeten om een kunst te leeren, welke zoo nauw aan de *Geneeskunst* verknogt is, dat men met geen mogelijkheid eengoed *Genees Heer* zijn kan, zonder dezelve grondig te verstaan. Het is niet alleen het geld dat men daar ter plaatsen verteerd, dat ons afschrikt om zulks aan te prijzen, maar braave Jongelingen, van alle opzicht van Ouderen, Voogden, Vrienden of Landgenooten beroofd, ontaarden niet zelden, het geld voor Studie hen aan betrouwd, word zomtjids juist niet altoos daartoe aangewend en wij hebben 'er gekend, welkers gezondheid zodanig was ontaard dat zij bij hunne retour, duidelijke kenmerken gaven waar zij van daan kwamen. De *Amsterdammers* heugt het noch van jongelingen na *Parijs* gezonden te hebben om de *Chirurgie* te leeren, zoo
dat

dat zulks nooit naderhand weder is in 't werk gesteld; hier komt noch bij, dat veele van onze *Landgenooten* te verwijft opgevoed worden, zo dat als zij het geluid der Hollandfche klokken niet meer hooren, de gemakkelijke oppassing en zorge van hunne Ouderen misfchen, en de last van Reizen voor hen gewaar worden, zij ziekelijk, lastig, ongemakkelijk, Landziekig en *Melancholiek* worden, zoo dat zij in die vreemde plaatsfen niet anders als gevangene op hunne kamers leven, bezoekende noch *Collegien* noch *Hospitaalen*, leeren dus niets en komen misfchien onkundiger 'te rug, als zij heen gegaan zijn, het gaat de zulke als de jonge *Aristus*, welke ons *Gellert* afschetst in zijn *Zedekundige lessen* bladz. 306 en 7, die alle Hoedanigheden bezat om zijn fortuin te maken, maar door zijn Ouders te teder opgebracht, zodat zijn lighaam de ongemakken van het weer, vreemde lucht en het gemis der gerijfelikheden niet kon verdragen, met de kous gelijk het spreekwoord zegt, te rugge kwam.

Dewijl veele jongelingen niet altewel geschikt zijn, om in vreemde Gewesten om te zwerven, ook veele Ouderen en Voogden niet al te gemakkelijk te bewegen zijn, om hunne kinderen, fchoon zij bijna Mannen geworden zijn te laten reizen, en dus verftooken blijven moeten van deeze voor hen noodzaakelijke konften, fchiet 'er niets over, als dat wij op middelen bedacht zijn moeten om in ons eigen *Vaderland* en *Republiek* de Heeren *Medicinæ Studiosi* genoegzaame gelegthheid te geven, om de *Chirurgie* en *Vroedkonst* grondig te leeren, opdat zij niet nodig hebben hun geld in vreemde Landen te verteeren; Hét oprichten van *Hospitaalen* in onze *Academie* plaatsfen, zal onzes bedunkens in staat zijn omdat gebrek te vervullen, en de Hooggeleerde Heeren *Profesoren* in staat stellen niet alleen te onderwijzen, in de *Theorie* der *Chirurgie* en *Vroedkonst*, maar ook teffens aan hen gelegthheid te geven, de voorkomende gevallen te zien behandelen, geneezen, opereren, verbinden,

en vrouwen onder het opzicht van hun vijlig van haar vruchten te verlossen : waardoor de Heeren *Studenten* in staat gesteld konde worden , om ten tijde van hunne studien ondervindig te krijgen , onder het opzicht van bekwame Mannen , welke hen tot een sterke Baak verstreken zullen , als zij de vrijheid bekomen om de *Practijk* zelve uitte oefenen , waardoor men voorkomen zal dat veele leiders niet ongelukkig en elendig sneven , die de proef zijn moeten , van de ondervindig der jonge Doctoren. —

Wij moeten ons en met recht zeer verwonderen , dat de *Hospitaalen* in onze *Academie* plaatsen onbekend zijn , en een Vreemdeling die op onze *Universiteiten* onbekend is , zal het voor een Fabel houden , dat men zegt op de *Universiteiten* in Holland zijn geen *Hospitaalen* , die nuttige Meubelen ontbreken aldaar , want hij zal zich niet kunnen verbeelden , hoe dat een *Academie* zoo lang zal kunne stand houden zonder *Hospitaal* , en moet zich billijk verbaazen dat de roem der *Nederlandsche Academien* niet geheel en al vervallen is , voor zoo verre de *Geneeskunde* aangebelangt. Wij verbaazen ons hier over ook , en kunnen niet ontkennen dat indien wij *Hollanderen* zoo geneegen waaren tot Rijzen als de *Duitschers Franschen* en *Engelanderen* zijn , de studenten in de *Geneeskunde* onze *Academien* Vaarwel zoude zeggen en andere plaatsen de voorrang geven , dewijl aldaar *Hospitaalen* zijn , waar men de ziekten , in de zieken zelfs onder het opzicht van bekwame Mannen kan zien behandelen , en niet alleen de *Theorie* leeren , maar ook door de ondervinding versterkt worden. Schoon wij geenzints ontkennen kunnen dat welecnige kwijning op onze *Academien* plaats heeft , nochtans door dien wij de Prinsender *Geneeskunde* , altoos binnen onze Nederlanden als *Professoren* gehad hebben en noch hebben , daar men in *Duitsland* en *Vrankrijk* en *Engeland* de hoed voor in de Collegien afneemt , als men derzelve naam hoort noemen , ja daar meenig Vreemdeling om te Leyden gekomen is om de zelve te zien. Welke

ke op een aangenaame, schrandere, duidelijk en gemakkelijke trand, de gronde der *Geneeskunde* aan hunne toehoorenden leeren, dat zelve Vreemdelingen als verbaast zijn, wanneer zij in de *Collegien* verscheinen en eindelijk de goede order welke de *Hoogleeraaren* houden, zoo in 't onderwijzen, als verkeerung met hunne Discipelen heeft mede veel toegebracht, dat ten minsten de voornaamste *Academien* noch zijn, zoo zij zijn.

Het strekt onze Eeuw onze *Republiek* onze Inwoonders waarlijk tot schande, dat in onze voornaamste *Academie* plaatschen geen ziekenhuis of *Hospitaal* gevonden wordt, tot nut van die geenen welke *Genees-Heel-* en *Vroedkunde* trachten te leeren.

De Nederlanders bekent weegens hunne rijkdommen, zijn nochtans in dit geval ten behoeften van noodlijdende en ten nutte van de *Geneeskunst* oeffenaaren spaarzaamer als een arm Regentje in Westphaalen of ander Duitsch plaatsje. —

Leyden, is een van de geschikte en bekwaamste plaatsen voor een *Hospitaal* met een gezonde, ruime en frische lucht, en keurlijk water voorzien, en verdere vereistens tot een *Hospitaal* zouden daar ook te vinden zijn. De plaatsch om een *Hospitaal* op te richten ontbreekt 'er ook niet: want wij hebben twee of drie duizent *Militairen* kunnen bergen, zonder dat een Burger eenige last 'er van behoefde te lijden. Zonder dat het noodzaakelijk was om een nieuw Huis op te bouwen, zoo zijn 'er reeds genoeg bijna gereet, ten minsten met geringe kosten gereet en bekwaam te maaken, waar in men een goed getal zieken gekweten en baarende vrouwen konde plaatschen, het Gasthuis in de kamp, het Pesthuis buiten de Poort, 't welk door de vernielende tijdt, bijna zonder eenig nut gedaan te hebben als de koste van onderhouden, konde geschikte Huizen zijn om een goed getal noodlijdende te bergen die nu onder de handen van de *Doctoren*, *Chirurgijns*, *Vroedmeesters* *Apotheekers* uit en der naa, ten kosten van de Stad en evenwel uit gebrek aan 't nodige, bijnaa, ongeneesfelijk blijven. —

Het oprichten van een Hospitaal waarin men zieken gekwesten en zwangere vrouwen in nam en behoorelijk van het nodige verzorgde, was in Leyden zoo noodzaakelijk als in eenig Plaatsch in de Wereld; want door het kwijnen en zieltogen der *Trafieken* en *Fabrieken*, is den Weever, Spinder, Twijnder en al wat daar aangehegt is zoodanig verarmt, dat het droogbrood en aardappelen nauwelijks in gezonde daagen kan bekoomen; worden zij door ziekte of andere kwaalen aangetast, dan moeten zij van ongemakken, gebrek en ontbloot van de noodzaakelijkheden tot het leven onvermeidelijk nodig, voor hun tijdt sterven.

De oranje, middel, uiterste, waard, binnevest, lange grachten, enz. daar certijds goede en welgestelde Burgertjes woonden die door de *Industrie* en bloeider *Fabrieken* in hunne eigen huisjes woonden en de nijpende armoede zelfs konde te gemoet komen, zijn tansch niet anders als gevuld met naare en vervallen wooningen door gebrek van binnen en buiten bestreedten. Elk recht geard, M. Doct., Chirurg. Vroedmeester, die de zuivere waarheid regt wil doen, zal moeten bekennen dat menigmaal zijn zieken uit gebrek aan nodig voetsel, dekfel, verschooning enz. verlooren gaan, of schoon niet alleen gepasten middelen worden toegedient maar ook door de eene of ander gebuur ondersteunt worden, van Armvaders mildelijk en bereidvaardig bedeed worden, en door de wijze voorzorg der *Overbeden* goede Ingezetenen kragtdadig ondersteunt worden, het gebrek is zoms zoo groot, dat het de lijdens niet alleen trest, maar het geen tot verving, verkwikking en noodzaakelijkheid gegeven word, aan het huisgezin zoo wel van pas komt, als aan de zieken, gekwesten of baarende, zijnde het zomtjids nodig als men een zieken heeft, vier, vijf, zes, en meerder van alles te voorzien, hetwelk juist *Diaconien*, *Armvaders*, *Stad* en *Buuren* niet wel mogelijk is te doen.

Door het verval der *Industrie* zijn veele zoodanig verarmt, dat in waarheid, indien geen middelen ter uitvoer gebracht worden, welke de *Fabrieken* in
haar

haar voorige luister herstellen, *Leyden* eerlang een verblijf zal zijn, enkel voor geleerde Mannen en Renteniërs, welke duizende van hunne armste mede menschen moeten onderhouden wil men ze van geen honger en gebrek zien vergaan.

Van hoe groote noodzaakelijkheid het was, om in zoodaanig een *Stad*, welke vol is van arme menschen een *Hospitaal* op te richten, laat ik aan de lezer over, ik zal alleenlijk maar zeggen, dat dewijl het zeer bezwaarlijk is om de oude *Industrie* te doen herleeven, de *Fabrieken* te doen bloeijen gelijk voorheen, omdat Aterlingen en vijanden van ons *Gemeenebest* merder schijnen *Engelsche Fransche* of *andere* uit Heemsche Manufactuuren te beminnen, dan dat zij door het draagen van *Inlandsche* Goederen hunne eigene Ingezetenē zoude trachten voor gebrek te hoeden, en de *Fabrieken* te helpen onderschraagen, zoo is het een der gewigtigste plichten en noodzaakelijkste verrichting om de *Academie* bloeijender te doen worden, en het grooter verval des *Academie* zou van geen minder belang zijn voor de Inwoonderen als het verval der *Fabrieken*.

De Suilen van *Leyden* zijn door het verval der *Fabrieken* aan 't waggelen gebracht, maar het gebouw stord gewis in, indien de *Academie* noch meer vervald als die reeds vervallen is. Het oprichten van een *Hospitaal* was niet alleen een zeer geschikt middel om de bloei van de *Leydsche Academie* te doen herleeven; maar ook voor alle Ingezetenē nuttig en heilzaam: want dewijl altoos groote mannen in de *Geneeskunde* daar het ampt als Hoog Leeraars bedienen, zoude de vreemdelingen van wijt en zijt afkomen zakken om hier de *Genees-Heel-en Vroedkonst* te leeren, en onze Inboorelingen hadden ook niet nodig na *Vrankrijk*, *Engeland* of *Duitsland* te rijden: welke voordeelen zulks aan de Ingezetenē toebrengen zoude is licht optemaaken: want hoe grooter het getal van Studenten is, hoe meerder voordeelen niet alleen aan de *Stad* komen, maar ook de Ingezetenē, en Burgers wordengemakkelijker hunne kamers verhuurd, die tegenwoordig zomtjids jaaren ledig blijven staan

tot merkelijke schaafe van den Burgerftand: hier bij komt noch de aanmerkelijke voordeelen welke den Ambachts man geniet van de Studenten, de kleere-
maaker, fchoenmaaker, pruikemaaker, bakker, boek-
binder, boekverkooper enz. genieten alle aanmer-
kelijke voordeelen van de *Heeren Studenten*, dierhal-
ven hoe meerder 'er in getal zijn, hoe gemakkelijker
zodanige Burgers aan 't brood kunnen komen, en met
genoegen toebrengen kunnen het onderschraagen van
een *Stad* en *Maafchappij*, derhalven kunnen *Regen-*
zen niet onverschillig zijn, om een zoo nuttige en
noodzaakelijke *Academie* niet alleen in ftand te doen
houden, maar ook wel inzonderheid verplicht zijn wil-
len zij het allegemeene en bijzondere welzijn van de
Stad en Ingezetenen betrachten, alles in 't werk te
ftellen, wat maar eenigzints mogelijk is om de bloei
van de *Academie* te doen bevorderen, en dewijl
mijns bedunkens een *Hospitaal* in een *Academie Stad*
zoo als *Leyden* is, zoo noodzaakelijk is als een roer
aan een fchip, zoo valter wij nig bedenking om zulks
te verhinderen.

Ook ben ik zeker, dat zommige *Heeren Curatoren*
al reeds 'er op uit geweest zijn omdat onontbeerlijk
Hospitaal binnen *Leyden* te ftichten, en zo ik mij
niet bedriege is door de onverwachte dood van de *Heer*
Burgermeester Hop, (die met zoo veel iever beziel
was om de welvaart van de *Leydsche Academie* te
bevorderen dat s' mans dood van veele noch betreurd
word) zulks niet ter uitvoer gebracht. Mifchien
zal men zeggen het allegemeen geroep is dat *Leyden*
reeds onkosten genoeg heeft om jaarelijks te onder-
houden, en dewijl door het verval de *Fabrieken* en
het verminderen der Ingezetenen eenige honderde
duizende guldens jaarelijks zoo wel de *Stad* als het
gemeene Land aan inkomsten verminderd is, zoo
zoude de koste van oprichten en onderhouden van
zoodaanig een *Hospitaal* tot een drukkende last der
gegoede Ingezetenen kunnen verftrekken?

Wij willen gaarne toefstemmen, dat tot het op-
bouwen, (zoo het volftrekt noodzaakelijk was)
en onderhouden van een *Hospitaal*, een aanmerklij-
ke

ke zomme geld jaarlijks van nooden zouden zijn, maar teffens zij het 'er verre af dat wij die kosten de *Stad Leyden* op den hals zoude leggen, zulks zoude zelfs ongercimt en in 't geheel niet te vergen zijn. Een zaak, daar alle onze *Provintien Steeden* en *Dorpen* voordeel en nut van hebben kunnen, moet mijns bedunkens indien eenige notabele kosten noodzaakelijk zijn op gemeene schoudere getorst worden, en zoo is het oprichten van een *Hospitaal* in een *Academie Stad*: want omdat daar door onze *Provintien* voorzien zoude kunnen worden van bekwaame *Doc-toren*, die voor hunne Promotie zelve de *Practijk Genees- Heel- en Vroedkunde* hadden bijgewoont zoude zij ter plaatsen, waar zij zich etablificeerden aansonsch veel nuttiger *Practici* zijn en hun lijderen behoeften niet de proef steen te zijn, om hen de ondervinding te leeren, daarenboven zoo zoude veele bekwaamer zijn in het oordeel vellen over wonden, derzelve doodelijkheid niet doodelijkheid of bijgeval doodelijke wonden leeren nauwkeuriger kennen, en goede *Raporten* aan de *Magistraaten* kunnen geven, dat met veele zeer gebrekkelijk toegaat, en die van de *Geregte*, dikwils uit de verwarring, welke in de *Raporten* zijn, moeilijkheeden veroorzaakt, zo dat *Hun Edele Gestreng* nauwelijks met een goed geweten een vonnis naa verdiensten kunnen vellen, over de schuldige, inzonderheid als twee drie of meermaalen, door de bericht gevers verandering in de *Raporten* gegeven worden, en over een zaak van eminente gevolgen, in de tijd van tien minuten besluiten kunnen maaken en aan hunne *Overheden* geven.

Mijns bedunkens zoude de onkosten van een *Hospitaal* in een *Academie Stad*, niet voor rekening van zoo een *Stad* alleenig dienen te gaan maar voor het *gemeene Land* en genoemd moeten worden het *Staaten Hospitaal*, even als het *Collegie* voor de *Studenten* in de *Theologie* het *Staaten Collegie* genaamt, word. Want een Staat heeft zoo wel goede *Geneesheeren* als braave *Predikanten* nodig. In *Oorlogstijden*, zoude men de gekwesten en zieken van de *Oolog scheepen*, op kosten van het *gemeene Land*

Land geneezen kunnen, met zeer veel vrucht voor de *Med. Studiosi*, ja hoe verheugd waaren veele *Studenten*, toen men reeds eenige schikking maakte om het Pest huis voor de gekweste gereed te maaken.

Daarenboven ben ik verzeekerd dat de goede Ingezeeten en onzer *Provincien*, hunne milde en bereid vaardige hand, zeer gaarne zoude openen, en 'er is geen twijfel aan of ieder mensch, welke geen vrek bij uittek is, zoude het zijne toebrengen, om zoodanig een allernoodzaaklijkste inrichting in stand te brengen: Indien men bij voorbeeld een allegemeene Collecte deed voor het oprichte van een *Hospitaal* voor behoefstige en noodlijdende zieken, ik heb zoo veel vertrouwen op mijne *Landgenooten*, dat niet alleen de kosten van het gebouw zeer spoedig bij der hand zou zijn, maar ik vertrouw dat 'er noch zoo veel zoude overschieten dat men eenige jaaren lang een goed gedeelte zieken 'er mede zoude kunnen onderhouden, te meer, als zieken van alle Reliegien in zoodanig een *Hospitaal* ingenoomen wierden en geen onderscheid gemaakt werd of de zieken, zwangeren en gewonden in het stuk van Godsdienst, in bespiegelende bevattingen van elkander verschilde. Hier bij komt noch dat als een goede bestiering en order plaats hadt veele goede Ingezeeten bij *Donatien Testamente* enz. in korte jaaren zoodanig een *Hospitaal* rijk zoude kunnen maaken, zoodat het op zichzelf genoeg schatten zoude bezitten, om een genoegzaam getal zieken van al het noodige te voorzien: En wie twijfeld of veele vroome en rechte geaarde Vaderlanders, zoude in hun leeven disponeeren over een gedeelte van hunne rijkdommen, ten voordeelen van zoodanig een *Hospitaal* na hun sterven uittekeeren, te meer als Geestelijke Perfoonen, Med. Doctores en Notarissen, zeer rijke menschen indachtig bragten de noodzaakelijke diensten, welke hun geld na hunne dood, het *Publiek* te weeg bracht, als zij een gedeelte van hunne rijkdommen ten voordeelen van zoodanig een *Hospitaal* vermaakte en eigen bloedverwanten niet aanmerkelijk door benaadeeld wierden. Ook zoude
de

de *Heeren Studenten* jaarlijks of bij hunne Promotie eene zekere zomme gelds kunnen opbrengen voor de vrijheid van in de zieken, de ziekte zelve te zien behandelen, tot onderhoud van het *Hospitaal*.

Welk nut, zoude door zoodaanig een *Hospitaal* in een *Academie* Plaats zoo als *Leyden* is, te weeg gebracht worden? — Zeer veel; want voor eerst, zoude de onvermogende, de armoedige menschen welk getal in *Leyden* niet gering is, in tijden van ziekte, toevallen, en zwangerheid van al het noodige beter kunnen voorzien worden, wat tot herstelling hunner ziekten, geneesing hunner kwaalen, en het gelukkig baaren van haar vruchten volstrekt noodzakelijk is.

De Heelkundige gebreken of bijzondere Operatiën, zouden met meerder vrugt behandeld, en beter ter uitvoer gebragt kunnen worden in een *Hospitaal*, onder het opzigt van een door geoesent *Professor* en handig *Heelmeester*: als in de armoedige *Stulp* van door en doorverarmde Inwonderen, waar in van alles gebrek is, ja de handigste uitgeoefende Operatiën worden niet zelden door een slegte uitkomst agtervolgt, om dat de noodzakelijke gereijsheden aan lijderen ontbreken, 't welk men zomtijds verkeerdelijk aan de uitoefening der Operatie toeschrijft. —

De Verloskonst zoude niet alleen anmerkelijke vorderingen krijgen, maar, dewijl jaarlijks alhier te *Leyden* veele onegte kinderen ter wereld komen, zo zoude ook een genoegzaam getal Verlosfingen door de *Heeren Studenten* zelfs in het *Hospitaal* kunnen verrigt worden, onder het wijs en voorzigtig bestier van een *Professor* in de uitoefende *Vroedkonst* ervaren.

Indien nu te gelijk een goede *cursus* in de *ars obstetricia* gehouden wierd, zoo zoude binnen korte jaaren de *Medicinæ Doctores* in de *Genees- en Heelkunde* niet alleen ervarener worden, maar, men zoude ook in elk *Doctor* kunnen aantreffen een *Vroedmeester*, die met raad en daad de *Vroedvrouwen* van dienst konden zijn, en geliefde de *Geneeskundige*

zig zelve dan niet met het uitoefenen der Vroedkunst bezig te houden, zij zouden ten minsten in staat kunnen zijn om goede *Confiliarii* te weezen, en de werken aan Vroedmeesters ter regter tijd overgeven voor en al eer zij door schandelijk verzuim verknoeit en vertroeteld zijn. *Columella* berispte reeds, dat 'er geen Schoolen voor den *Landbouw* opgerigt waren; het zelfde moet men ook omtrent de *Vroedkunst* zeggen. In onze Nederlanden is gebrek aan een goed en wel ingerigt *Hospitaal* en aan een goede onderwijzing in de *Vroedkunst* in *Academie* plaatschen, dit is de voornaamste oorzaak dat de meeste *Geneesheeren* onkundig zijn in de Verloskunde, en het publiek verstooken is van die diensten, welke men anders daar van zoude kunnen plukken. Dierhalven goede onderwijzing in de *Vroedkunst* en *Hospitaalen* opgerigten, zijn de beste middelen om goede en bekwaame Vroedvrouwen te krijgen; welke men in zodanig een *Hospitaal* twee of drie jaaren kan onderwijzen, om naderhand in de Steden en Dorpen verzonden te worden, welke dagelijks als zij in de practijk zijn, door de kundigheden van de *Doctoren* kunnen leeren, toeneemen, en van zeer veel dienst zijn voor de barende Vrouwen.

Mijn oogmerk is niet om in 't bijzonder te handelen over de noodzaakelijkheid en nuttigheid der *Hospitaalen* in *Academie* plaatschen, latende zulks over aan anderen of spaare het tot nadere gelegenheid.

Geleerde kunnen hier over de Schrijvers nazien; inzonderheid *J. T. Leusler de utilitate Xenodochiorum*. Merkende alleen aan, om dat wij alhier op onze *Academien* altoos zeer beroemde Mannen hebben in de *Geneeskunst*, die als een *Hospitaal* 'er tegenwoordig was, ons Gemeenebest veel meer konden van dienst zijn, de Vreemdelingen na zig trekken, (honderd *Studenten* meer of min brengt honderd duizend guldens meerder of minder in de omwandeling jaarlijks in een Stad) een kwijnende *Academie* opbeuren, de *Geneeskunst* doen bloeijen als van ouds, en de *Heel-* en *Vroedkunst* ten hoogsten top doen steigeren, veel beeter als bij enige Natie in de geheele

Wae-

Waereld. Dewijl wij nu om het schandelijk en voor onze Natie een hooggaanend verwijt, uit gebrek van Zieken of Gasthuisen in *Academie* plaatschen, ontroofd worden, om in onze Studentejaaren zieken, gekwetsen en barende Vrouwen te zien behandelen, dat nochtans zeer nodig was, welke ons evenwel als wij de Theoretische kundigheden bekomen, en de *Gradus Doctoratus* verkreegen hebben, in de praktijk toevertrouwd worden.

Indien wij een *Hospitaal* binnen *Leyden* hadden, en zulks wel gedierigeert wierd, nooit vonden wij gebrek aan *Cadavers*, en elke *Student*, welke lust hadt, konde in de Ondleedkunde vorderen, daar tansch in 't geheel voor de *Studenten* niets te bekomen is, als met gevaar om hier of daar een Kerkhof te bestee- len, of zich te vergenoegen om van de *Profesoren* met een arm of been zich te vermaaken; en eindelijk zoude elk die lust hadt de *Chirurgicale* operatie te doen, onder het opzicht van de *Profesor Chirurgiæ* de- zelve op *Cadavers* kunnen leeren, ook zoude de *Prælectores artis obstetriciæ* om doode lijke niet tien twintig en meerder jaaren behoeven te wachten, en in staat gesteld worden bekwaame Vroedkundige zoo Mannen als Vrouwen aan ons Gemeenebest te leveren, dat tansch gelijk elk mensch weet zeer gebrekkig toegaat, ook zoude wij in een *Hospitaal* van de menschen op de best moogelijkste wijze kunnen ge- bruik maaken, en die geene welke onvermoogend waaren, hadden het geluk onder de bekwaamste han- den weder spoedig te geneezen en wierden in staat gesteld om spoedig de *Fabrikeur* ten nut te zijn, wel- ke nu jaar en dach zomtjids op het bezien van een glaasje pis elendig en langduurig, ten kosten van de *Stad* met Medicamenten gegeseld worden, en buiten staat zijn om aan de *Fabriken* te arbeiden, ja hoe nut- tig zoude de armen zijn, dewijl zij noch verstre- te om door hunne ziekens gelegenheid te geeven, dat *Heeren Studenten* tot bekwaame en beoefende *Ge- neeskundige* wierden gemaakt? en welk een nuttig voordeel zoude men hebben van de arme baaren- de vrouwen en hoe een verstandig gebruik zoude

men kunnen maaken van de vrouwen die in onrecht kraamen, die schaadelijke leeden van een Staat zoude noch kunnen dienen, om aan elk die lust hadt grondig de Vroedkonst te leeren, en op die wijs maakt een Staat van de menschen op de best mogelijke wijze een goed gebruik, zelfs van de onnutste leden.

Eindelijk de vruchten zouden in de baarmoeder van vreugde springen over de vordering, welke de Vroedkonst in onze Republiek zoude ondergaan.

De Zesde oorzaak van de onkunde der Vroedvrouwen is te vinden in de geringe jaarelijksche Tractementen en inkomsten voor de Vroedvrouwen, in zommige Steeden en Dorpen.

Men vind de oude Schimpspreuk in onze daagen noch bewaarheid:

Dantur Coquo minæ decem, Medico (vel Obstetrici) drachma.

*Adulatori talenta quinque, Consultori fumus.
Scorto talentum, Philosopho triobolum.*

Dat is:

Men geeft aan een Kok honderd guldens en meer, maar aan een Geneesmeester (of Vroedvrouw) een schelling. —

Aan een Vleijer geeft men duizende, maar een Advocaat word met wind beloond.

Aan een Hoer geeft men een Talent, maar aan een Philosoph een Oortje. —

Aan de weelde, pracht, statie, aan Land en Steeden verdervende Modens is zoo veel nodig, dat voor de algemeene welvaard wijzig kan overschieten, en de nuttigste Konstoefenaaren verhongeren niet zelden in hunne wooningen. Weë het Land waarin de schadelijke luxe hooger geacht worden dan nuttige Konsten en Weetenschappen, en men de waardij van de menschen niet op de rechte prijs steld?

Hoe is het met de loonen en vaste inkomsten der
Vroed-

Vroedvrouwen in veele Steeden en Dorpen gesteld? slecht genoeg! ja veele *Vroedvrouwen* moeten onder haar zwaarwichtig en noodzaakelijk beroep, bijna gebrek lijden, een winkeltje doen, met oude vodde op de marken zitten, of andere slechte handteeringen bij de hand neemen om aan 't brood te komen.

Het geeft inderdaad ook wijinig achting en aanzien als de goede *Ingezeetenen* de *Vroedvrouwen* van de Lorremark, of van de schuurbank &c. &c. moeten haalen, en zulks geschied op zommige plaatschen dagelijks. Om te verzwijgen, dat men op zommige *Dorpen* in het geheel geen jaarweddens geeft aan *Vroedvrouwen*, zelfs is 'er noch een beroemde Stad, alwaar reeds jaaren lang een bekwaam *Vroedmeeſter* geweest is, zonder vast *tractement*, zoo mij onderrecht geworden is, moet niet natuurlijk zodanig Man, zijn middel van bestaan zoeken ten nadeel der *Vroedvrouwen*. 'Er zijn voornaame *Steden* en *Dorpen* daar men tot noch toe, het jaarlijks inkomen niet hoger gestelt heeft als op dertig, veertig, vijftig, zestig of zeventig guldens, ja als in zommige *Steden* de *Vroedvrouwen*, *Stads Vroedvrouwen* zullen worden, moeten zij eerst noch groote kosten doen, en om dat geld te krijgen, kenne ik *Vroedvrouwen*, die haar kleertjes, goud en zilver na de bank van barmhertigheid brachten of verkogten. Op zommige *Dorpen*, heeft men noch daarenboven de onredelijkheid, om van de beroepene *Vroedvrouw*, niet alleen geld afnemen voor haar *Acte*, maar de *Gerechts Dienaars* en andere omloopers, dwingen de *Vroedvrouwen* geld en steekpenningen af, wanneer zij eerst op de *Dorpen* komen. — Het is een onbegrijpelijke zaak, dat men in zommige *Steden* en *Dorpen* met de vaste inkomsten en jaarweddens voor *Vroedvrouwen* zo deun bezet is, even als of men haar niet nodig heeft: daar nochtans een bekwaame *Vroedvrouw* gemakkelijker zo een schraal gevend Dorp kan mischen, als het Dorp een bekwaame *Vroedvrouw* kan derven. —

Veertig, vijftig, ja honderd guldens, is dat een loon voor een bekwaame *Vroedvrouw*? kan men

daar burgerlijk en ordentelijk van bestaan? is dat een betaaling voor een kundige *Vroedvrouw*, welke van zó veel nut en dienst kan zijn voor de *Republiek*, *Steden* en *Dorpen*.

Neen Lezeren! Mijns bedunkens, zijn die jaarwedden voor kundige en handige *Vroedvrouwen* veel te gering. Zodanig een gering inkomen, doet oordeelkundige burgeren en wel opgevoede Vrouwen een tegenzin krijgen voor het *Vroedvrouwen Ampt*; en zyn 'er niet gemakkelijk toe te bewegen om het te leren, van daar dat het geringste en slegste zoort van Vrouwen, welke noch lezen, noch schrijven kunnen (de goede niet te na gesproken) voor het *Vroedvrouwen Ampt* zijn weggelegd. Van daar is het dat men noch Zeden, noch Reden, noch Vermoogen om van de ondervinding een goed gebruik te maken aantreft in zommige hedendaagsche *Vroedvrouwen*, die dubbelde kruisen voor *Lectoren* en *Vroedmeesters*, ja, verdervende handen en nadeelige *Vroedvrouwen* voor de baarende Vrouwen zijn. Van daar is het dat zommige Dorpen ledig staan zonder bekwaame *Vroedvrouwen*, en de Ingezeeten en zo dikmaals ongelukkig met haare kinderen op zommige Dorpen omkomen. Van daar is het dat op zommige Dorpen jaarlijks verandering van *Vroedvrouwen* plaatsch hebben, welke zich van een ander Dorp voorzien daar het tractement hoger en meerder te verdienen is.

Die wreede spaarzaamheid is oorzaak, dat de baarende Vrouwen op die Dorpen onder de grouwzaamste handen moeten bezwijken en het ongelukkig slagtoffer worden van onmededoogende *Dorpbestierders*.

God weet hoe veel baarende vrouwen en kinderen jaarlijks op de erbarmlijkste wijze, sneuvelen, die een handige *Vroedvrouw* zoude hebben kunnen spaaren, maar omdat men te kaerig op 't *Tractement* is, niet heeft kunnen krijgen of weder vertrokken zijn, omdat zij niet konde bestaan, en de ongelukkige Inwoonderessen de droevigste elende en rampen moeten ondervinden. *Dorpsbestierderen* gebrek aan bekwaame *Vroedvrouwen* op de Dorpen is een wreedheid

aan zijne *Medeburgenen* plegen! welke Ingezetenē die gewillig *Schotten* en *Lasten* opbrengen niet behoorde te lijden. Laat ik een treurig en droevig geval, uit een meenigte welke mij bekend zijn, ontdekken, welke eenig en alleen veroorzaakt was, omdat geene bekwaame handen aanwezig waaren, om de noodlijdende baarende te helpen; zie hier het geval, ik wierd op den 7de April van dit jaar verzogt, onder *Sasfenheim* te komen om een Vrouw te verlossen, bij mijn komst vond ik de Vrouw stervende en die ook binnen vijf minuten dood was, dit wierd mij door de omstanderen bericht, naamentlijk, dat de Vrouw voor af zeer gezond was geweest, 's morgens om twee uren baarende pijnen hadt gekreegen, waarom men na *Lisse* was gereeden om een *Vroedvrouw*, die wegens onpaslijkheid niet konde medegaan, en dus kwam de *Boer* zonder *Vroedvrouw* te rug, waarop men na *Hillegom* snelde, doch daar was de *Vroedvrouw* in een werk, dus moest den ongelukkige *Landbouwer* weder zonder *Vroedvrouw* te rug, in die tusfchen tijd was de baarende Vrouw van een levendig kind verlost, de bedrukte *Landman* reed daar op na *Sasfenheim* om een Vrouw, welke het werk als noodhulp waarneemt, te haalen, doch die was niet op 't Dorp, ondertusfchen hadt een der bij zijnde Vrouwen het kind van de streng gesneden, en misfchien ook een poging gedaan om de nageboorte af te haalen, de nuttige *Veldeling* zonder *Vroedvrouw* niet te rug willende keeren, spoede zich na *Warmond*, doch in die tusfchen tijd verloste de Vrouw van een tweede verkeerd leggend levendig kind, eindelijk, om acht uren kwam de *Huisman* met de *Vroedvrouw* van *Warmond* op 't Dorp, hebbende dus de Vrouw zes uren elendig doorgebracht en van alle kundige hulp verftooken gebleeven. Schoon de baarende Vrouw van haare kinderen verlost was geworden, nochtans was de *Nageboorte* niet afgeschooten en welke geweldige poogingen men daartoe aangewend heeft, is mij onbekend, daar toe wierd 's middags om vier uren mijn hulp gevraagd, doch de dood maakte reeds een einde van alle elenden,

den, en ik was aanschouwer van het droevig en ongelukkig afsterven. Behoorde zoodanig een gebeurtenis wel in onze *Republiek* voor te vallen, naamlijk, dat een *Inwoonder*, een *Burger* of *Boer* zoo veel moeite en tijd moet toebrengen om een *Vroedvrouw* te bekomen, en zou zulks wel gebeuren als op elk Dorp een *Vroedvrouw* tegenwoordig was, welk 'er een goed bestaan op vond? ja hoe groot is het getal van *Dorpen* daar geen *Vroedvrouwen* zijn en daar de *Opgezeeten* van andere *Dorpen* of *Ambachten* een *Vroedvrouw* moeten halen, en ook weder moeten laten gaan, als het *Ambacht* waar zij onderhoort, haar nodig heeft, schoon de baarende noch onverlost is? zulk een gebrek aan bekwaame *Vroedvrouwen* behoorde op de *Dorpen* geen plaatsch te hebben, te meer daar de noefte *Landbouwer* het meest van alle *Ingezeeten* moet opbrengen, om een *Republiek* te onderschragen, en de *Veldelingen* de nuttigste *Inwoonderen* van een *Gemeenebest* zijn. Want de *Voedendestant* is de Grondslag en het Fondament van de geheele *Maatschappij*, en een meenigte rijke en kundige *Landbouwers* zijn de eer en zegen van een *Staat*, nochtans wordt het verzuim omtrent bekwaame *Vroedvrouwen*, bij deeze op het sterkste gevonden, zoo hier als in andere *Landen*.

Hoort, mijne leezers! een verstandige *Suszmilch* daar over klaagen: *De arme Landlieden*, zegt hij, zijn bijna, van alle zekere hulp beroofd. De baarende *Vrouwen* moeten zich dikmaals aan de grouwzaamste handen overgeven, en op de ongeschikste raad verlaten. Ik heb zelve, gaat hij voort, op het Land zulks beleefd, dat de *Vrouwen* onder diergelijke handen zoo zij niet van 't leven beroofd wierden, doch tot verder voortteelen onbekwaam geraakte, of in de kraam door schaadelijke huismiddelen omgebracht wierden. In kleine *Steden* gaat het bijna niet beter en hoe weinig goede inrichtingen vind men in de meeste groote *Steden*? Hoe weinig bekommert men zich om diergelijke schade? Zoodanig een verzuim, van geen goede voorzorge daarin te dragen door een *Staat*, behoort tot de waare zonden van verwaarloozing. Hoe kan men met eenige schijn

van

van billijkheid, diergelijke ombarmhertigheid te zamen brengen met de vuurige liefde, welke wij aan de bekoorlijke Sexe hulde doen en schuldig zijn? Menschen, en inzonderheid baarende Vrouwen en kinderen onder roekeloofse en onkundige handen te zien omkomen of elendig sneuvelen, om dat geene bekwaame handen te bekomen zijn, is een van de allergrootste straffe en oordeelen, welke immer een *Land*, *Stad* of *Dorp* kan treffen, en geen Mensch, kan zich zoo verre aan een *Staat* vergrijpen, dat zoodanig een straf geleden moet worden. Het omkomen van baarende Vrouwen en kinderen, welke door meer geschikte handen noch te redden waaren, zijn geesfroeden, welke de zenuwen van den *Staat* verlammen, ontcrachten en allengskens uitdroogen; het zijn kastingingen door welke de Ingezeeten en van de aarde gefweept worden, welke men, ach Helaas! wel onverschillig aanziet, maar die evenwel de waare, zekere en vaste schatten van den *Staat* snuiken. Vrouwen en kinderen uit gebrek aan bekwaame handen te zien opofferen, zijn pijlen en zweerden, welke onze *Republiek* het hart en aderen afsnijden en doen sidderen wanneer dreigende oorloogen ons ontrusten: want acht men in tijden van Vrede de Menschen hoog, dan kan men dezelve in de oorlog gebruiken. Deze verkeerde zuinigheid en onverschilligheid in 't wel of kwalijk uitoefenen van de *Vroedvrouwenkonst* brengt het zijne toe, tot het gebrek aan eigene *Landbouwers*, waar door eenige nuttige gewassen, niet meer voortgeteeld worden, als de Hennip en Vlas, waar toe veele handen en arbeid vereischt worden. Hier uit komt voort gebrek aan eigene *Matroofen*, gebrek aan nuttige handen voor de *Fabrieken*, van daar zoo een meenigte onvrugtbare *Woeltijnen* op de zoomen en in 't hart van ons *Vaderland* en eindelijk uit dit alles het verminderen van inkomsten aan *Land* en *Stad*. Denk doch, *Land- Stad* en *Dorpbestierderen!* dat een *Land*, waar in de *Landbouw* bloeid, de *Zeevaart* goede gelegenheid toe is, *Coloniën* heeft, *Fabrieken* bekend zijn, en de *Industrie* in 't oog gehouden word, nimmer te veel Volk kan hebben,

inzonderheid denk dat van onze eigene *Ingezeetenen* en *Inboorelingen* als de nood aan de Man is, voor onze *Provintien* altoos iets groots van te wachten is, ende meeste *Helden*, die wij gehad hebben, noch bezitten en roem opdragen zijn *Inboorlingen* uit onze *Provintien* geweest, een roemruchtig voorbeeld, vind men noch bij onze *Doggerbanksche Helden*, waarvan de manmoedige *Bevelhebbers*, alle uit onze *Provintien* zijn voortgekoomen. Eene kloeke en destige *Bevelhebber*, kan ook op zijne eigene *Landgenooten* veel zekerder zich verlaten, als op *Vreemdelingen*, die enkel om fortuin te zoeken, na deeze gewesten komen afdruijen.

Een kloek en rustig *Held*, kan zijn eigene *Inboorlingen* met woorden treffen, waar voor *Vreemdelingen* onvatbaar zijn, en op een vijand aanvoeren met deeze reden. Vegt en strijd *Landgenooten!* met staale knuisten, voor het dierbaar *Vaderland* dat U gevoed heeft; voor het dak waar onder gij gebooren zijt; voor de geheiligde begraafplaatschen der beenderen uwer *Voorvaderen*, die lijf en leven voor *Godsdienst* en *Vrijheid* waagde, voor U teder kroost, welke uwe *Echtgenoot* in haare rommelende ingewanden met kommer voede, met finerte baarde en met eigen borst drenkte; ja, strijd voor U eigen leven, voor uwe *Godsdienst*, *Vrijheid* en *Burgerrechten*, welke trotsche *Nabuuren* ons ontwringen willen; val aan als *Helden*, zijt grootmoedig en dapper als onze *Voorvaderen*, die *Nederlanders*, *Helden* en *Overwinnaars* waren. — Grootere aanprikkelingen hebben eigene *Inboorlingen* en kloeke *Belgen* niet nodig, om op een *Vijand* los te blixemen, en hen het donderende metaal toe te schikken, als zij onschuldig aangerand worden. De *Natuur* is hunne sterkste prikkel, ja het woord *Vaderland*, dat *Cicero* zo fraai altoos in de mond hadt, als hij voor de belangen van *Rome* sprak, is genoeg, om hen na de wapenen te doen vliegen, en op den vijand los te branden en een machtiger neder te vellen.

Dewijl nu de sterkte van een *Natie* bestaat in de meeningte van het gemeene volk en in een kloeke

arbeidzaame meenigte menschen , ja alleenlijk de waare grondsteun van zijn macht uitmaakt, zoo moet een voorzigtige *Politiek* , die meenigte menschen trachten door goede inrichtingen te vermeederen. *Die Vorst* , zegt een beroemde , *Suszmilch* , handeld verstandig , die in 't vernuftig aankweken en vermeederen van zijne Onderdaanen de vergrooting van zijn inkomen zoekt. Nu zijn wij overtuigd dat de vrees voor zwaare baaringen en voor den dood, de vrees, om veele kinderen te baaren, een machtige invloed heeft op zwakke gemoederen , maar de ondervinding leert ook, dat bekwaame *Vroedvrouwen* , een groote gerustheid voor de *Vrouwen* kunnen te weegbrengen en in waarheid, ook veele het leven en de gezondheid redden, als goede *Geneesmeesteren* hunne vlijt daar bij komt. Om te verzwijgen, welke wanorders, misnoegen en kwaade huishoudingen, onder de getrouwde menschen voorvallen, door de vrees van veele kinderen voorttebrengen, zwaare verlossingen te ondergaan, en verzeekerd te zijn van geen goede hulp te erlangen, ja, hoe meenig *Echtgenoot* klaagd met *Lupijn uit Gellert*.

*Mijn Vrouw, helaas! wat ziel verdriet
Mijn eigen vrouw bemint mij niet.*

Het vermeederen van *Inwoonderen* , bevordert de bloei van een *Staat* en vergroot dus op de billijkste wijze 's *Lands* , en *Stads* en *Dorps* inkomsten. De voortteeling word het geschikst en 't meest bevordert, als de Lasten niet te hoog steigeren en door een verstandige *Staatkunde* de Landbouw, Fabrieken, Travieken, Koophandel en Handwerken bloeiën, en met oordeel de *Industrie* onder alle de Leden van een Staat opgewekt word, dan trouwen de jonge lieden vroegtijds, en zijn het best geschikt om duurzaame kinderen voorttebrengen en te onderhouden. Om wel en gelukkig te baaren, zijn onvermijdelijk goede en bekwaame *Vroedvrouwen* nodig. Mijs bedunkens, behoorde 'er geen *Dorp* te zijn, welke in staat is, om een *Heer*, een *Schout*, een *Sécretaris*, een *Kerk*, enz. te onderhouden of 'er moest ook een bekwaam

kwaame *Vroedvrouw* aanwezig zijn, op een goed loon: want ieder beroep, zegt *Ifelin*, moet na maate, van zijne nuttigheid en bekwaamheid, welke daar toe vereischt word, ook voordeel aanbrengen, en een beroep, dat den mensch niet méer opbrengt, als schraal en met kommer zijn onderhoud, is zo slegt, als het zijn kan. Zoodanig een schraal beroep, schrikt de menschen af om het te aanvaarden. Nu is 'er geen beroep, konst, of wetenschap, welke meerder nuttigheid, gerustheid en veiligheid, voor het menschdom kan te weegbrengen en daar meerder bekwaamheid toe vereischt word, als de *Vroedkonst* zal dezelve na waarde uitgeoefend worden, en dus moet de zelve ook ruime voordeelen en genugten voor die geenen te weegbrengen, welke dezelve uitoefend, of men loopt gévaar die nuttige handen te derven, gelijk thans op zeer veele *Dorpen* plaatsch heeft. —

Deeze oorzaak moet derhalven, al beschouwen wij de *Vroedkonst* alleen *Staatkundig* weggenoomen worden, en in alle Steden en Dorpen moeten goede fontsen zijn om de *Vroedvrouwen* ruim en ordentelijk aan haar bestaan te helpen, ook geloof ik dat over het algemeen slecht en onkundig uitoefenen der *Vroedvrouwenkonst*, meerder schadens aan de inkomsten der Steden en Dorpen te weeg brengt, door het verlies van Vrouw en kinderen, als een aanzienlijk verhoogen van jaarlijksche *Tractementen* de Steden of Dorpen zoude benadeelen.

Het geld, het veel vermogende geld, is in waarheid een middel hetwelk ieder een aanspoord om alles aantefpannen wat mogelijk is om hetzelve te verkrijgen. Door het geld word ieder mensch bijna uitgelokt om alles wat geoorlooft is in 't werk te stellen, om daar aan te geraaken. Een middel van een onbekrompen bestaan noodigt de menschen uit, om alle zijne zenuwen aantewenden om zulks te krijgen. Een goed bestaan doet een mensch moeite noch arbeid ontzien, om op een eerlijke wijze daar aan te geraaken. De Hoop van winst voordeel en een ruim bestaan doet een Zeeman de moeijelijkste en gevaarlijk-

lijkste rijze na het vergelegene Oosten, verzengde Zuiden, vrugtbaar Westen en norsche Noorden onderneemen, Geld en eer spoord den Krijgsman en oorlogs Held aan om gezondheid lijf en leeven op te offeren, hij schroomt om geld en eer geene gevaaren.

Het verzoet, veraangenaamt en doet den Landman, den noeste vlijt en zwaare arbeid met een vroolijk hard ter uitvoer brengen, en de meenigte van zweet droppelen hitte, koude en alle onaangename gewaarwordingen in vergeetenheid stellen. De hoop van winst, doet een Koopman zijn vermogen 't welk hij bezit door de ongebaande wegen der zeën, aan velle stormen, aan roovers ongrondelijke dieptens, bekende en onbekende droogtens waagen. De Predikanten, scherpen hun brein op diep denkende onzekerheden, zwoegen en nachtbraaken ten kosten hunner gezondheid somtijds, niet alleen om de menschen van de gegrondheid hunner bespieglende bevattingen der Godsdienst te overtuigen, maar ook om aanzien, eer, een onbekrompen bestaan te moogen genieten en om van een gering inkomen tot een voordeliger post te geraaken. Indien men dat niet te wenschen is, het loon of Tractement van een Predikant gelijk stelde met dat van een Vroedvrouw, misschien zoude veele Plaatsen ledig staan van Leeraars, even als thans zommige Plaatsen maanden lang van Vroedvrouwen ledig staan, tot een aller onbegrijpelijkste verleegenheid der goede Ingezeetenen. De *Medicus* en *Chirurgus* schroomt noch kwaalen, gebreken of besmettelijke ziekten, en dompeld zich zelve in de uiterste gevaaren, zoo wel tot zucht voor het algemeene welzijn, van zijn even mensch, als ook om het nodig en deftig onderhoud voor hem en de zijne te erlangen. Een Vroedmeester, onderneemd niet zelden de zwaarwichtigste, moeilijkste en zuurste arbeid aan, waagt eer, aanzien, achting, gezondheid en leeven, niet alleen om zijn even mensch te redden, maar ook teffens om van de winst voor hem en de zijne de onaangenaamheden des levens te verzoeten: om kort te zijn, alles komt 'er op uit dat de hoop van een onbekrompen bestaan, de menschen, aanspoord

spoord om een nuttige kunst en wetenschap nauwkeurig te leeren, en, waarlijk het is ook een alderhartste en grievende zaak, een nuttige kunst of wetenschap wel te kennen en uitte oefenen en teffens uitte drogen en te verarmen, met een woord *l'argent fait Tout, l'argent est tout puissant. il n'y a rien de si tortu, que l'argent ne redresse.* Heeft dit nuttig metaal zoo veel vermogen, waarom zoude het niet in staat zijn, om deftige verstandige en handige vrouwen uit te lokken, welke door wel opgevoede manieren, goede opvoeding en van een onberispelijk gedrag bekend waaren, die door een zuivere zedekunde overtuigd waaren, dat de liefde tot de menschen en elkander in nood en dood met goede raad en daad te helpen, de geheele inhoud der heerlijke Christelijke Godsdienst was, en een onverbreekelijke band voor oprechte vriendschap en algemeene liefde de weg baanden. Vrouwen die de waardij van haare Sexe hoogachten, en in het behouden en vermeederen der menschen, de bloei en welvaard der *Republiek* trachten te vermeederen met een woord, vrouwen die de waardij der menschen op de rechten prijs wisten te stellen.

Zoude men door de vaste inkomsten over het algemeen te verhoogen, geen vrouwen van smaak, geen belezene, geen burger en wel opgevoede vrouwen, en die in haar jeugd door goede onderrigtingen opgeleid waaren tot leezen schrijven, en denken, welke men in gevorderde jaaren volkomen vatbaar zou vinden voor vroedkundige onderwijzingen, in staat zijn uittelokken dan bedrieg ik mij zeer zijn dan de vrouwen niet vatbaar voor eer, aanzien en geld, zo wel als de mannen? zulks spreekt de daaglijksche ondervinding tegen!

Indien aan het Vroedvrouwen - ampt eer, aanzien, agting en een deftig bestaan verknogt was spoedig zoude een groote verandering ten nutte van het algemeen en vroedkunst plaats grijpen, men zou spoedig deftige, brave, handige en burger Vrouwen vinden, om de vroedkunst te leeren. Vrouwen van een goed gedrag, welke of door onvermijdelijke rampen aan het

het huwelijk gehegt, of door nijpende slagen van het grillig fortuin gedreigd wierden van haar fatsoen, eer, aanzien en goederen beroofd te worden, of door het een of ander noodlotting geval buiten staat gesteld wierden, om met eeren en eengoed geweeten door de wereld te komen, die overgongen om alle haar vermogens aantewenden, om een ampt of konst dat niet beneden haar fatsoen te leeren, en waar van zij verzeekerd waaren, dat als zij het grondig geleerd, wel verstonen en met iever bedienden, voor haar en de haare een goed en ruim bestaan te verkrijgen was.

Hoe meenig brave, verstandige en burger weduwe van Dorps Predikanten, Officianten Officieren enz. verliezen met de dood haarer mannen, al haar inkomsten en worden buiten staat gesteld om haar zelve te onderhouden en haar kinderen een goede opvoeding te geven, die mischien zoude overgaan om de Vroedvrouwen konst te leeren, als 'er over het algemeen een beeter bestaan aan verbonden was, ja men zoude zeer wijnig moeite hebben, om vrouwen van smaak, oordeel, goed gedrach en, die een leergierige aart hadden, tot de zoo zeer noodzaakelijke Vroedvrouwen konst overtehaalen en dus dezelve van het gemeene *Pleps* zuiveren, als men over het algemeen de jaarlijksche vaste tractementen tuschen twee en vier honderd guldens verhoogden, ook geloof ik dat men nimmer over het algemeen bekwaamte *Vroedvrouwen* zal kunnen krijgen, indien men niet overgaat om de jaarweddens aanzienlijk te verhoogen, daarenboven heeft mij de ondervinding geleert, dat in die Steden en Dorpen alwaar de hoogste jaarweddens gegeven worden, ook de bekwaamste *Vroedvrouwen* aan te treffen zijn. Mischien zegt men: de *Vroedvrouwen* worden noch van de Burgers voor haare diensten betaalt. Het is zo! maar in zommige *Steden* neemen *Vroedmeesteren* en eenige *Vroedvrouwen* al de voordeelen bijna van de gegoe-de Burgers weg, en de overige *Vroedvrouwen* verdienen bijna niets, als de geringe Bakerpenningen en het Vaders geld, dat zomtijds zo gering is, dat het
niet

niet noemens waardig is, en op veele Dorpen is het niet beter gesteld, ja, ik weet zeer bekwaame *Vroedvrouwen*, welke mij in gemoede verzekerd hebben, dat zij voor dertig kinderen, welke zij verlost hadden, geen negen gulden verdient hebben, en hoe meenigmaalen gaan de *Vroedvrouwen* met een schelling, en minder na huis van de gemeene lieden, ja, het word bij gemeene lieden, noch voor een goede betaalter gehouden, als zij de eene verlosfin, uit de ander houd, om te betaalen. Beter was het, dat de vaste inkomsten voor de *Vroedvrouwen* hooger gesteld wierden, en de arme Menschen geen Baaker- of Vaders-geld afgedwongen wierden, maar voor niet bedient. Ik weet wel, dat de *Overheden* zulks aan de trekkende *Vroedvrouwen* ook gelasten, nochtans, word hier dikwils tegen gehandeld, en ik heb zelve bijgewoont, dat ik om de knellende armoede van Vrouwen, welke door mij zijn verlost geworden, vuur en licht heb moeten verzorgen, en nochtans, de *Vroedvrouwen* zonder geld niet wilden vertrekken, onder voorgeven, dat het haar Wijk of Bon niet was. Misschien maakt men noch een bedenking, en vraagt, van waar zullen zommige Steden en Dorpen de kosten van goed maaken, tot het aanzienlijk verhoogen der jaarweddens, de In- en Opgezeeten, hebben al genoeg optebrenge? Ik beken, ons Land maakt een aanzienlijke vertooning in Europa, en mogelijk te groot, als men hetzelve in zijne inwendige swakte oplettend beschouwd. — Doch, dewijl door het verstandig vermeederen der Ingezeeten, de rijkdommen van een Staat bevorderd word, en dat bekwaame *Vroedvrouwen* die vermeederen kunnen begunstigen, zoo zal misschien de verbetering der *Vroedvrouwenkonst*, meerder voordeel kunnen aanbrenge, als het verhoogen der *Tractementen* nadeel te weeg zoude kunnen brengen. Ook is het mijn zaak niet, om mij daar over te uiten, ik laat zulks aan de *Hooge Overheden* over. Maar, misschien zoude het geld 't welk bij zommige schouwingen plaats heeft, en aan een maaltijd te kosten gelegd word, toereikende zijn om op zommige Dorpen een aanzienlijke jaarwedde,

de, voor een *Vroedvrouw* te verzorgen, als men goed vond die kostbaare maaltijden agtertelaaten. Ook zoude men het geld 't welk thans zommige *Roomfche Dorpelingen* voor de Vrijheid van hunne Godsdienst-oefeningen, moeten opbrengen aan de Schouten enz., 'er toe kunnen aanwenden en verstandige zien, zulks aan, als een overblijfsel der Barbaarsche tijden, welke in onze verlichte eeuw niet behoorde plaatsch te hebben: noch eens, laat men zuinig zijn op alle *Officien* en *Ampten*, maar niet op een zoo een voortreffelijke kunst, als de *Vroedkunst* is, daar *Staat*, *Stad*, *Dorp* en *Ingezeetenen*, zoo veel belang bij hebben. *Overheden!* alle *Menschen* zijn uwe *Broeders*, alle uwe *Onderdaanen* zijn uwe kinderen; uwe grootste zorg moet zijn, hoe gij *Gelukzaligheid*, *welstand* en *vergenoe-gen* over alle uitgiet, en de *Vorsten* en *Overheeden*, zijn reeds veroordeeld, indien niet de *Welvaart*, en de *Zegenende Dankbaarheid* hunner *Onderdaanen*, een getuigenis ten bunne voordeel afleggen, zegt *Iselin* in zijn *Geschiedenis der Menschheid*.

De Zevende Oorzaak der onkunde van zommige Vroedvrouwen komt voort, om dat onkundige, roekelooze en onbekwaame Vroedvrouwen andere Vrouwen de Vroedkunst leeren, zo gebrekelijk als zij dezelve verstaan.

Te recht klaagt de beroemde *Stein* dat de *Vroedvrouwen* meest al *de Vroedkonst leeren als een bloote kunst*, van de wetenschap, waar op de *Vroedkunst* grond is, zijn de meeste van verstooken en dus zijn zij veel al onkundig van die kennis, welke volstrekt noodzaakelijk is om de *Vroedkunst* met vrucht uit te oefenen. — Ik zoude een ruim getal, zogenaamde *Vroedvrouwen* kunnen opnoemen, welke enkel op de onderwijzing van een *Vroedvrouw* en die haar eenige verlosfingen hebben laten bijwoonen, bekwaam geoordeeld zijn geworden. Twee vrouwen, wierden voor eenige jaaren, in de tijd van negen weken bekwaam gemaakt om die gewichtige post te aanvaarden, en beide die vrouwen, hebben ook vrijheid verkreegen om de kunst uit te oefenen, de eene heeft als *Vroedvrouw* gewoont op het Hoede-

makerspad bij *Amsterdam*, en de andere op een Dorp niet verre van de *Stad*. Hoe het mogelijk is, dat een *Vroedvrouw*, die zelfs niet kundig is, in de tijd van negen weken een Vrouw kan bekwaam in de *Theorie en Practijk der Vroedkunst* maaken, zo dat zij voor een *Collegie* of voor een bekwaam Man een grondig *Examen* kan afleggen, beken ik niet te weten, te meer, als eens gezien word, welke iessen zij van haare Leermeesteressen krijgen, welke men haar van buiten leert klappen. Ik zal een Vraag en Antwoord letterlijk uit het Onderwijsboekje van een Leermeesteres hier nederstellen, waar uit men zal kunnen opmaken, dat die onderwijzing niets leert als een verwarde taal. Vrag. *Wat verstaat men bij de geboorte des kinds?* Antw. „ *Welke uit weinig*
 „ *druppelen zaads door een onbegrijpelijke Voorzienig-*
 „ *heid van den hemel verkreegen heeft de gestalte van*
 „ *een volmaakt mensch, voltrokken door de geheime*
 „ *vormkunst der natuur, welke nog Engelen nog Men-*
 „ *schen kunnen navolgen, zijnde een Volmaaktheid van*
 „ *Lighaam en Ziel in dit klijn Mensie, 't welk nu in*
 „ *de poorte staat om zijn intre te doen op 's wereld*
 „ *Schoutoneel, om daar nevens andere de zorge der*
 „ *waereld te dragen, de moederzis in arbeid, de leif-*
 „ *moeder helpt wat zij kan, het kind zelfs woeld zijn*
 „ *best, om zijn banden te scheuren en in de wereld te*
 „ *geraaken, dit nu is de natuurlijke wijs van 's kinds*
 „ *geboorte.* ” — Ik laat nu het oordeel aan iemand die een aas gezond begrip van de *Vroedkunst* heeft, of uit deeze beantwoording eenig begrip te krijgen is van een natuurlijke baaring, of hoe dat het mogelijk is, om door zodanig onderwijs een goede *Vroedvrouw* te maken, en hoe men op zodanig een onderregting een *Examen* kan afneemen of vrijheid vergunnen om de kunst uitte oefenen. — Er zijn plaatschen genoeg daar *Vroedvrouwen* zijn, welke leezen nog schrijven kunnen en door hulp van iemand, die leezen kunnen, eenige vraagen van buiten leeren, waarop zij dan een zoogenaamt *Examen* afleggen en *Vrijheid* krijgen om de *Vroedvrouwen* kunst te oefenen, offchoon en met regt in de groote *Steden* daar beter voorgezorgt word. Het

Het practisch onderwijs aan de Leerlingen geschiet zelfs in veele, zoo niet alle, groote Steden door de Leermeesteresse of Vroedvrouwen, en dewijl veele Vroedvrouwen zelfs geen grondig verstand van de Verloskonst hebben, gaat het gebrekkig toe; de minagting, welke men over het algemeen heeft tegen de Vroedvrouwen, beneemt het behoorlijk gezag en vermogen, welke vereischt word, om een Leerling te leeren het uitoefenend deel der Vroedkonst, en nauwlijks kan een Leermeesteresse een Leerling, bij een baarende Vrouw medebrengen, zelfs de armste Vrouwen hebben 'er veel tegen om geholpen te worden van een Vroedvrouw, die een Leerling medebrengt, ja al heeft een Vroedvrouw al vrijheid om een Leerling mede te brengen, onder beloften van de Vrouw voor niet te helpen, zeldzaam is zij in staat om haar het zoo noodzaakelijk onderstaan, na den eisch te leeren, want de Vrouwen willen het niet gemakkelijk toe laten, en om een gulden of drie, ja meerder toe te geven aan een arme Vrouw dat kan op zommige plaatzen 'er niet op overschieten: want als bij voorbeeld, een Vroedvrouw eens van een Leerling krijgt; voor het Practisch onderwijs vijftig guldens, en op zommige plaatsen mag een Vroedvrouw 'er ook niet meerder voorneemen, en nu verplicht is aan haar Leerling tien verlosningen onder haar opzigt te verzorgen, en daar voor zelve dertig guldens betaalen moet, dan blijft 'er maar twintig guldens voor haar, 't welk een veel te gering loon is om met een Leerling, uit te gaan en al die last zich op den hals te halen, 't welk ook al veel de oorzaak is dat Vroedvrouwen niet zeer greetig zijn om andere Vrouwen de Vroedkonst te leeren. Hoe het onderwijs van het uitoefenend gedeelte der Vroedkonst toegaat door zommige Vroedvrouwen hebbe ik gelegenheid gehad na te gaan. Een Vroedvrouw, welke een Leerling aanneemt moet verzorgen, dat zoodanig een Leerling zes, tien, ja agtien verlosningen doet, onder haar opzigt: om dit te verzorgen brengen zij haar Leerling mede bij een arme baarende Vrouw of beproefde maagd, de baarende Vrouw heeft

niet veel zin daar in, als zij 'er niet voor beloond word, derhalven wil de baarende Vrouw uit vrees voor de pijn en kwaade gevolgen, het onder slaan niet toelaaten, blijvende dus een Leerling verftooken om een denkbeeld te krijgen van de groeiing van het water, het verwijderen van de mond der Baarmoeder, voor, in, en na de weeën, van de waare natuurlijke legging van het hoofd, of van de in- en uitgang van kind, in- en uit het kleine bekken, of wat verder nodig is om noodzaakelijk gekent te worden, om kort te zijn de nuttigste zaken blijven haar een verborgenheid: eindelijk, als het hoofd uit de geboorte deelen schiet, de baarende Vrouw bijna van zich zelve niets weet, en door de wreedste en felste pijn gefoltert word, dan neemt zij de hand van haar Leerling om te voelen het hoofd van het kind na buiten komen, waarop de Vroedvrouw of Leerling het kind, zoo het al van zelve niet komt na buiten haald. Het kind ter Waereld zijnde bekomt zij vrijheid de navelstreng te zien binden en afsnijden, of zomtijds doet zulks de Leerling zelve.

De naageboorte is nog over om te verlossen (indien het oud vooroordeel noch niet bij de Vroedvrouw heerscht, om voor het kind van de streng gebonden is, het Naawerk aftehaalen) ten dien einde brengt de Vroedvrouw met allen spoed de hand na binnen in de Baarmoeder of dat nog slimmer is, zij trekt aan de navelstreng en haald of zij een Koe uit de sloot rukt, de nageboorte na buiten, zonder agt te geven of het de natuurlijke tijdt is om de nageboorte aftehaalen of niet, daar het een waaragtige waarheid is, dat 'er meerder konst in is om te regte tijdt wel gaade te slaan om handig de nageboorte te verlossen, als een natuurlijke verlossing te helpen.

Het te vroeg, ruuw, ongeschikt, en in alle gevallen zonder onderscheid, aanstonds de Vrouwen van de Nageboorte te verlossen strijd tegen het gezond vernuft reden en ondervinding. De Heeren *Medici* mogen zulks wel eens overwegen, als zij de Vroedvrouwen raadgeven. *Titzingh* zegt zeer aardig in zijn *Diana*, over het al of niet afhalen van de Nageboorte is meer
ver-

verschil ontstaan , dan over de vrugt/zelve en de oorzaak zegt hij is , om dat de *Medici* in 't spel zijn gekomen , dat te geloven is.

Hipocrates , die voor Christus geboorte leefde , *P. Aeginetta* en meer Ouden , hebben al Geleerd dat in alle gevallen het schadelijk was , om op de vrucht aanstonds de nageboorte te verlossen ; hierom verwonderen wij ons zeer dat zommige onkundige , die voorzigtige Leermeesters voor uitventers van nieuwigheden afschetsen , die in hunne lessen en schriften leeren , dat men om de Nageboorte veilig en zeker voor de moeder te verlossen , de juiste tijd en werkingen der *Natuur* moet gaade slaan. Wij wenschen dat eenmaal de schriften van *Ruisch* , de *Reus* , en inzonderheid de uitmuntende Verhandeling van de groote *Chirurgus van der Haar* ons medegedeeld , in het zesde deel van het *Bat. Genootschap der Proef-ondervindelijke Wijsbegeerte te Rotterdam* , hun hartsevat zal verligten. Deeze verhandeling (schoon ons bedunkens in alle gevallen niet aanneemelijk) is de moeite waardig om gelezen te worden , en men zal zich niet beklagen de tijd onnut dood geslaagen te hebben , dezelve te herleesen , na ik dezelve geleesen en herlesen heb , heb ik goedgevonden eenmaal in mijn maandelijksche lessen aan de Vroedvrouwen dezelve voorteleesen om derzelve nuttigheid , *hoc in transitu*. De leerling op deeze onoordeelkundige en ruuwe wijze haar Leermeesteres , de baarende Vrouw van de Nageboorte hebbende zien verlossen , maakt het niet beter als zij eens Vroedvrouw word , *Quo semel est imbuta recens , servabit odorem , testa diu* , en de geoesenste Vroedkundige is niet in staat om die rukeloofse afhaaling der Naageboorte tegen te gaan , te meer , als domme en stijfhoofdige *Medici* deeze ongeschikte handelwijs aanprijzen en begunstigen. De verdere behandelingen van de Kraamvrouw en kind onderrigt men ook aan de Leerling , men stopt een zogenaamde stopdoek de Vrouw voor de geboortedeelen , en als zij op 't kortbed gelegen heeft dan brengt men haar te bed. Dan begint het verstand en wijsheid der Vroede Leermeesteres eerst uit te blinken , dan moet de Leerling aan 't werk

en word onderrigt om de kneldoek aan te leggen, sluitband durf ik ze niet noemen, men knoopt de verlostte Vrouw een smalle knellende doek stijf om 't lijf (meestentijd veel te hoog) de knoop moet doch wel aan de linkerzijde zitten en hier in wijken zij alle geen hair van af, om de Moer tegen te houden, anders vliegt hij in de keel, onbegrijpelijke domheid? Deeze gruwelijke en pijnlijke kneldoek marteld en pijnigt zoms de Kraamvrouwen meer, als de geheele verlossing en evenwel deeze fraaije en verderfelijke kunsjes gaan van de Leermeestersen op haar Leerlingen over, als of het de noodzaakelijkste stukken der Vroedkōnst waaren, inplaatsch dat de Leermeestersen na de manier van de *Gorter* haar Leerlingen zoude leeren een breede niet kneelende en gelijk sluitlaken aanleggen, om de verflapte buik en ingewanden te ondersteunen, en voornaamlijk om de te zaamentrekking van de te vooren uitgezette baarmoeder te begunstigen, de werkende krachten der natuur ondersteunen, en vijlig na te volgen, opdat de schadelijke uitwerkingen, welke zoude kunnen geboren worden: door de groote verandering welke in de onderbaik voorgevallen is afgeweerd worden, en vermijd worden dat door *atonia uteri*, bloedstortingen en flauwtens de verlostte vrouwen niet op het onverwachts spoedig op de verlossing *uno istu* komente sterven, niet zelden is die doemenswaardige hatelijke en onkundig aangelegde kneldoek 'er een van de voornaamste oorzaak van. Mannen, gedoog nooit dat Vroedvrouwen, uwe waardige vrouwen martelen met pijnigende en schadelijke knelbanden, het is veel beeter niets om 't lijf gedaan, dan zodanig een wreede knelband. Ik durf verzeekeren dat ik te *Sraatsburg* zijnde noch in het Hospitaal noch in de *Stad* aan verlostte vrouwen nimmer een sluitband of laken heb zien aanleggen, als eenmaal in de *Stad* door een zeer oude Vroedvrouw, en alle die daar door mij verlost zijn en heb zien verlossen, zijn volmaakt gezond hersteld.

De Leerling is noch niet geperfectioneerd, er zijn noch meerder snedige loopjes, welke haare Leermee-

steres haar moet leeren, ondertusſchen word het ge-
drang van de Buuren en Vrienden, welke om de Biest
komen, al grooter de Vroedvrouw roept komt maar
in: want hoe meerder Buuren en Vrouwen 'er ko-
men, hoe meerder ſtuintjes voor haar: nu moet
de moederkoek op de baan, met eenſraaije zwier
leert zij de leerling de nageboorte aan de bijzijnde
vrouwen vertoonen, trekt de vliezen over haare hand
en toond aan alle de vrouwen de gaafheid van de
Koek, die grinneke en beämen het gezegde van de
Vroedvrouw, waarop dezelve met de gewoone ſta-
tie ten vuure gedoemt of bij de ontſanger van de ver-
teerde kost beſteld word. —

Veel beeter waare het dat zij haar Leerlingen leerden
de bloedvaten kennen de uiterlijke geſtalte wel onder-
zoeken, de vliezen aantoonen en door het gevoel der
nageboorte van andere deelen onderscheiden, als met
zulke grollen en aperijen het onkundig volk te ver-
maaken. Het gebooren kind moet nu verder behan-
deld en gewaſſchen worden, zulks doet veeltijds de
Leerling, en de Leermeeſteres onderwijſt haar de ma-
nieren en wijze hoe, hoe verder de navel ſtreng be-
zorgt moet worden, en dewijl zomige Ordonantien
beveelen, dat eer de kinderen opgebaakert worden,
nagezien moeten worden of het kind ook eeige let-
zel heeft, onderzoekt men of 'er ook plaatschelijke
gebreeken gevonden worden, waarna men het kind
volgens Landsgebruik opbaakert ja zomtjids als een
misdadige onbeweegelijk in knellende luuren wind,
even als of het onnozel wigt, om de misdaad der
ouderen ſtijf gekluisterd moet zijn, daar het zeeker
is, dat door het benemen der vrijheid der Leedema-
ten niet zelden de groei en aanwas belet word, maar
ook mismaktheden der deelen veroorzaakt worden of
vroegtijdig de kinderen doen sneuvelen. Ondertus-
ſchen heeft de man vrienden en omſtanders reets ge-
zorgt dat de brandewijns pot klaar is, ja al waar 'er
geen duit in huis voor brandewijn met zuiker, maakt
men wel dat geld komt: men drinkt de Kraamvrouw
en Kinds gezondheid. Zommige Vroedvrouwen ſlaan
niet mis, lichten de beeker ſchoon, dwingen de

Kraamvrouw ook wat te neemen, al is het de pest voor een verlostte vrouw, leerende dus aan haar Leerlingen vroegtijdig hoe zij leven moeten als zij uit kinderhaalen gaan; het is schandelijk om gezegt te worden dat menigmaalen de Vroedvrouwen Leerlingen Vrienden en Buuren dronken na huis gaan, als bij gemeene lieden een kind gebooren word, en zulks is gemeenelijk het eerste dankoffer dat men *God* doet voor de gelukkige redding

De ondervinding heeft geleerd, dat de Man, Vroedvrouw en Omstanders als beesten zo dronken waren dewijl de Kraamvrouw uit een onvergeeflijke nalatigheid van de *Vroedvrouw in articulo mortis* lach en het met de dood betaalde. Was het de noodzaakelijke plicht niet van Vroedvrouwen, door beeter voorbeelden haare Leerlingen voortegaan, om zodanige schandelijke gewoontens tegen te gaan, van bij nacht bij deftige lieden de Zuikerbakkers of Broodbakkers optekloppen, om warm brood, gelijk in Groningen en anderen Plaatsen geschiet. Beeter waare het dat men zich bevljigtde om voor het welzijn van Moeder en Kind te waken en de Leerlingen beeter te onderwijzen, opdat zij nuttiger leeden voor de Maatschappij en zodanige Vroedvrouwen wierden, daar men met zekerheid het leven van zijn vrouw en kind aan durfde overgeven.

Na de opbakering van het kind leert de Leermeesteres aan haar Leerling, hoe zij met de gewoone plechtigheeden het kind de Vader aanbieden moet om de offerhanden te ontfangen en van de Vader aan al de overige Vrienden en Buuren het kind te vertoonen, die elk na haar vermogen de Vroedvrouw iets geeven. Bij Armen en inzonderheid bij die van Stads wegen onderhouden worden, moest mijns bedunkens zulks verboode worden en door de Hoofden der gildens onderzoek na gedaan worden; want de Stad geef'er het loon voor aan de Vroedvrouwen.

Alles afgedaan zijnde zo men meent, gaat men aan 't eeten en drinken, en eenige uren worden met praat en lachen besteed, waardoor niet zelden de jonge Kraamvrouwen koors en deszelfs gevolgen krij-

krijgen. Dus danig gaat het gemenlijk toe met de eerste verlossing welke een Leerling bijwoond en de overige onderwijfsing bij verlossingen zijn er aan gelijk. Ik laat elk oordeelen of een leerling dus zes of meerdere baringen bijgewoont hebbende, met mogelijkheid bekwaam kan zijn om de Vroedkunst met vrucht uit te oefenen, inzonderheid als 'er geen werk te gelijk gemaakt word van goede Theoretische onderwijfsing.

Deeze oorzaak moet zo veel mogelijk is geheel weggenoomen worden, en kan ook verbeterd worden. Indien wij op onze Academie plaatschen voorzien waaren van Hospitaalen, dan konde men het onderwijs zoo wel van de Theorie als Practijk, aan Vroedkundige Mannen alleen aanvertrouwen om de Vroedvrouwen bekwaam te maaken, en dus de Vroedvrouwen ontslaan van die gewichtige post als Leermeesters, waar meede tegelijk veele oude vooroordeelen van de Vroedvrouwen zouden weggenoomen worden. Op plaatschen alwaar Gasthuizen zijn gelijk als te *Amsterdam* en elders, zoude met zeer veel vrucht de geheele onderwijfsing door een *Prælector* die teffens een geoefend *Vroedmeester* was kunnen geschieden, welke niet allen de Theoretische gronde dagelijks, maar onder zijn opzicht de leerlingen zelfs de *Practijk* der Verloskunde leerde. Zodanige Vrouwen, welke dus door Mannen de Vroedkunst ten minsten onder hunne opzicht geleerd waaren, konde na haar *Examen* en een *Acte* van bekwaamheid gegeven te hebben, gerust en veilig in de Steden en Dorpen verzonden worden om de Vroedkunst uitte oefenen. Doch tot noch toe, is onze Natie zoo verligt niet om het werk van de Theoretische zoo wel als het Practische onderwijfsing der Vroedkunst de Mannen aan te vertrouwen, wij moeten het uitoefenend deel der kunst, voor de Vroedvrouwen overlaten, het welk wij ook gaarne doen, indien het maar wel ter uitvoer gebracht word. Mijns bedunkens moesten niet alle Vroedvrouwen in de groote Steden geoorlooft zijn Leerlingen aanteneemen, om haar het uitoefenend deel der Vroedkunst te Leeren, dewijl de ondervinding geleert heeft, dat zommige Vroedvrouwen in plaatsch van door de jaaren er vaarner te wor-

den, onkundiger worden en al vergeeten wat door de Leermeesters aan haar geleert is. Beter zoude het zijn, dat men eenige van de bekwaamste en meest beoefenste Vroedvrouwen daar toe uitkoos, ja een bijzonder vrijheid als Leermeesteres gaf en ook voor de moeijelijke tak van Leermeesteres, een grooter jaarlijks Tractement toegelegd wierden, mits dezelve ook zorge droegen dat jaarlijks, of om de twee jaaren, twee of meerder Vrouwen aan het *Collegie* aangebracht wierden om geëxamineerd te worden. Men heeft reeds in zommige Steeden, al ingericht, dat *Stadsvrouwen* om de twee jaaren een nieuwe bekwaame Vroedvrouw moeten aanbrengeu, of haare Tractementen worden ingehouden, als zij daar in nalatig zijn, en zulk een doen is niet aftekeuren; ja, daar door kan men het gebrek aan Vroedvrouwen voorkomen, en die weg heeft men in 's Hage, en zoo ik mij niet bedrieg, ook in *Haarlem* ingeslaagen. Daarenboven diende aan de *Leermeesteressen* en aan alle Vroedvrouwen verboden te worden, Leerlingen aan te neemen, zonder voorgaande kennis der *Collegien*, het zij dezelve voor de Steden of Dorpen wierden bekwaam gemaakt.

Indien een Leermeesteres een Leerling aan 't *Collegie* brengt om geëxamineerd te worden, moesten zij vooraf een schriftelijk bericht aan de *Prælector* overleeveren van de Verlosfingen, welke door de Leerlingen zijn verricht geworden, met de naam en woonplaatsch van de Vrouwen, welke door haar verlost zijn geworden, op dat daarna zoude kunnen vernoomen worden: want ik weet dat voor de *Collegien* verscheenen zijn, Vrouwen om geëxamineerd te worden welke geen een kind verlost hadden, of schoon de Vroedvrouw getuignis gaf, dat zij aan de inhoud der *Ordonantien* voldaan hadden, zulks zoude men op deeze wijze kunnen voorkomen en geen *Prælector* moest vrijheid hebben, om het *Tentamen* afteueemen, zonder voor af onderzoek daarna gedaan te hebben. — Ook moesten de Leermeesteressen bij alle de Stads-armen Vrijheid hebben om haare Leerlingen meede te brengen. Ook was het van

de uiterste noodzaakelijkheid, dat de Leermeesteressen meerder vrijheid vergunt wierden om haare Leerlingen, bij baarende Vrouwen te plaatschen: want een kundige Vroedvrouw kan gemakkelijk ontdekken of het werk gedeeltelijk een Leerling aan te vertrouwen is, en als de Leermeesteres goede maatregelen neemt, kan zij altoos zorgen, dat zij als de Vrouw verlost 'er zelfs bij tegenwoordig is. —

Om kort te zijn ik wenschte, dat men het met de Leerlingen der Vroedvrouwen konst, even zoo inrichte als met de Jongelingen welke de *Chirurgie* leeren, welke ofschoon de verantwoording van de behandeling, altoos voor rekening van de Meesters blijft, nochtans aangezet worden, om Adertelaaten en bij afwezenheid van de Meester, verbanden aanteleggen enz. en daar door bekwaam gemaakt worden.

Op deeze wijze zouden de Vroedvrouwen gaarne Leerlingen aanneemen, dewijl als zij eenige tijdt geleerd hadden, haar tot een groote dienst en gemak konde verstreken, en ik twijfel niet als goede maatregelen genoomen wierden, zulks veilig zoude kunnen geschieden.

De agtste oorzaak, dat wij op zommige plaatschen onkundige Vroedvrouwen hebben, is voorgekomen, dat men niet nauwkeurig genoeg is, om Leerlingen aan te neemen, welke de Vroedvrouwen konst willen leeren.

Men heeft in Duitschland een zeer algemeen spreekwoord, als de Vrouwen niet meer hebben te werken, worden zij Vroedvrouwen op 't platte Land. In onze *Provintien* zijn ook Vrouwen genoeg, die, om dat zij niet anders aan de kost kunnen komen, zich maar voor Vroedvrouwen op het platte Land uitgeven, zonder dat zij de nodige kennis hebben om de Vroedkonst behoorlijk uitteoeffenen.

Het is volstrekt onmogelijk, dat de bekwaamste Onderwijzer, van alle Vrouwen, welke zich aanbieden om de konst te leeren, bekwaame en nut-

tige Vroedvrouwen kan maaken: want indien zij reeds zoo hoog van jaaren zijn, dat zij niet meer kunnen zien te leesen of te schrijven, zoo zijn zij voor de onderwijzing niet vatbaar genoeg, en als zij daarenboven noch bekend zijn, van geen goed gedrag, zoo dienen zij noch minder voor de Vroedkonst. Hoe meerdere bekwaamheid, schranderheid en deugd de Vrouwen bezitten, welke zich tot het leeren der Vroedkonst overgeven, hoe nuttiger Vroedvrouwen men 'er van maken kan, daarentegen, die Vrouwen, welke van natuur onvermogende zijn, om door de onderwijzing bekwaam te maken, is niets goeds voor de Vroedkonst van te maken, derhalven moet deeze oorzaak zooveel doencelijk is verbeterd worden.

Men diende de grootste omzigtigheid te gebruiken voor en al eer men een Leerling bij een Collegie liet inschrijven, en voor af, door de *Prælectoren* wel nauwkeurig laten onderzoeken, na het gedrag en verdere vereischens welke een Vroedvrouw moet bezitten, of men die wel in de Vrouwen welke om te leeren zich aanbieden aantrest.

Die de Vroedvrouwen konst willen leeren, moeten jong zijn, gelijk *Van Deventer* zeer wel aanmerkt: want indien de Vrouwen, welke de Vroedkonst willen leeren, reedts oud van dagen zijn, en te gelijk van knellende armoede gedrukt worden, heeft men zeer geringe voordeelen en nut in een Republiek, Stad of Dorp 'er van te verwagten. Indien men al eens toestemde dat zoodanige vrouwen de noodzaakelijke vereischens bezaten, welke dienst kan 'er de Maatschappij van verwagten, als zij reeds de 40 jaaren gepasieerd zijn, en dan de Vroedkonst leeren.

Twee, drie en op zommige plaatschen eischen de Reglementen noch meerdere jaaren om te leeren. In groote Steden gaan schoon zij reeds Vroedvrouwen zijntwee, drie, vier, zes, agt ja tien jaaren voorbij, eer zij in de Practijk komen, (in kleine Steden of Dorpen dienen geen eerst beginnende Vroedvrouwen maar beoefenende, men behoorde ze ook al-

daar

daar niet te neemen) dan zijn ze vijftig jaaren; dan worden zij eerst van dienst voor de Maatschappij, en nuttig voor baarende Vrouwen, als de hooge jaaren; haar bijna tot de Vroedkonst onnut maakt, *visa brevis, ars longa*, in die tijd waarin zij al verplicht waren, het Vroedwerk aan jongere Vrouwen overtelaten, beginnen zij eerst ondervinding te krijgen, te bloeijen, en in de klanten te komen, zoo de last der ouderdom haar niet belet, haar zwaarwichtig ampt vaarwel te zeggen. De ondervinding, de dochter der tijd en voorzigtigheid, haar zoo noodzaakelijk in 't uitoefenen der Vroedkonst, eerst krijgende, worden zij door de jaaren onnut en ongeschikt voor de Vroedkonst. Het is niet mogelijk, ten minsten zeer bezwaarlijk, om zoodanige Vrouwen, welke na de veertig jaaren de Vroedkonst beginnen te leeren, een volkomen en grondig denkbeeld van dezelve in te scherpen, en die kundigheden, welke volstrekt noodzaakelijk zijn te doen verkrijgen. Haare zielsvermogens, welke niet van de jeugd af bearbeid zijn, laten zich zoo gemakkelijk niet na de veertig jaaren aan 't denken en overwegen gewennen, om het waare van het valsche te onderscheiden, of om maar een woord te gebruiken, alle die veranderingen welke in de Verloskunde voorvallen in haar geheugen te onthouden, zoo men in vroege jaaren geen goede denkbeelden 'er van gehad heeft, hoe vroeger een Talent werkzaam gemaakt, hoe eerder het aangekweekt wordt, zoo veel te hoger zal men het kunnen brengen. Daarentegen hoe laater men hem die het bezit, met de volmaakste voorbeelden bekend maakt, des te meer gevaar loopt men, hem van den waren smaak zijner kunst te verwijderen, en des te meer verzuimt men aan hem. Zie *Iselins Dromen van een Menschen Vriend* bladz. 246.

Ik heb niet nodig om door veele bewijzen te staven, dat menschen, welke onverschillig in de letterkunde tot haar veertig jaaren toe geleefd hebben, en zomtijds noch leezen of schrijven kunnen, het zeer moeijelijk is, om langs een goede order te onderwijzen,

tot

tot getuigen zal ik mij maar alleenlijk op de Kategezeermeeſteren en Leermeeſteresfen beroepen, welke de menſchen de beleidenis van buiten leeren klappen: want hoeveel moeite men ook aanwende de onderwijſing is veeltijds vruchteloos. Ik heb in het onderwijzen van zodanige oude leerlingen meenigmaal mij geërgert om met zodanig onbekwaame voorwerpen mijn hoofd te moeten breeken, die al zeide men een zaak duizende maalen voor, het noch niet in de geheugen konde bewaaren. Hierom ben ik van oordeel met *Van Deventer* dat de vrouwen, welke de Vroedkonst willen leeren jong dienen te zijn, ten minſten niet boven de dertig jaaren, met uitzondering nochtans van zeer jonge wulpfche endartele Dochteren: doch oordeel huwbaare wel opgevoede dochteren om en bij de twintig jaaren voor het Vroedvrouwen ampt te leeren de beſte en geſchikſte voorwerpen zijn: getrouwde vrouwen van dezelfde jaaren, kan men ook met vrucht 'er toe aanwenden, maar in waarheid ongetrouwde dochteren verdienen noch de voorkeur voor getrouwde: want bij getrouwde Vrouwen, vind men zo veel hinderpalen onder het leeren, dat niet zeldzaam de leertijd voorbijgaat zonder veel vorderingen gemaakt te hebben in Theorie der Vroedkonst, en de Leermeeſter ziet veeltijds het uur, 't welk hij bepaald heeft om het onderwijs aan zijn huise te houden, voorbij loopen, zonder dat zijne Leerlingen komen opdagen, en onderwinden zich de Leermeeſteren om over de nalatigheid van zijne Leerlingen te klaagen zulks baat niet veel: want zommige wiſhooftige hoofden der Collegien, meenen dat men geene Leerlingen tot het onderwijs te haalen dient te conſtringeeren, dat dwaas is, want menſchen die haar eigen beſt niet weten dienen door wiſzere ingezeetene beſtierd te worden, weldenkende hebben geene Regenten nodig, maar het dom gemeen, moet door Wetten en Ordonantien in paalen gehouden worden, zegt *Suszmilch*. Dan laat bij getrouwde vrouwen het de huishouding niet toe, dat zij les haalen, dan is het weer te ſlegt, dan is een man, dan een kind, dan een vriend of vriendin ziek,

dan moeten de leerlingen in de kraam en kunnen niet gemakkelijk genoeg zitten, dan leggen zij voor een week of drie in de kraam; dan is de lastigheid der kinderen hindernis, dan is het hier dan daar kermis op de Dorpen, daar moet men bij zijn. Zodat dan een maand, dan een vierendeel jaars verloopt, eer men lesfen haald, ondertusfen verzuimen zij geene openbaare lesfen en de leerjaaren gaan om, voor dat zij bekwaam zijn.

Als de vierentwintig lesfen gepasfeerd zijn, komen zij om geëxamineerd te worden, weetende in waarheid de deelen nauwelijks te noemen, maar om dat zij voldaan hebben aan de openbaare lesfen, en de kosten of het geld aan de leermeesteren en leermeesteresfen voldaan hebben krijgen zij op zommige plaatschen voor haar geld een acte van bekwaamheid en bekoomen vrijheid om de Vroedkonst openbaar uit te oefenen, tot onvermijdelijk verlies en schaade der Ingezetenen.

Veele van deeze hinderblokken vind men niet in de ongetrouwde dochteren, en als de jonge dochteren voor de Vroedkonst opgeleid wierden even als de Jongelingen in de *Chirurgie* men zou spoedig bekwaame Vroedvrouwen hebben.

In *Parijs*, *Duitschland*, en *Straatsburch* leeren de huuwbaare dochters de Vroedkonst, waar men ook over het algemeen beeter Vroedvrouwen vind, als in onze Nederlanden, daar de Reglementen op zommige plaatschen volstrekt eischen, dat die de Vroedvrouwen konst uitoefenen willen, getrouwd moeten zijn en Leedemaat van de Gereformeerde Kerk, even als of het trouwen en lidmaat van de Gereformeerde Kerk te zijn, bekwaamheid voor de Vroedvrouwen te weeg bracht, mijns bedunkens moesten getrouwde, en ongetrouwde Vrouwen en van welke Reliegie zij ook waren als zij een *Christelijk* gedrach hadden, vrijheid hebben om de Vroedkonst te leeren en uit te oefenen, even als de *Genees- en Heelkunde* uitgeoefend word door Mannen van allerlij Reliegen, getrouwde en ongetrouwde. In *Amsterdam*, zijn bijna van alle gezindheden Vroedvrouwen tot Jodinnen toe, en het is noch beeter door een Jodin die in de Vroedkonst ervaren is zich te laten helpen,

als

als van een onkundige zogenaamde fijne zus zich te laten vertroetelen. *Louise Boergois* die beroemde Franche Vroedvrouw, verhaald dat haar dochter eer zij vijftien jaren oud was meer dan vijftig vrouwen verlost hadt, *obs. bladz. 75. lievre II. a. Paris anno 1617.* In *Parijs* echter word geen Vroedvrouw aangenomen voor dat zij twintig jaren is, moettende drie jaren van een Vroedvrouw onderwezen zijn, en drie maanden in het *Hotel Dieu* geoefent zijn. Ik vinde ook zeer wijzig redenen om getrouwde Vrouwen boven ongetrouwde Vrijsters tot het uitoefenen der Vroedkonst te verheffen, wijl veel afhangt van de Mode en gewoonte. Maakt het bijslaan van de man haar in de Vroedkonst bekwaamer? geenzints! maakt de bittere angst van kinderbaaren haar oplettender, voorzigtiger, naarstiger, en ieveriger in haar beroep? het diende wel zo, de ondervinding leerd nochtans dat zulks spoedig vergeten word en weinig invloed heeft. Kunnen Vroedmeesteren die nooit de baarpijnen zelve ondervonden hebben, zo wel geen kinderen haalen als vrouwen, die veele kinderen gebaard hebben. Derhalven vind ik geene redenen om de getrouwde vrouwen, boven ongetrouwde te verkiezen naar wel dat de ongetrouwde de voorkeur verdienen.

Ik weet ook niet dat het leeren der Vroedkonst aan huwbaare Maagden tot schande en oneer zoude verstreken kunnen, of vermoogende zijn om de geiligheid en wellust optewekken, veel eer geloof ik dat het een tegenovergestelde uitwerking zal te weeg brengen: want de bittere angst van kinderbaaren, welke zij in andere zien en bijwoonen zal veel al een prikkel zijn om kuis en deugdzaam te leven en zich te wachten voor de heimelijke laagen, welke onkuize boeven en geile jonkers aan jonge dochteren zomtjids voorleggen, boven dien heeft een Vroedvrouw geen kennis nodig als van die deelen, welke zij zells bezit en van die werkingen eigen aan haare sexe, hebbende niets nodig te weeten als wat haar eige Kunne aangaat. Waarom zoude die sexe niet van de huwbaare jaaren aan, geoorlooft zijn dat

dat geen te leeren, wat in haar zelve omgaat of in 't vervolg van tijd staat te gebeuren? Wie is dwaas genoeg om zulks tegen te spreken? De edele Verloskunde is van geen minder waardij, nut en noodzaakelijkheid, als alle de overige takken van *Genees- en Heelkunde*, waarom zoude men de *Genees- en Heelkundige* meerder vrijheid geven, om van de jeugt af aan de *Genees- en Heelkunde* te leren. Is het niet belaglijk dat men de Jongelingen van de prilste jeugt af aan de *Ontleed- en Heelkundige* boeken zo tot het Vrouwelijke als Mannelijke geslacht betrekkelijk, in de handen geeft, en de jonge dochters zulks belet? die om de Vroedkunst te leren, haare cigene deelen maar nodig hebben om te kennen, welk een Dwaasheid!

Indien de *Genees- en Heelkundige* ook eerst als zij getrouwd waaren en 30 of 40 jaaren oud, de *Genees- en Heelkunde* begonnen te leeren, het *Publiek* zou spoedig gewaar worden, dat zij niet meerder kundigheid zoude verkrijgen als de Vroedvrouwen in haar zaak hebben.

Hierom behoorde men jonge dochteren in de Vroedkunst aan te kweeken, even als men van jongs op de *Genees- en Heelkunde* leert, en die weg wilde onze groote Vroedmeester, de braave *Van Deventer* al reeds ingeslaagen hebben, welke tot nog toe over het algemeen geen ingang gevonden heeft, of schoon ik zeker weet, dat men in zommige plaatschen, als te *Amsterdam, Rotterdam* en 's *Hage* enz. alreeds Huwbaare vrijsters de Vroedkunst geleerd heeft, en vrijheid geeft, om de kunst uit te oefenen, en wij wenschen dat zulke en diergelijke nadeelige ongerijmdheden, haast uit alle de Ordonantie zullen uitgeschraapt worden. Het waare te wenschen, dat dewijl onze Nederlanders zoo geneigt zijn, om alles wat ver afkomt, spoedig na te aapen en te beminnen, zeer kostbaare en nadelige modens ras navolgen, dat zij dan ook in zaaken van zoo veel belang, welke tot heil en nut verstrekt, voor een *Republiek*, ook eens navolgers wierden, van vreemde en jaloersche

Nabuuren en men zou niets als met roem 'er van zeggen.

In het aanneemen van Leerlingen, dient men de overige eigenschappen, welke een Vroedvrouw noodzaakelijk zijn niet uit het oog te verliezen en inzonderheid dat de Leerlingen goed leezen en schrijven kunnen. Ik weet zeer wel dat de *Reglementen* door de Overheden op 't Vroedwerk gesteld zulks eischen, doch ik ben nochtans overtuigd dat 'er in zommige Steeden *Stads Vroedvrouwen* zijn, die zulks niet kennen en een kruisje tekenen; als zij een briefje van een dood gebooren kind zullen ter hand stellen. Binnen *Amsterdam* heeft men voor eenige jaaren alle de *Vroedvrouwen* welke niet leezen en schrijven konden genoodzaakt haar bortje in te haalen, welke mischien even als de *Barbiers* maar aangesteld waaren geworden om 't geld, zonder bekwaam te zijn, daar de *Loflijke Heelmeeester Abraham Titsingh, Amsterdam* van gepurgeerd heeft.

Zo de Leerling noch leezen noch schrijven kan, dan is 'er nauwlijks een weg open om haar bekwaam te maaken, daarenboven is het schandé voor de Vroedkonst en oneer voor een Stad of Dorp, om een *Vroedvrouw* te hebben die de naam van wijs draagt en zoveel wijsheid niet bezit om geschreeven schrift te leezen, of haar naam te zetten dat men het leezen kan. Voor eenige tijd besloot men te *Leyden* aan een vrouw geen *Examen* afteeneemen, voor en alear zij goed schrijven kon, te meer, dewijl haar bij de intekening als Leerling zulks was aangezegd geworden, 't welk zij in de wind sloeg, onder voorgeven dat haar moeder *Stads Vroedvrouw* was en niet schrijven kon, doch de tijd van het Examen daar zijnde wierd met eenpaarigheid van stemmen beslooten, geen examen afteeneemen, voor en alear zij genoegzaame blijken gaf van het schrijven geleert te hebben: omtrent een jaar daar nagaf zij daar van goede blijken, waarop zij tot het doen van het *Examen* toegelaaten wierd en met zeer veel lof ook een bekwaamheids brief verkreeg. Wenschelijk waare het dat men zulks overal in acht nam. — Schoon ik van gevoelen ben dat
men

men Vrouwen van alle *Religien* tot het leeren der *Vroedvrouwen* konst vrijheid moet geven: want om menschen die bekwaamheid tot de eene of andere konst hebben, uit hoofden dat zij in bespiegelende bevattingen van Godsdienst verschillen, afteweeren, strijd niet alleen tegen de gezonde Reden, maar strijd ook tegens de Christelijke vrijheid; en daarenboven heeft geen Vorst, geen Overheid macht om het geloof te beveelen en in betrekking tot de burgerlijke rechten, zijn alle geloofs genooten elkander gelijk, en hierom meen ik ook dat belijders van alle *Religien*, vrijheid vergunt moet worden om Konsten en Wetenschappen uitte oefenen na hunne welgevallen, indien hun gedrag leven en wandel, hen niet veroordeeld dat zij gevaarlijke menschen zijn voor de zamenleving en dus een konst als de *Vroedkonst* is niet aan te vertrouwen.

Om de *Religie* derhalven behoorde men geen Vrouwen van de *Vroedkonst* te weeren, maar wel om dat zij van een slegt gedrag bekend waaren, dat zodanig een tedere konst als de *Vroedkonst*, haar niet aan te vertrouwen is: want zegt *Arnisaeus*, *bij aldien een Vroedvrouw ondeugend is, wie weet niet wat gevaar daar van te verwagten is, welke gemaklijker als eenige Booswicht de kinderen kunnen om halsbrengen.* Een snoode *Pharao!* wilde zich hierom ook van de *Vroedvrouwen* bedienen om de *Hebreeuwfche Jongens* te dooden, doch haare deugd besweek geenzints voor een wreede Schepter zwaijer.

Waare deugd is geenzints aan deeze of geene belijdenis gekluisterd, en kan nimmer een uitwerking van geweld zijn, maar is van het goedertierend Opperweezen zelfs oorspronkelijk en komt dus alle verzoeking en bekooring te boven. Waarom men voor al op het deugdzaam gedrag, van een *Leerling* diend agt te geven, ja de hoop van een Staat, *Republiek* of *Familie*, kan afhangen van de bekwaamheid en deugdzaam karakter van een *Vroedvrouw*, en een *Overheid* moet zich op het deugdzaam karakter van een *Vroedkundige* zeer zeker kun-

nen verlaaten. Een Vroedvrouw derhalven zonder een beproefde deugd, is een gevaarlijk mensch voor de Maatschappij, en vervald van de eene snoodheid lichtelijk tot de andere, de eene plicht verzuim vergezelt de andere tot dat men eindelijk tot het allersnootste vervaldt.

Waarom men voornamentlijk altoos op het goed gedrag en onberispelijk leven van een Vroedvrouw, of Leerling moet agt geven, ja, een Vroedvrouw van kwalijk gedrag, door een hoeren geest bezield, van de deugd vervreemd, en in de wellust verzoopen kan met geen mogelijkheid geduld worden om de Vroedkonst te leeren.

De negende oorzaak van de onkunde der Vroedvrouwen is voortgekomen, om dat men toelaat, dat hier en elders ongeëxamineerde Vroedvrouwen het Vroedwerk uitoefenen, welke nooit door iemand de Vroedkonst geleerd is. —

Deeze oorzaak heeft thans in de groote en kleine Steden, voor zoo ver ik weet niet meer plaatsch, maar de boere Dorpen zijn nog met dit vergift besmet en op zeer veel Dorpen zijn ongezworene Vroedvrouwen, die eerst uit bakeren gegaan hebben, en zoo allengskens in spoedige gevallen een kind van de streng afgebonden hebben, en eindelijk, maar het werk hebben aangepakt en zoo zich zelve opgeleid hebben, en voor Vroedvrouw het werk waarneemen, en de Vrouwen verlossen van haar Vruchten, zonder eenige andere kundigheid te bezitten van deeze konst, als de stoutheid, om maar aantetasten, hebbende niet geleefsen of gehoord, noch van 't een of 't ander, 't welk op de konst eenige betrekking heeft, ja, weten zelfs niet eens een Clisteer te zetten, zoo dat ik op zommige Dorpen ondervonden heb, dat de *Chirurgijn* van 't Dorp de clijsteer moest komen zetten. Hoe heidensdom zodanige vrouwen in de Vroedkonst zijn, is licht nategaan en hoe menig ongeluk 'er door veroorzaakt word weten wij, en alle Inwoonderen van zoodanige Dorpen,

on-

ondervinden 'er de droevigste gevolgen van voor vrouwen en kinderen. Ondertuschen zo zijn zommige Dorps *Regenten* met zodanige vrouwen noch al zeer wel in hun schik: want die bedienen de Vrouwen, zonder Dorps tractement, en voor dat tractement kan een koddebajjer die voor den Heer het wild opjaagd en de Boeren wat overlast aan doet onderhouden worden. Zoodanige *Regenten* laten zich meer aan de Jacht gelegen leggen, als om 't welzijn van de Ingezeeten en gaade te slaan en zijn de naam van *Regenten* onwaardig.

Die vrouwen, welke op dusdanig een wijs aan 't Vroedwerk gekomen zijn, zijn bij mij onschuldig, dat zij de konst niet beter verstaan, maar die *Regenten* der Dorpen, welke haar vrijheid geven, om de konst uitte oefenen zijn schuldig en zij zijn alleen verantwoordelijk en niemant anders. Van hunne handen eischen wij al de verzuimen, welke door die onbekwaame Vroedvrouwen bedreeven worden, en zij zijn ook alleen voor God en de Waereld rekenschap schuldig, van die ontaarde en ontmenschte mishandelingen, welke barende vrouwen en kinderen zo vaak ondervinden en wij veeltijds zien gebeuren, dewijl zij als *Overbeden* of *Regenten* der Dorpen de macht hadden, om te zorgen dat 'er een Vroedvrouw op een behoorlijk tractement wierd aangesteld, welke grondig onderwezen en door het eene of andere *Collegie* als bekwaam erkend was, dan waaren zij onschuldig, niet de bedrijvers van een kwaad alleen, maar zij die daartoe de gelegenheid gegeven hebben, zijn ook schuldig te achten.

Wenschelijk waare het dierbaare mede Burgeren en Burgeressen, dat die oorzaak ophield, en zodanige ongepermitteerde, ongeleerde en ongeëxamineerde Vroedvrouwen voor altoos op de Dorpen verboden wierden.

De *Regenten der Steeden* onder welke de Dorpen behoorden, moesten mijns bedunkens daar in voorzien en zorgedragen, dat men geen ongeëxamineerde vrouwen op de Dorpen en platte Landen behoefde te gebruiken, en dat die geenen, welke zich onder-

wonden de Vroedvrouwen konst uittecofenen zonder geëxamineerd en goed gekeurd te zijn, van 't een of ander *Collegium artis obstetriciæ*, met gevoelige geldboetens te straffe en bij nalatigheid van dien het Dorp uittejagen, want hoe onkundig ook zodanige vrouwen zijn, zij vinden bij de eene en andere Opgezette ingang, door dien de Natuur gelukkig zommige vrouwen verlost en zij de vrouwen eenige dienst gedaan hebben, waardoor de Dorps aangestelde Vroedvrouwen haare voordeelen onttrokken worden, en haer middel van bestaan ontnoomen worden, welke dan wederom van de Dorpen moeten vertrekken, willen zij niet in schulden vallen of gebrek leiden, gelijk voor wijzig tijd noch een aller bekwaamste Leerling van mij een Dorp verliet, omdat een onbekwaame en ongeëxamineerde vrouw de meeste voordeelen wegnam en zij voor de moeiljkste gevallen gebruikt wierd.

Zorgt men, dat op de Dorpen de Vroedvrouwen genoomen worden uit de Steeden, welke daar eenige jaaren geleerd hebben van goede onderwijzers. en van bekwaame examinateurs geëxamineerd zijn, en dan noch eenige jaaren in de Steeden de konst uittecofend hebben, dan twijfel ik niet of men zal onder vinden dat zeer veele gewigtige zwaarigheden zullen te boven gekomen worden ende barende vrouwen gelukkiger van haare kinderen verlost worden, als tansch op zeer veele Dorpen plaats heeft, daar tot noch toe ongeëxamineerde vrouwen zijn en op een grouwzame handelwijze de Vroedkonst uittecofenen; ja maar zal men veel licht zeggen, waar zullen de ongeëxamineerde vrouwen dan van leven? Door een verboden handel en die tot verderf van de Inwoonderen strekt altansch niet! het staat niet in de Overheden hunne macht om zulks toe te laten, het volk heeft de macht daar zich tegen aantekanten en te eischen bekwaame Vrouwen. De *Burgermeesteren* van *Amsterdam* stoorden 'er zich wijzig aan hoe die Vroedvrouwen aan de kost kwaamen, die om dat zij niet schrijven konde het Vroedwerk verboden wierd. Daarenboven kunnen zij uit baakeren gaan en zulks is al genoeg vertrouwd.

Op de dorpen alwaar zodanige onkundige en ongeëxamineerde Vroedvrouwen zijn, raad ik vrijmoedig de Opgezetenen aan, om met een eerbiedig *Request* zich te vervoegen bij hunne *Dorpbestierders* en te verzoeken een bekwaame geëxamineerde Vroedvrouw, waar aan vijliger en zekerder moeder en kind is aan te vertrouwen, en bij aldien 'er geen voldoende en geruste *satisfasctie* bij de *Dorpsbestierderen* aan de Opgezeetenen gegeven wordt zo kunnen zij zich veilig en zeker vervoegen bij de *Soeverainen* vanden Landen, bij welke alle mogelijke bijstand en vaardige hulp van zo een billijk verzoek te wachten is.

Eindelijk ten tienden zo kunnen wij met grond stellen dat zommige Reglementen of Ordonantien oorzaaken zijn, dat veele Vroedvrouwen niet bekwaamer zijn in 't uitoefenen der Vroedkonst. —

Een *Suszmilch* zegt met het hoogste recht, van de Heerschappij van de eene mensch over den ander, staat niets in de eerste woorden van den Schepper gelijk in de grondwetten der Waereld. De dis order der menschelijke begeertens hadt alleen de Heerschappij noodzaakelijk gemaakt en veroorzaakt, dat vernuftige en voór vrijheid bestemde menschen, zich de Heerschappij van andere menschen hebben onderwerpen moeten. De wan order der menschelijke begeertens deden Koningen, Vorsten en Overheden te voorschein brengen, en vrije menschen, wierden door die ongeregelde begeertens Onderdaanen van hunne mede menschen, welke nochtans van Natuur even zo min macht hadden om te gebieden, als bij de andere eene verplichting van Natuur was om aan hen te gehoorzaamen. Die zelve ongeregelde begeertens der menschen, moesten door die geene aan welke men het Opperbewind of de Heerschappij aan vertrouwd hadt, beteugeld en in behoorlijke order gehouden worden door Wetten, bevelen en geboden. De ongeregelde begeertens en plicht verzuimen gaven dus aan de Beherschers gelegenheid om Wetten enz.

voorttebrengen waarvan zommige zeer strijdig waren met de Goddelijke wetten.

De Landbouw, Konsten en Wetenschappen vordering maakende, deed onder de beschaafde Menschen Gildens enz. te voorschijn komen, waar door veele wanorders wierden voorgekomen, en voorzichtige Bestienderen, trachten meest al door Wetten Ordonantien enz. Het algemeene welzijn hunner Onderdaanen of Burgeren te bewerken, of schoon wij niet ontkennen dat door zommige Wetten, Beveelen en Gildens de Vrijheid niet alleen der Menschen veel geleden heeft, maar ook zommige Konsten, Wetenschappen en Fabrieken in al te enge bepalingen gebracht zijn, en dus tot hunne val veel toegebracht hebben. De *Genees- en Heelkonst* van al te veel belang voor het Menschdom zijnde, kon dus het oog niet ontwijken van voorzichtige Bestienderen der Staaten en Volken, maar moest natuurlijker wijs het oog trekken van verstandige Vorsten en Overheden, welke door Wetten en Ordonantie niet elk, welk het goed vond, vrijheid verleende om die Konsten en Wetenschappen uitte oefenen zonder bekwaamheid daartoe te bezitten, hoewel wij niet ontkennen, dat noch door Landloopers en Bedriegers, zomtjids die nuttige Konsten en Wetenschappen tot verderf en nadeel van het Menschelijk geslagt ongefraft ter uitvoer gebracht word.

Onder de Menschen, welke vrijheid en bekwaamheid hadden om de *Genees- en Heelkonst* uitte oefenen, wierden niet zelden wanorders gevonden, welke door Wetten en Ordonantien beteugeld moesten worden, om dus het algemeene welzijn te bewerken, en de Wetten en Ordonantien zijn noch ten hoogsten noodzaakelijk om alle wanorders voor te komen, in de behandeling en uitoefening dier nuttige Konsten en Wetenschappen. De *Vroedkonst* veel al door Vrouwen uitgeoefend wordende, wierd eindelijk met meerder zorg gaade geslagen en verstandige *Genees- en Heelkundige* brachten het zoo verre, dat men die uitoefenaarsters onder bepaling bracht en dat Overheden door Ordonantien en Wetten af-
cisch

eischen , van die geenen , welke de Vrouwen in baarensnood bij stonden , dat zij bewijzen van bekwaamheid moesten geven , en zich te gedraagen na de Reglementen door de Overheden gegeven en het nakomen van de Eed welke men goed vond bij haar aanstelling afteneemen.

De Vroedkonst allengskens verbeterde en nuttige verandering door verstandige Mannen en Vrouwen ondergaan zijnde , wierd ook allengskens de Ordonantien verbeterd , maar doordien de meeste Regenten van de Konst niet die bekwaamheid hadden , of hebben konnen , als wel vereischt word , om goede Voorschriften aan Vroedvrouwen te geven , zoo kwaamen ook veele gebrekkelijke Ordonantien te voorschijn , het welk nochtans buiten de schuld was van Overheden : Want een wel meenend Vorst en Overheid kan wel een goed Regeerder , maar nochtans onervaaren zijn in de Vroedkonst. Ten dien einde , wierd de zorge van zoodanig een Reglement en Ordonantie aan de Hoofdens der Gildens aanbevoelen , welke naderhand de goedkeuring der Overheden wegdroegen. Ondertusfchen kwaamen 'er Ordonantien te voorschijn , welke op het uiterlijke aanzien te kennen gaven , dat na evenredigheid dat de Vroedkonst verbeterd wierd , ook verbetering in de Ordonantien plaatsch hadden , doch het eigen belang van zommige Opstellers misleiden zommige Overheden , en daar wierden op zommige plaatschen nadeelige Ordonantien voor de Vroedkonst te voorschijn gebracht en welkers nadeelige invloed noch niet geheel en al is weggenoomen , ten minsten de *Heelkundige* , wierden van de Vroedkonst steekkind gemaakt in zommige Steeden , en zulks heeft gelegenheid gegeven , dat de meeste *Heelkundige* , zich weinig aan de Vroedkonst gelegen laten leggen , en teffens veroorzaakt dat men op de Dorpen weinige *Heelkundige* aantrest , die gegronde kennis hebben van de Vroedkonst , het welk nochtans zeer nodig was , en plaatsch zoude hebben als de *Heelkundige* , bij het doen van hunne *Examen* over alle deelen der *Heelkunde* , waar van de Vroedkonst een zeer voor-

naame tak is, ondervraagd wierden, gelijk in voorige jaaren plaatsch hadt en de proefelingen grondig in alle takken der *Heelkunde* ervaren moesten zijn. De *Heelkundige*, verftooken dus van de Vroedkonst uit te mogen oefenen, en ook geen open weg hebbende, om de Vroedkonst zoo wel als de Heelkunde grondig te leeren, heeft zeker te weeg gebracht dat'er geen genoegzaam getal beoefenende *Vroedmeefteren* in zommige Steeden en Dorpen aantetrefsen zijn; dat nochtans gemakkelijk zoude te verbeeteren zijn, indien men van de Heelkundige Verloskunde de *Theorie* en *Practijk* opentlijk leerde, zoo wel als men de Genees- en Heelkunde opentlijk leerd, en gelegenheid gaf, dat elk die lust hadt om de Vroedkonst te leeren, gemakkelijk konde en zonder zwaare kosten in onze Republiek daar in slaagen.

Na mate dat de Vroedkonst verbeeterd is geworden, moet noodzaakkelijk ook verbeteringen in de *Ordonantien* plaatsch hebben, en die *Reglementen* welke in de voorige Eeuw, en in het begin van deeze Eeuw goed en voldoende waaren, kunnen thans niet van verftandige Vroedkundige goedgekeurd worden, om dat de Vrouwen geen deelgenootene worden, van die verbeetering welke latere tijden aan de konst te weeg gebracht hebben.

Men vind noch *Ordonantien*, welke in voorige tijden nuttigheid hadden, maar thans gelegenheid geven dat de baarende Vrouwen van die verbeetering der Vroedkonst verftooken blijven, welke men aan haar te weeg brengen konde. Een verkeerd leggend kind wist men in voorige tijden naauwlijks te redden, en de geklemde hoofden was men niet of naauwlijks in staat om zonder gevaar voor moeder en kind te boven te komen, waarom door de *Ordonantie* ook geboden wierden, dat in die gevallen, men eerst een Vroedvrouws hulp moest afgewagten, die geen kans ziende, dan een tweede, derde, vierde enz. die geen kundigheid hebbende, om de Vrouwen te helpen, moest men tot een Doctor zijn hulp zoeken, die alle met malkander geen uitkomst ziende, dan was men verpligt een Vroed-
mee-

meesters hulp te vragen. Met hoe weinig succes Vroedmeesteren toen ter tijd Vrouwen verloste is bekend, en ter plaatschen daar men noch zoo baars met de Vrouwen handeld, is zeldzaam veel hoop, dat de Heelkundige Vroedkunst nuttig ter uitvoer gebracht word: ook is 'er niet aan te twijfelen of zulke Ordonantien geven noch gelegenheid dat de Vroedvrouwen niet kundiger worden, en dat veele baaringen voor Vrouwen en Kinderen doodelijk zijn, zoo wel als in de voorige tijden toen de kunst 'er voor opstuite. Zelfs vind men zodanig een groot onderscheid in de Ordonantien van zommige Steden en Dorpen, dat een Vroedvrouw in de eene Stad gelast word, niet van de Vrouw van daan te gaan, zonder ook teffens de Vrouw van de Nageboorte verlost te hebben op poenaliteit, en in een andere Stad word wel nadrukkelijk gelast, dat indien de Nageboorte niet gemakkelijk komt, de hulp te vragen van een *Med. Doctor* en bevoolen word de Verlossing der Nageboorte aan de *Natuur* overtelaaten.

Derhalven dat in de eene Stad in een Vroedvrouw goedgekeurd word, is strafbaar in een andere Stad, dat nochtans in de Verloskunst ongerijmd schijnt. In zommige Steden heeft men reeds de gebrekkelijkheid van de Ordonantie der voorige tijden over het Vroedwerk zich bepaalende ingezien, en daarom nieuwe Reglementen voor *Prælectoren*, *Vroedmeesters* en *Vroedvrouwen* gemaakt, en met het hoogste recht en nut: Want alle die Ordonantien welke voor de ontdekking van de *Hefboom* en nuttige *Tangen* gemaakt zijn, geven geen gelegenheid, dat de baarende Vrouwen over het algemeen van die verbeetering der Vroedkunst deelgenooten worden. Thans heeft men niet onkundig na het springen van 't water te wagten twee, drie en meerder daagen en nachten en Vrouw en Kind in de onzekere waagschaal te zetten en dus is het ook billijk dat zodanige Ordonantien opgeheven worden, welke geen gelegenheid geven, dat baarende Vrouwen van een gezuiverden en verbeterde Vroedkunst voordeel kunnen genieten. Hoe en welke bepaling aan een Reglement
voor

voor Vroedkundige uitoefenaars moet zijn ingericht; zal ik mij niet uiten, te meer, dewijl de nieuwe Ordonantien van Haarlem, Utrecht enz. ons kunnen tot een leidsman zijn, of schoon wel eeniger nauwkeuriger bepaling, zoo in 't eene als andere zoude kunnen voor andere Steden plaatsch hebben, inzonderheid is het jammer, dat 'er geen bepaling in gevonden word, om hoog zwangere gestorvene Vrouwen, aanstonds door de buiksneden van haare noch levende kinderen te verlossen, het geen de schrandere Opstellers, tot hunne leedweesen schijnt ontweeken te zijn, het welk men evenwel in de Ordonantie van Groningen met zeer veel nauwkeurigheid vind aangeteekent en in alle Reglementen behoorde in te zijn: want niets is onnatuurlijker als een levendig kind in een doode moeder te laten sterven, en nimmer zouden wij ons over *Julius Cæsar* verwonderd hebben, als men hem in zijn moeder hadt laten dood spartelen. Eindelijk, in een Ordonantie of Reglement over het Vroedwerk moet edele eenvoudigheid uitblinken en duidelijk en gemakkelijk om te verstaan zijn, en op de *Natuur, Konst, Reden* en *Ondervinding* gegrond zijn, ja te weeg brengen, dat het algemeene welzijn der baarende Vrouwen 'er door bewerkt word, en aan alle baarende Vrouwen voordeel doet genieten, van alle die verbeteringen tot welke de hedendaagsche noodzaakelijke Vroedkonst gesteigerd is.

E I N D E.

